

**TARİHİ GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARI VE KULLANICI
MEMNUNİYETİ**

**2010
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

AHMET CEMİL TEPE

**TARİHİ GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARI VE KULLANICI
MEMNUNİYETİ**

Ahmet Cemil TEPE

**Bartın Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

BARTIN

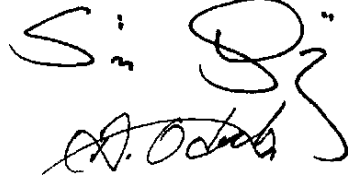
2010

KABUL:

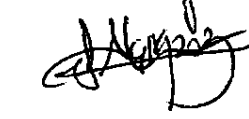
Ahmet Cemil TEPE tarafından hazırlanan "TARİHİ GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARI VE KULLANICI MEMNUNİYETİ" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

02/07/2010

Başkan: Prof. Dr. Sümer GÜLEZ (BÜ)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysel USLU (AÜ)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ (BÜ)

(Tez Danışmanı)

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2010

Doç. Dr. Ali Naci TANKUT

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Ahmet Cemil Tepe

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TARİHİ GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARI VE KULLANICI MEMNUNİYETİ

Ahmet Cemil TEPE

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

Temmuz 2010, 155 sayfa

Eski bir geçmişe sahip büyük kentlerin merkezlerinde birçok tarihi alanlar bulunmaktadır. Bu alanlardan biri olan tarihi parklar çabuk ulaşılabilirlikleriyle kentin merkezinde yaşayanların rekreatif ve yeşil alan ihtiyaçlarını karşılaması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca bu parklar taşıdıkları tarihi kimlikleri ile buldukları şehrin karakterinin şekillenmesinde de etkin rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın amacı; büyük kentlerin merkezlerinde kalan bu tarihi parkların, günümüz şartlarına adapte amaçlı yapılan yenileme çalışmalarını incelemek ve bu çalışmalarda kullanıcı memnuniyetinin önemini belirtmektir. Bu bağlamda İstanbul ilinin en kalabalık merkezlerinden Eminönü bölgesinde yer alan Tarihi Gülhane Parkı çalışma alanı olarak seçilmiştir. Gülhane Parkı yeşil alan kavramı içerisinde değerlendirilmiş, “Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi” incelenmiş, yapılan yenileme çalışmaları sonucunda parkın yeni haline ilişkin kullanıcıların memnuniyetlerini belirlemek amacı ile anket çalışması yapılmıştır. Park içerisinde kullanıcıların rastgele olarak seçildiği birebir görüşme şeklinde yapılan anket 256 kişiye uygulanmıştır.

ÖZET (devam ediyor)

Sonuç olarak elde edilen bütün veriler ve anket sonuçları ışığı altında yenileme projesi, kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmiştir

Gülhane Parkı'nın yenileme çalışmalarında hedeflendiği üzere bir kent parkı niteliği taşımadığı ancak kullanıcıların yeşil alan ihtiyaçlarını karşılayan bir gezi parkı niteliğinde olduğu ve parkın tarihi kimliğinin korunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kullanıcıların yenileme çalışmalarını genel olarak parkın eski, bakımsız halinden kurtulduğu için memnuniyetle karşıladıkları tespit edilmiştir. Ancak yenileme çalışmalarından sonraki halinin aktivite çeşitliliği yönünden yetersiz olması kullanıcılar tarafından memnuniyetsizlikle karşılanmaktadır. Bu sonuçta, yapılan bu yenileme çalışmalarının planlama aşamasında kullanıcı isteklerinin iyi belirlenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Açık-yeşil alanlar, kullanıcı memnuniyeti, Tarihi parklar, Gülhane Parkı, İstanbul.

Bilim Kodu: 377048

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

HISTORICAL GÜLHANE PARK RENOVATION WORKS AND USER SATISFACTION

Ahmet Cemil TEPE

Bartın University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Thesis Advisor: Assist. Prof. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ

July 2010, 155 pages

There are many historical sites at the centers of large cities with old past. Historical parks, that are one of these areas, are important from the point of fast accessibility and from the point of answering the recreational and green area of those who live in the center of the city. Additionally, these parks play an effective role in shaping the character of the city they are located at with the historical identity they have.

The objective of this work is to analyze the renewal work in these historical parks that remain in the centers of large cities, with the aim of adaptation to today's conditions and to emphasize the importance of the user satisfaction. In this context, Historical Gülhane Park located at Eminönü region, one of the most crowded center of the province of Istanbul is chosen as work area. Gülhane Park is evaluated within the green area concept, "Gülhane Park New Organization Project" was analyzed, and as the result of the renewal work with the objective of determining the satisfaction of the users related to the tithe new condition of the park, a questionnaire work was conducted. The questionnaire was implemented with 256 people where the users inside the park were selected randomly and it was conducted one to one.

ABSTRACT (continued)

All data obtained as the result and the renewal project under the light of the results of questionnaire, is evaluated from the point of user satisfaction.

As targeted in the renewal work of Gülhane Park the conclusion reached was that it did not have the qualifications of a City Park, however since it was a park for walking that answered the needs of the users' for green area, and the historical identity of the park was protected. It was determined that the users met the renovation work of the park with contentment in general since the park got rid of its old and disorderly condition. However, users were not satisfied about the park's inadequacy in variety of activities after the renovation work. This result reveals the importance of determining the users' requests well at the planning stage of the renovation work conducted.

Key Words: Open-green areas, user satisfaction, historical parks, Gülhane Park, Istanbul

Science Code : 377048

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tezi hazırlamamda bana destek olan, alıőmamın her aşamasında beni önerileri ve eleőtirileriyle yönlendiren, yardımlarını, yakın ilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli hocam ve danıőmanım Yard. Doç. Dr. Sebahat AÇIKSÖZ'e (BÜ) sonsuz teőekkürlerimi sunarım

Ayrıca çalıőmamda yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Baki Coőkun ve İbrahim Etem Arslan'a ve son olarak tez çalıőmam süresince bana sürekli destek olan ve yalnız bırakmayan kardeőim Ebru Tepe'ye ve aileme çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
BÖLÜM 1 <u>GİRİŞ</u>	1
BÖLÜM 2 <u>KURAMSAL TEMELLER</u>	5
2.1 AÇIK VE YEŞİL ALAN KAVRAMLARI	5
2.1.1 Açık ve Yeşil Alanlar	5
2.1.2. Açık ve Yeşil Alanların Önemi ve İşlevi	7
2.1.3 Açık ve Yeşil Alanların Sınıflandırılması	12
2.1.4 Kullanıcıların Yeşil Alanlardan Memnuniyet Durumu	14
2.1.5 Kullanıcı Memnuniyetine İlişkin Yapılan Çalışmalar	18
2.2 TARİHİ ÇEVRENİN KORUNMASI VE PEYZAJ PLANLAMA İLKELERİ.....	20
2.2.1 Tarihi Çevrenin Korunmasının Önemi ve Gerekliliği	20
2.2.2. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Çevresinde Peyzaj Planlama	22
2.2.3. Tarihi Çevrenin Korunmasında Yeşil Alanlar	23
2.3 KENTSEL PARK KAVRAMI	25
2.3.1. Kent Parkı Kavramı	25
2.3.2 Kent Parklarının İşlevleri	26
2.3.3 Kent Parklarının Planlama İlkeleri.....	29
2.3.4 Kent Parklarının Kentsel Yeşil Alan Sistemi İçindeki Önemi	30
BÖLÜM 3 <u>MATERYAL VE METOD</u>	33

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

3.1 MATERYAL.....	33
3.2 METOD.....	34
BÖLÜM 4 BULGULAR.....	39
4.1 ARAŞTIRMA ALANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN TANITIMI.....	39
4.2 GÜLHANE PARKI'NIN TOPKAPI SARAYI BÜTÜNÜNDEKİ YERİ.....	42
4.3 TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE GÜLHANE PARKI VE SARAY BURNU BÖLGESİ	43
4.3.1 Bizans Öncesi ve Bizans Dönemi	43
4.3.2 Osmanlı Dönemi	44
4.3.3 Cumhuriyet Dönemi	46
4.4 GÜLHANE PARKI'NDA YAPILAN DÜZENLEME ÇALIŞMALARI	49
4.4.1 Gülhane Parkı Yeni Düzenleme 1. Etap Projesi	49
4.4.2 Proje Kapsamında Yapılan Çevre Düzenleme Çalışmaları ve Günümüzdeki Durumu	53
4.4.2.1 Alt Yapı Çalışmaları	53
4.4.2.2 Üst Yapı Çalışmaları	54
4.4.3 Proje Kapsamında Yapılan Restorasyon, Rölöve ve Restitüsyon Çalışmaları	71
4.4.3.1 Kapılar	71
4.4.3.2 Surlar	77
4.4.4 Senjorj Sarnıcı.....	79
4.4.5 Kültür Sokağı Projesi Kapsamında Yapılan Çalışmalar	82
4.4.5.1 Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası.....	87
4.4.5.2 Askeri Bina	89
4.4.5.3 Ahır Binaları	89
4.4.5.4 İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi	93
4.4.5.5 Alay Köşkü.....	94
4.4.5.6 Telgrafhane Binası.....	96
4.4.5.7 Gotlar Sütunu.....	98

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

4.5 GÜLHANE PARKI'NDA YAPILAN ANKET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN BULGULAR	99
4.5.1 Ankete Katılan Kullanıcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	99
4.5.2 Ankete Katılan Kullanıcıların Yeşil Alan ve Parkı Kullanımına Ait Bilgiler	102
4.5.3 Ankete Katılan Kullanıcıların Park Donatılarına İlişkin Düşünceleri	107
BÖLÜM 5 SONUÇ VE TARTIŞMA	119
5.1 ANKET SONUÇLARI KAPSAMINDA YAPILAN YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	119
5.1.1 Park Kullanıcılarının Sosyo-Demografik Özellikleri	119
5.1.2 Park Kullanıcılarının Yeşil Alan ve Parkı Kullanımına Ait Bilgiler	120
5.1.3 Park Kullanıcılarının Park Donatılarına İlişkin Düşünceleri	121
5.1.4 Park Kullanıcılarının Yapılan Yenileme Çalışmalarına İlişkin Düşünceleri	121
5.2 TARİHİ ÇEVRENİN KORUNMASI KAPSAMINDA YAPILAN YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	123
5.3 KENT PARKI KAPSAMINDA GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖNERİLER.	127
5.4 KULLANICI MEMNUNİYETİ AÇISINDAN PROJENİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ.....	135
KAYNAKLAR.....	137
BİBLİYOGRAFYA	141
EK AÇIKLAMALAR A	143
GÜLHANE PARKI ANKET FORMU	143
EK AÇIKLAMALAR B.....	151
GÜLHANE PARKI AĞAÇ RÖLÖVE LİSTESİ.....	151
ÖZGEÇMİŞ.....	155

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
1.1 Gülhane Parkı'nın tarihi yarımadadaki konumu .	3
3.1 Araştırma yöntemi için hazırlanan akış diyagramı.	37
4.1 Gülhane Parkı'nın İstanbul'daki konumu	39
4.2 Gülhane Parkı'nın uydu fotoğrafı	40
4.3 Gülhane Parkı'nın sınırını gösteren fotoğraf	41
4.4 Gotlar Sütununun alt kısmındaki kalıntıların görünümü	47
4.5 Gülhane Parkı Hayvanat Bahçesi	48
4.6 Yangın söndürme birimleri	54
4.7 Gülhane Parkı'nın yıkılacak yapı analiz projesi	55
4.8 Kaldırılan Tanzimat Müzesi	56
4.9 Tanzimat Müzesi'nin olduğu bölgenin günümüzdeki görünümü	56
4.10 Park içerisindeki ana aksın eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması	58
4.11 Gülhane Parkı sert zemin analiz projesi	59
4.12 Park içerisindeki pergola gruplarının görünümü	60
4.13 Proje kapsamında yapılan sert zemin karşılaştırmaları	62
4.14 Alay Köşkü'nün önündeki fiskiyeli havuz	63
4.15 Proje kapsamında yapılan bitkilendirme çalışmaları	64
4.16 Günümüzde park içerisinden bir görünüm	65
4.17 Piknik alanlarının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması	66
4.18 Park içerisindeki ara yolların karşılaştırılması	68
4.19 Oturma birimlerinin karşılaştırılması	69
4.20 Tuvaletlerin eski ve yeni hallerinin karşılaştırılması	70
4.21 Proje kapsamında yenilenen yapılar	71
4.22 Demirkapı'nın eski ve yeni görünümlerinin karşılaştırılması	72
4.23 Soğuk çeşme kapısı girişi ve Topkapı Sarayı'na çıkan yokuşun birlikte görünümü	73
4.24 Soğukçeşme Kapısı	74
4.25 Soğukçeşme Kapısı'ndaki çeşmeler	75
4.26 Sarayburnu Kapısı	76
4.27 Sur-i Sultani Demirkapı-K11 burçları arası	77
4.28 Fil bahçesi mevkiindeki yıkılan duvarın onarımdan önceki ve sonraki fotoğrafları	79
4.29 Sarnıç yapısının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması	80

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
4.30 Sarnıç üstündeki arkeolojik kalıntı	81
4.31 Gül bahçelerinden bir görünüm	82
4.32 Kültür Sokağı.....	83
4.33 Mermer sütunlu Gül Bahçesi	84
4.34 Kıbrıs bahçesinden bir görünüm	85
4.35 Kıbrıs Bahçesi Projesi	86
4.36 Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması.	88
4.37 Askeri Bina, giriş cephesi	89
4.38 Ahır binalarının cephe ve plan görüntüleri	90
4.39 Ahır binalarının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması	92
4.40 Müze içerisinden bir görünüm	93
4.41 Alay Köşkü'nün eski ve yeni durum karşılaştırmaları.	95
4.42 Telgrafhane binası, park cephesi	96
4.43 Telgrafhane binasının eski ve yeni halinin karşılaştırılması.....	97
4.44 Gotlar Sütunu'nun eski ve yeni durumlarına ait karşılaştırma	98
4.45 Ankete katılan kullanıcıların cinsiyet durumu dağılımı	99
4.46 Ankete katılan kullanıcıların yaş durumu dağılımı	100
4.47 Ankete katılan kullanıcıların meslek durumu dağılımı	100
4.48 Ankete katılan kullanıcıların gelir durumu dağılımı	101
4.49 Ankete katılan kullanıcıların ikamet durumu dağılımı	101
4.50 Ankete katılan kullanıcıların oturdukları konut durumu dağılımı.	102
4.51 Ankete katılan kullanıcıların hafta sonunu değerlendirme sonuçları.	102
4.52 Ankete katılan kullanıcıların parkı kullanım amaçlarının durum dağılımı	103
4.53 Ankete katılan kullanıcıların parkı kullanım dönemlerinin durum dağılımı	103
4.54 Ankete katılan kullanıcıların parkı beraber kullandıkları kişilerin dağılımı	104
4.55 Parkın sunduğu aktivitelerin yeterlilik durumu	105
4.56 Kullanıcılar tarafından parkın tercih edilme sebeplerini gösteren durum dağılımı	105
4.57 Kullanıcılar tarafından parkın en çok tercih edilen mekânını gösteren dağılım.....	106
4.58 Kullanıcıları rahatsız eden faktörlerin dağılımı	106
4.59 Parkta bulunması ve artırılması istenen fonksiyonların durumu	107
4.60 Parktaki donatı elemanlarına ilişkin beğeni durumu	107

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
4.61 Parktaki döşeme elemanlarına ilişkin memnuniyet durumu.....	108
4.62 Parktaki oturma gruplarına ilişkin memnuniyet durumu.....	108
4.63 Parktaki aydınlatma elemanlarına ilişkin memnuniyet durumu	109
4.64 Parktaki çöp kutularına ilişkin memnuniyet durumu.....	109
4.65 Parktaki yönlendirici levhalara ilişkin memnuniyet durumu	110
4.66 Parktaki tuvaletlere ilişkin memnuniyet durumu.....	110
4.67 Parktaki çocuk oyun donatılarına ilişkin memnuniyet durumu.....	111
4.68 Parktaki su öğelerine ilişkin memnuniyet durumu	111
4.69 Parktaki plastik objelere ilişkin memnuniyet durumu	112
4.70 Parktaki Hayvanat Bahçesi'nin kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu	112
4.71 Kültür Sokağı'nın oluşturulmasına ilişkin memnuniyet durumu	113
4.72 Ana arterin trafiğe kapatılmasına ilişkin memnuniyet durumu	113
4.73 Ana aks etrafındaki yapıların kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu	114
4.74 Yeni yapılan süs havuzuna ilişkin memnuniyet durumu.....	114
4.75 Şenliklerin kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu	115
4.76 Parkın tarihi kimliği korunarak Topkapı Sarayı'yla ilişkisi artmıştır düşüncesine ankete katılanların yaklaşımı	115
4.77 Kullanıcıların parkın yeşil alan miktarı ile ilgili düşünceleri.....	116
4.78 Kullanıcıların gürültü ve ses kirliliği ile ilgili düşünceleri.....	116
4.79 Kullanıcıların parktaki aktivitelerle ilgili düşüncelerinin dağılımı	117
4.80 Parkın eski ve yeni durumuna ilişkin beğeni durumu.....	117
4.81 Yenileme çalışmalarına ilişkin beğeni durumu.....	118
4.82 İslam Bilim Tarihi Müze'si ile ilgili bilgilendirme sorusu yanıt durumu	118
4.83 Park içerisindeki lale tarhları	126

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>No</u>	<u>Sayfa</u>
2.1 Bir merkezi kent parkındaki alan kullanımları için ayrılması gereken en az alan ölçüleri.....	26

KISALTMALAR DİZİNİ

AÜ	: Ankara Üniversitesi
AÜZF	: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İBTM	: İslam Bilim Teknoloji Tarihi Müzesi
İTA	: İstanbul Turizm Atölyesi
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KÜSAV	: Kültür ve Sanat Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı
MSÜ	: Mimar Sinan Üniversitesi
TÜBA	: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Bilimler Akademisi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Grubu
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistiksel Paket Programı

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Gelişmekte olan her ülkedeki gibi ülkemizde de kentleşme zamanın en önemli ekonomik ve sosyal sorunları arasındadır. Özellikle 1950'den sonra hızlı bir kentleşme sürecine girmiş olan Türkiye'de başta İstanbul olmak üzere bazı büyük şehirlerimize aşırı göç nedeniyle nüfus hızla artmaya başlamıştır. Göçlerle birlikte sanayileşme, teknolojik gelişmeler, endüstrileşme ve ekonomik değişimler kırsal alanla kent nüfusunun dengesini değiştirmiştir. Kentlerdeki olumsuz büyüme çarpık kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir.

Kent insanımızın hava kadar, gezme, dinlenme, seyretme ve zevk alma gibi rekreatif ve estetik doğal ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların karşılanması bakımından da yeşil alanların önemi büyüktür. Kentsel çevrede daha iyi yaşam koşulları hazırlamak üzere, açık alan planlaması içinde insan, doğa, peyzaj bağlantısının önemli bir halkası olan yeşil alanlara ayrı bir önem vermek gerekmektedir (Şahin ve Barış 1998).

Kent içerisindeki en önemli yeşil alanlardan biri de geçmişten günümüze kadar devam eden tarihi park ve bahçelerdir. Kentlerde yer alan ve insanlar için psikolojik ve fizyolojik önem taşıyan kentsel açık alanların tarihi, yerleşim birimlerinin tarihi kadar eskidir. Geçmişten günümüze toplumların yaşam biçimine, kültürüne göre parklar ve yeşil alanlar fonksiyonel farklılıklar göstermişlerdir. İstanbul da değişik medeniyetlere başkentlik yapmış önemli tarihi bir şehirdir. Bu nedenle birçok tarihi yapı ve alanlar günümüze miras kalmıştır. Bazı park ve bahçeler de bu mirasın bir parçasıdır. İstanbul gibi tarihi bir kentte de birçok tarihi park ve bahçe bulunmaktadır. Bu tarihi alanlar değişen sosyal ve fiziki koşullardan etkilenmekte, geçmişte taşıdığı kimliğiyle günümüzdeki kullanıcıların gereksinimlerini karşılayamamaktadır. Bu sebeple de bu alanların yenilenmesi ve düzenlenmesinin önemi belirlemektedir.

Gelişmiş ülkelerde çok önceleri başlamış olan ve son yıllarda ülkemizde de ortaya çıkan “Kamu mekânlarının düzenlenmesi” gayretlerinin, daha iyi yaşam koşullarının sağlanması, emin, hoş, kullanabilir bir çevre sunulabilmesi için yapıldığı kuşkusuzdur. Ülkemizde yapılan bu tarz düzenlemeler, gelişmiş batı sistemlerinin örnek alınarak oluşturulmasına karşın günümüzde çeşitli nedenlerden dolayı hedeflenen yerini bulamamıştır (Şahin ve Barış 1998).

Milenyum çağı olarak nitelendirilen çağımızda kültürel, ekonomik, sosyal, politik, coğrafi ve teknolojik oluşumlar toplumları sürekli bir değişime itmektedir. Toplumlar, özellikle günümüz toplumları durağan değildir. Toplumun değerlerini, anlayışlarını ve buradan doğan gereksinimleri, belli ölçütlere bağlı olarak kamu tarafından belirlenen standartlarca sağlanmalıdır. Kullanıcıların istek ve beğenilerini yansıtan, amaçlarına daha uygun tasarlanmış kentsel mekânlar, içerdiği donatıları, duyulan estetik kaygısı, kullanıcıları ve kültürüyle bütüncül, yeni bir kentsel tasarım anlayışıyla gerçekleştirilebilir. Bu nedenle yapılaşmamış kentsel mekânların tasarım aşamasında kullanıcıların davranışlarının bilinmesi ve mekânın birbirini tamamlayıcı nitelikteki estetik ve işlevsellik boyutlarında değerlendirilerek, kullanıcı memnuniyetlerinin sağlanması gerekmektedir (Topalfakıoğlu 2002).

Planlamada en önemli unsurların başında kullanıcı toplumun özelliklerinin bilinmesi gelmektedir. Aksi takdirde bilinmeyen bir talebi karşılamak için yapılan planlamalar olumsuz sonuç verecek ve önemli miktarda kaynak kaybı söz konusu olacaktır. Bu doğrultuda, ihtiyaçlarına cevap veremeyen bir planlama karşısında kullanıcıların memnuniyet derecelerinin düşük olması kaçınılmazdır.

Kamu mekânları kapsamında bulunan parkların tasarımındaki amaç; insan-doğa-çevre arasındaki ilişkileri düzenleyici ve insan için daha mutlu bir çevre yaratacak biçimde olmalıdır (Şahin ve Barış 1998).

Kent parkları toplumun malıdır. Toplumun değişik gruplarına ilgi ve ihtiyaçlarına göre hizmet eden ve onların boş zamanlarını ve rekreasyonel faaliyetlerini değerlendirdiği açık mekânlardır. Bu yüzden bu mekânların tasarlanmasında kullanıcı ihtiyaç ve istekleri göz ardı edilmemelidir.

Bu çalışmanın amacı kısaca;

- Tarihi kent parklarını yeşil alan kavramı içerisinde ele almak,
- Bu parkların günümüz şartlarına adapte amaçlı yapılan yenileme çalışmalarını incelemek,
- Bu yenileme çalışmalarının planlama aşamasında, bu parkların tarihi kimliğini korumakla beraber, günümüz kullanıcıları açısından da kullanışlı bir kent parkı olarak tasarlanmasının kullanıcı memnuniyeti açısından önemini belirtmektir.

Bu amaçla çalışma alanı olarak Gülhane Parkı seçilmiştir. Gülhane Parkı'nın çalışma alanı olarak seçilmesinde; İstanbul'un önemli açık-yeşil alanlarından biri olması, tarihi kimliğiyle yerli ve yabancı kullanıcı yelpazesi geniş bir kent parkı olması ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Sur-i Sultani" projesi çerçevesinde Topkapı Sarayı'nın dış bahçesi haline getirilecek olması en önemli etkenlerdendir. Gülhane Parkı'nın tarihi yarımadadaki konumu Şekil 1.1'de görülmektedir.

Şekil 1.1 Gülhane Parkı'nın tarihi yarımadadaki konumu (URL-1 2009).

Bu bağlamda da ‘‘Tarihi Gülhane Parkı Yenileme alışmaları ve Kullanıcı Memnuniyeti’’ isimli bu çalışmada asıl amaç; çalışma alanı olarak seçilen Gülhane Parkı’nın yeşil alan çerçevesinde ele alıp geçmişten günümüze geçirdiği dönemleri araştırarak, tarihi kimliğini vurgulamak ve Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi’nin amacı ve içeriğini incelemek ve projenin sonuçlarının parkın asıl sahibi olarak nitelendirilen kullanıcılar açısından memnuniyet ve memnuniyetsizliklerini belirlemektir.

Beş ana bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde giriş ve çalışmanın amacı ve kapsamı belirtilmiştir. İkinici bölümde yeşil alan kavramları ve kent parkı kavramları üzerinde durulmuş; konuya ilişkin yapılan literatür taraması sonucu daha önceden yapılmış çalışmalar zet olarak belirtilmiştir. nc bölümde ise araştırmanın materyali ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölüm olan bulgular kısmında çalışma alanının geçmişteki ve şimdiki haline ilişkin yazılı ve görsel bilgilere yer verilmiş ve alanın yenileme projesi öncesi ve sonrasına ilişkin karşılaştırmalar yapılmıştır. Son bölüm olan tartışma ve sonuç bölümünde ise; yapılan inceleme ve anket sonuçları değerlendirilmiş ve değerlendirme sonuçlarından elde edilen bilgiler doğrultusunda sonuçlar ve öneriler ortaya konulmuştur.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1 AÇIK VE YEŞİL ALAN KAVRAMLARI

Çalışma alanı olan Gülhane Parkı'nın açık ve yeşil alan sınıfına girmesi sebebiyle bu konuyla ilgili açık ve yeşil alan kavramlarının tanımı, önemi, işlevleri ve sınıflandırılması başlıkları altında açık ve yeşil alan kavramları açıklanmıştır.

2.1.1 Açık ve Yeşil Alanlar

Açık alanlar insanın yaşantısını sürdürdüğü, üzerinde yapı yapılmış kapalı mekânların dışında kalan doğal olarak bırakılmış ya da tarım ve konut dışı dinlence amaçlarına ayrılmış kent parçasıdır. Yeşil alanlar kent ve kasabalarda insanların dinlenmesine, çocukların oynamasına ayrılan ve bu yerlerin başka kullanımlarla işgal edilmesini engellemek amacıyla kent yöneticilerince düzenlenen gezinti yolu gibi ortak kullanım alanlarıdır (Durmuş 1983).

Açık alanlara ilişkin şu iki kavramı ayırt etmek mümkündür. Eğer açık alanları fonksiyon açısından ele alırsak, açık kavramı geniş anlamda yeşil kavramı ile aynı olacaktır. Boş alanları inşa edilmemiş alanlar, yeşil alanları da fiziki yönden açık olmayan, fakat fonksiyon yönünden açık alan olarak kabul edebiliriz. Burada açıklık kavramı kurallandırma kavramı ile ortak kullanılmalıdır. Eğer açık alan tanımı fiziki yönden ele alınırsa bu "devamlı ve belirlenmiş hiçbir kullanıma ayrılmamış fakat geçici birçok fonksiyonlar (oyun, sergi, pazaryeri, meydan) yerine getirilebilen inşa edilmemiş boş alanlar" olarak tanımlanır (Şahin ve Barış 1998).

Açık alan olarak; meydanlar, kavşaklar, çocuk bahçeleri, oyun ve spor alanları, parklar, botanik ve hayvanat bahçeleri ile eğlence merkezleri kabul edilebilmektedir. Bir kenti çev

releyen bölge parkları, büyük açık alanlar, büyük bulvar yeşillikleri, su kıyısı açıklıkları, göller, hava alanları, yeşil kuşaklar, milli parklar ve doğa koruma alanları da kentin açık ve yeşil alanlarındandır (Uzun 1990; Yeşil'den 2000).

Özcan (1986)'a göre, kentin fiziksel yapısı, genel anlamda kitle ve boşluklardan oluşmaktadır. Kitleleri kent yapıları, boşlukları ise ulaşım arterleri ve açık alanlar meydana getirmektedir. Bir kentin ulaşım ağını yaya yolları, oto yollar, bulvarlar, tramvay ve demiryollarının kent içinde kalan kısımları oluşturmaktadır.

Geniş bir ölçekte açık ve yeşil alanlar nehir vadileri veya derin vadiler, özel veya kamusal alanlar gibi rekreasyonel etkinlikler için ayrılmış, çok amaçlı fonksiyonları içinde barındıran alanlardır. Aynı zamanda açık ve yeşil alanlar; oturma, çalışma, ulaşım, teknik altyapı ve sosyal - kültürel alanlar ile birlikte kentsel alanları oluşturan 5 temel fonksiyon alanından birisidir (Çetiner 1972; Özcan'dan 2000).

Açık alanlar mülkiyeti kime ait olursa olsun üzerinde yapı bulunmayan su yüzeylerini de içeren açıklık yerlerdir. Yeşil alanlar ise, tarım ve diğer işletme binaları dışında kalan düzenlemelerle genellikle topluma yararlı hale getirilmiş yerlerdir. Aktif yeşil alanlar, genel karakterleri yönünden bedensel veya sportif ihtiyaçları karşılamaları yönünden hizmet etmektedirler. Pasif yeşil alanlar ise daha çok oturma, dinlenme ihtiyacına cevap veren alanlardır (Yaman 2000).

Yapılanmamış alanlar olarak açık alanlar, kentsel dokuda ve kentin çevresinde fiziksel sınırlar oluşturarak şehirlerin doğal kimliklerini ve peyzaj özellikleri sürdürmelerini sağlayan, kırsal alanlara rekreasyonel potansiyel kazandıran alanlardır. Yeşil alanlar ise, kentsel alan içinde estetik, eğitimsel, rekreasyonel, kültürel ve sürdürülebilir arazi kullanışlarına yönelik olarak çok amaçlı planlanan, tasarlanan, bu amaçla inşa edilen ve yönetilen kamuya ait alanlar ya da özel mülkiyet alanlarıdır (Alkay 1997).

Kentli için önemli olan açık ve yeşil alanların yeteri kadar önemsenmemiş olmasının nedeninin toplum kültürünün tarihi yapısından kaynaklandığı söylenebilir. Bunun en önemli nedeni ise halkın kentlerde doğrudan ve dolaylı olarak topluca kullanabileceği gerçek anlamda bir açık ve yeşil alan tanımından yoksun olmasıdır. Kentlilerin çoğu ve kültürlü kesimi bile bir kent parkını boş zamanında gideceği yalnız gazino, lunapark, çay

bahçesi hatta otopark olarak görmektedir (Altınel 1998) Kentsel yeşil alanlar kentin yerleştiği doğal çevrenin, kentin yakın çevresindeki ve kent içindeki uzantıları olarak kentlilere bitki örtüsü ve diğer canlılarıyla doğayı sunmaktadırlar. Kentsel açık alan ise tabanı kısmen ya da tamamen döşeme malzemesi ile kaplı bulunan dolaşım alanları ve dış kullanım alanları olarak tanımlanabilmektedir (Şahin ve Barış 1998).

Açık ve yeşil alanlar genel olarak; insanların yaşantısını sürdürdüğü kent ve kasabalarda, üzerine yapı yapılmış alanlar dışında kalan ya doğal durumda bırakılmış ya da tarımsal ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış, insanların gezmesine ve çocukların oynamasına ayrılmak için kent yönetimlerince düzenlenen gezilik, ağaçlı yol gibi ortak kullanım alanlarıdır (Keleş 1990).

2.1.2. Açık ve Yeşil Alanların Önemi ve İşlevi

Yeşil alanlar çarpık kentleşme ve endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan çevre sorunlarının çözümünde en önemli çözüm yolu olarak belirlenmelidir. Çünkü kentin ya da insanın yeniden kazanılma (rekreasyon) ortamları olarak tüm dünyada yeşil alanlar başta gelmektedir (Erdem vd. 1998).

Büyük kentlerde yaşayan insanlar için, birinci derecede sağlık şartları yönünden önem taşıyan açık ve yeşil alanlar, kentin dokusuna ilişkin fonksiyonel ve estetik gereksinimler için zorunlu bir arazi kullanış biçimidir. Açık ve yeşil alanlar kentin birçok fiziksel, psikolojik sağlık sorunlarının çözümü için önemlidir. Özellikle büyük kentlerde yaşayanların soluk alma yerleri olduğu gibi; kentin psikolojik ve sağlık şartları yönünden yıpratıcı etkilerinden kurtulmak için sığınılacak bir barınak; yaya ve taşıt trafiğini düzenleyen vasıta durumlarından; kent bütünlüğüne fiziksel denge sağlamakta; yerleşim alanlarına mikroklimatik özellik kazandırmakta; havanın kirlenmesini önlemekte; ışık, hava, gürültü ve yaya güvenliği için önemli bir rol oynamakta; rekreasyonel amaçlar için organize edilmiş dış mekânı sağlamakta; yerleşim alanlarına organik bir doku ve estetik değer kazandırmaktadırlar (Öztan 1986).

Açık ve yeşil alanlar kentlerin doğayla ilişkilerini sürdürmelerine olanak tanımaktadırlar. Ayrıca açık ve yeşil alanlar çok amaçlı oldukları için içlerinde her yaşta insan için çeşitli olanaklar ve farklı etkinlikler sunmaktadır. Bu nedenle kentli açısından öneminin

göz ardı edilmemesi, eskileri korunurken ve geliştirilirken yenilerinin hem büyüklük hem de işlevsel olarak gereksinmelere cevap verecek şekilde planlanması, tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir (Erbatmaz 1999).

Açık alanlar kent yaşamında özellikle yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeni olanaklar sağlanması açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle alan kullanım planlamalarında, çevre kalitesinin artırılmasında iyi bir biçimde düzenlenmiş yeterli açık alanlara mutlak gereksinim duyulmaktadır. Açık alanlar özellikle kentlerde yapısal gelişmeleri kontrol altında tutabilen elemanlar olarak kabul edilmektedir. Açık ve yeşil alanlar birbirleri ile bağlantılı olarak, kentsel bölümlenimin önemli elemanıdır. Doğal ve tarihsel potansiyele göre yeşil alan sistemi kentin oluşum modelini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, kentsel gelişmeyi zorunlu kılan gereksinimlerde (endüstri gibi) yeşil alan sistemini etkilemektedir (Yaman 2000).

Açık ve yeşil alanların işlevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- **Sosyal ve Psikolojik İşlevleri:** Açık ve yeşil alanlar, yılın belirli günlerde sosyal ve politik faaliyetlere zemin oluşturan bir mekân olarak hizmet görmekte olup, kent halkının bir araya gelmesini ve toplanmasını sağlamaktadırlar (Bayraktar 1973; Tercan'dan 1994).

Açık ve yeşil alanlar kent içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünden denge kurmaktadır. Kent insanının içinde dolaşabileceği, kenarlarına dokunabileceği, kenarlarına dokunabileceği ve kendi ölçüsüyle uygun mekânları sağlamaktadırlar (Özcan, 1986).

Açık ve yeşil alanlar, kent içinde kırsal peyzajı temsil ederek, kentin yoğun yapı kitleleri arasında doğadan uzaklaşmış, doğaya özlemi olan kent insanına doğal peyzaj özelliklerini ve güzelliklerini sunmaktadır. Böylece kentin doğa ile ilişkisini korumanın yanında kentte yaşayanlara da fiziki ve psiko-hijyenik yararlar sağlamaktadır. İnsanların ruhsal benliklerini etkilemekte, mekâna bağlılığını artırmaktadır (Çetiner 1972; Tercan'dan 1994)

- **Fiziksel İşlevleri:** Açık ve yeşil alanlar kentlerin yapılarında fiziksel işlevleri açısından önemli rol oynamaktadırlar. Karakter bakımından farklı bölgeleri birbirinden ayırma olanakları olduğu gibi zıtlık yaratarak fiziksel dengenin sağlanmasında etkindirler. Yeşil alanlar değişik arazi kullanım bölümleri arasında tampon görevi görmektedirler. Yapı sayısı ve yoğunluğu ayrıca kent gelişimini denetim altına almaktadır. Açık ve yeşil alanlar güçlü bir toplum bilincinin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Yılmaz vd. 2002).

Açık ve yeşil alanlar, insan yapısı mimari elemanlar için yerleşme alanını sağlarlar. Böyle bir alan içine yerleştirilmiş yapının görünüşünü ve mimari özelliklerini daha belirgin bir şekilde ortaya koyar. Burada önemli olan mimari elemanların geometrik yapıları ile arazinin doğal formu arasında güzel ve hoş giden ilgiyi fiziksel yönden kurabilmektir. Ayrıca sirkülasyon için kolaylık sağlamaktadırlar. Açık ve yeşil alanlar araç ve yaya trafiği için kentin her tarafına girişi kolay ve emniyetli bir sirkülasyonu sağlarlar. Ayrıca tek başına hizmet veren açık ve yeşil alanlar ise yakınlarındaki binalara ve caddelere insanlar ve araçlar için giriş kolaylığı sağlamaktadırlar (Yılmaz vd. 2002).

Açık ve yeşil alanlar, toprakta suyu depolayarak taban suyunun zenginleşmesini sağlamakta ve erozyonu önlemektedirler. Kent çevresindeki açık ve yeşil alanlar, özellikle ormanlar, yüzey akışını azaltarak toprağın suyu depolamasını ve taban sularının zenginleşmesini sağlamaktadırlar. Ayrıca, yüzey akışının azalması erozyonu da önler. Bu yüzden kaliteli ve yeterli suyun tamamını ve erozyon kontrolü açısından kent çevresindeki yağış toplama havzalarının (göl, bent, baraj, dere) ormanlarla kaplı olması sağlanmalıdır (Yılmaz vd. 2002).

- **Ekolojik ve Meteorolojik İşlevleri:** Açık ve yeşil alanlar kente ışık ve temiz hava sağlamaktadır. Açık ve yeşil alanlar, kentin içinde ve çevresinde artmakta olan endüstriyel tesisler, konutlar ile motorlu taşıtlardan çıkan insan sağlığı için zararlı gazlardan ve tozdan kirlenen kentin havasını temizleyerek kente ışık ve temiz hava sağlamaktadır. Böylece kente yaşayanların güneş ışınlarından yeterince yararlanmasını sağlamaktadır. Bu yüzden açık ve yeşil alanlara, doğal filtre ve absorbe işlevlerinden dolayı kentlerde yeteri kadar yer verilmelidir. Açık ve yeşil alanlar gürültüyü absorbe etmektedir. Kentin yerleşim alanları arasındaki geniş açık

ve yeşil alanlar, ulaşım arterleri ve endüstriyel bölgeler çevresindeki tampon durumundaki yeşil şeritler çeşitli etkinlikleri birbirinden ayırmakta, gürültüyü absorbe etmekte ve gürültüye karşı barikat görevini görmektedirler. Açık ve yeşil alanlar trafiği düzenleyerek yayalar için güvenliği sağlamaktadır. Kent içindeki açık ve yeşil alanlar, araç trafiğini; yaya, rekreasyon ve yerleşim alanlarından ayırarak insanlar için trafik yönünden gereken güvenceyi sağlamaktadırlar (Yılmaz vd. 2002).

Yeşil alanlar mikroklima özelliği yaratmakta ve iklim etmenlerini düzenlemektedirler. Yeşil alanlar havanın nemini düzenlemekte, hava düzenleyici olarak işlev görmektedirler. Hava kirliliğini azaltmakta, karbondioksit ve oksijen oranının düzenlenmesini sağlamaktadırlar. Yeşil alanlar gürültü kirliliğini de azaltmaktadırlar.

Açık ve yeşil alanlar kent içinde ve çevresinde hava hareketlerine olanak sağlamakta, kent içinde uygun yerlere uygun yönde ve büyüklükte yerleştirilen açık ve yeşil alanlar tekniğe uygun bir şekilde ağaçlandırıldıkları zaman, arzu edilirse rüzgâr siperi oluşturmaktadırlar (Koç 1973; Tercan'dan 1994).

Açık ve yeşil alanlar kentin ısı dereceleri üzerinde önemli etkilerde bulunmaktadır. Açık ve yeşil alanların kent ısısı üzerine etkileri güneş enerjisini absorbe etmeleri ve süzmeleri ile yakından ilgilidir. Açık ve yeşil alanlar, içindeki bitki toplulukları ile güneş enerjisini absorbe ederek ısının açıkta kalmasını önlemekte ve ortamın ısınısını daha fazla yükseltmemesini sağlamaktadırlar (Yılmaz vd. 2002).

Açık ve yeşil alanlar kent içinde ve çevresinde hava hareketlerine olanak sağlamaktadırlar. Kent ortamındaki hava sıcaklığı ile kent çevresi arasındaki sıcaklık farkı beş derecenin üzerine çıkması halinde oluşan basınç farkı, kente yönelik bir hava akımının oluşmasına neden olur. Bu yüzden kent çevresinde yeşil alanların bulunması, bunların yeşil şeritlerle kentin içine kadar uzanması ve kent içindeki açık ve yeşil alanlara bağlanması kent içinde temiz havayı çekmesi bakımından önemlidir. Çünkü yeşil alanlar yerleşim alanlarına göre daha yavaş ısınırlar ve böylelikle hava dolaşımı için gerekli basınç sağlanmış olmaktadır. Bu kent ikliminin ıslahında çok önemli bir araçtır (Yılmaz vd. 2002).

Açık ve yeşil alanlar içindeki hacimli ağaçları ile buldukları mekânları yağmur ve dolu yağışlarından, kar fırtınalarından, nemi muhafaza ederek dona karşı korumakta, buharlaşmayı önlemekte, toprak ısısını ılımanlaştırmaktadırlar (Koç 1973; Tercan'dan 1994).

Kent içindeki asfalt yollar, beton kaldırımlar, duvar ve çatı kaplamaları ile yapılar, yeşil alanlara göre daha geniş bir yüzey oluşturduklarından gündüz daha fazla güneş enerjisini absorbe etmektedir. Asfalt yollar, beton kaldırımlar ve yapılar gündüz depoladıkları bu ısıyı geceleri karasal radyasyonla çevreye yaymaları sonucunda kent içindeki ortamın ısısı normalden ve yeşil alanlardan daha fazla olmaktadır. Ayrıca kitleli yeşilliklerin bulunmadığı yerlerde açık kalan ısı, ortamın ısısının daha da yükselmesine neden olmaktadır (Yılmaz vd. 2002).

Açık ve yeşil alanlar günlük ve mevsimlik ısı değişimleri arasındaki ısı farklarını en aza indirmektedir. Açık ve yeşil alanlar, gece ile gündüz, yaz ile kış mevsimleri arasındaki ısı farklarını azaltmaktadır. Bütün gün boyunca veya bütün bir yıl boyunca normalden daha düşük ısı oluşmasını sağlamaktadırlar (Koç 1973; Tercan'dan 1994).

- **Estetik İşlevleri:** Açık ve yeşil alanlar, özellikle içindeki ağaçlar ölçü, form, doku ve renk özellikleriyle kentin kuruluşunu gideren, mevsimden mevsime ortaya koyduğu renk varyasyonlarıyla kentsel peyzaja canlılık veren, renk ve hareketlilik kazandıran bir estetik varlık olarak değer taşımaktadırlar. Peyzajın kademe, kademe algılanmasını sağlayarak, mekân oluşturmada ve özel yaşantıyı çevreden ayırmada birer estetik varlık olarak işlev görmektedirler (Koç 1973; Tercan'dan 1994).
- **Rekreasyonel İşlevleri:** Açık ve yeşil alanlar, rekreasyonel amaçlar için organize edilmiş dış mekânlar sağlamaktadırlar. Her yaş grubundaki insanların eğlence, dinlenme, oyun ve sportif aktivitelerde bulunabileceği aktif ve pasif rekreasyonel aktiviteler için bütün olanakları sağlamaktadırlar (Yılmaz vd. 2002).

2.1.3 Açık ve Yeşil Alanların Sınıflandırılması

Yeşil alanlar ve bunların oluşturduğu "Yeşil Sistem" kent gelişimini olumlu yönde etkileyen en büyük unsurdur. Yerleşmeler nüfus bakımından çoğaldıkça ve yapı yoğunluğu arttıkça, yeşil alan gereksinimi büyümeye başlamaktadır. Bu gereksinim, kentler büyüdükçe kullanış biçimine göre bölgesel anlamda da kendini hissettirmektedir (Memlük 1989).

Öztan (1986)'a göre; Kaliforniya Rekreyon Komitesi (California Recreation Commission) tarafından açık ve yeşil alanlar kenti meydana getiren sosyal üniteler ile kenti de içine alan bölge ihtiyaçlarıyla ilgili olarak yapılacak sınıflamaya göre 6 grup içinde toplanmıştır.

Çocuk Bahçeleri; okul çağından önceki çocukların faydalanması için düzenlenen, onların hayal gücünü geliştirmeye yarayan ve fiziksel etkinliklerine yardım eden küçük alanlardır. Bu tip alanlar genel olarak konutların yoğun olduğu kısımların ortasında veya yakınında, en yakın yürüyüş uzaklığı içine yerleştirilmektedir.

Mahalle Rekreyon Merkezi; birinci planda 6–14 yaş arasındaki çocuklar, ikinci planda ise gençler ve erginlere yer verilmektedir. Mahalli rekreyon merkezleri her mahallenin merkezi bir yerinde toplum faaliyetlerine zemin oluşturacak bir konumda önemli bir kent parçası olarak bulunmaktadır. Birçok yerde ilkokullarla bitişik halde oluşu, pratik ve ekonomik yönden ideal bir şekildir ve okul saatleri dışında diğer sosyal grupların yararlanmasına da olanak sağlamaktadır. Bu şekildeki oyun alanı-park-okul kombinasyonlarıyla mahalle eğlenme merkezi oluşmaktadır.

Mahalleler Kümesine Ait Rekreyon Merkezi; birkaç mahalleye birden hizmet edebilecek ölçüdedirler. Bu alanlar öncelikle gençler ve erginler için rekreyonel faaliyetlere olanak sağlamaktadırlar. Ayrıca genel olarak da, bir çocuk oyun alanına yer verilmektedir. Mahalle parkına oranla da büyük olan ve geniş çapta rekreyonel faaliyetler için iç ve dış rekreyon olanağı sağlamaktadırlar. Bu alanlar arasında çeşitli spor alanları, yüzme havuzu, güzel sanatlar, el sanatları ve sosyal faaliyetler için bir merkez binası (okul da olabilir), doğal güzellikleri kapsayan yerler, piknik alanları ve çocuk bahçeleri sayılabilir.

Kent Parkı; kentin bütününe hizmet eden geniş alanlardır. Önceki rekreasyon alanlarında yer verilmeyen etkinliklere ait merkezleri, kayık için göl gibi büyük ölçülü rekreasyon alanlarını kapsamaktadırlar. Bu alanlar, kent halkını, kent yaşantısının yıpratıcı etkisinden kurtaracak, doğa ile baş başa kalmaktan zevk alabilecek olanaklar sunmaktadırlar. Bununla beraber en önemli amacı çeşitli rekreasyonel faaliyetler yönünden faydalı, hoş bir çevre yaratmaktır.

Özel Kullanım Alanları; insanların özel olarak, kendi başlarına yapacakları rekreasyonel faaliyetlerine olanak sağlar; plajlar, golf alanları, yüzme havuzları, stadyumlar açık hava tiyatroları, sanat merkezleri, kamplar, spor merkezleri, hayvanat ve botanik bahçeleri gibi esas itibariyle özel bir faaliyete hizmet eden yerler sayılabilir.

Bölge Parkları; çok geniş rezerv alanlarıdır. Bu alan içinde başka yerlerde olmayan veya ender rastlanan peyzaj güzellikleri yer almaktadır. Bir veya birden fazla kentlere veya metropoliten alanın bütününe hizmet etmektedir. Bünyesinde uzun yürüyüşler, kamping, piknik, doğayı inceleme ve kış sporları gibi rekreasyonel faaliyetlere elverişli alanları bulundurmakla beraber asıl amacı; doğal peyzaj güzelliklerini koruma ve geniş rezerv alanlara sahip olmalarıdır. Bu tip alanların çoğu, kent sınırlarının yakınında bulunmakta veya doğrudan doğruya kenti sınırlandırmaktadır. Böylece kentlerin gelişmesini kontrol altına alan ve birleşmelerini önleyen bir yeşil kuşak vazifesi görmektedirler.

Uzun (1990)'a göre; rekreasyon eylemlerine olanak tanıyan açık ve yeşil alanlar kent içinde buldukları yerlere veya kentle olan ilişki ve yapısal karakterlerine göre gruplara ayrılabilirler:

- Kent dokuları arasındaki açık ve yeşil alanlar: 5-15 dakika yürüyüş mesafesindeki çocuk bahçeleri, spor alanları, oyun alanları, ev bahçeleri, mahalle parkları, meydanlar, bulvarlar, yaya bölgeleri, çatı bahçeleri vb.
- Kent dokuları çevresindeki açık ve yeşil alanlar: 30-60 dakika yürüyüş mesafesindeki bölge parkları, golf alanları, kıyı parkları, hayvanat ve botanik bahçeleri, sergi ve fuar alanları vb.
- Kent dışı kırsal rekreasyon alanları: Tatil köyleri, yayla yerleşimleri, milli parklar, mokamplar, kampingler vb.

Ayaşlıgil (1997), tarafından verilen Richter (1982)' in yapmış olduğu sınıflamada, kentsel açık ve yeşil alanlar:

- Trafik ve ulaşım için düşünülen alanlar (yaya zonları, otopark yerleri, bağlantı yerleri vb.),
- Atık su ve çöpler için ayrılmış olan alanlar,
- Kamusal ve özel yeşil alanlar (ev bahçeleri, çatı bahçeleri, toplu konut bahçeleri, parklar, küçük hobi bahçeleri, su yüzeyleri, spor ve yüzme tesisleri, botanik ve hayvanat bahçeleri, oyun yerleri, çadır ve kamp alanları, meydanlar, gezinti ve yürüyüş yerleri, mezarlıklar vb),
- Tarım ve ormancılık için uygun alanlar,
- Mekânsal olarak belli bir ortak kullanım için düşünülmüş alanlar (çocuk oyun yerleri, spor alanları, kamp alanları, botanik ve hayvanat bahçesi vb),
- Peyzajın korunması, bakımı ve gelişmesi için ön görülen alanlar (doğa koruma alanları),
- Emisyonlara karşı koruma amacıyla yapılaşmaya izin verilmeyen koruma alanları,
- Ormanlık alanlar ya da ağaçlandırma ve bitkilendirme amacıyla ayrılmış alanlar olarak ayrılmaktadır.

2.1.4 Kullanıcıların Yeşil Alanlardan Memnuniyet Durumu

Kentler, toplumsal etkinliklerin ve bireysel davranışların zaman ve mekân boyutunda biçimlendiği ortamlar olduğu için sürekli bir değişim ve gelişim göstermektedirler. Günümüzde kentlerde yaşanan bu değişim ve dönüşümler ile birlikte sosyo-kültürel simgeler ve yaşam biçimleri, kentlere yeni bir kurgu getirmektedir. Kentte yaşayanların, kent mekânı ile kurdukları ilişkinin en önemli parçalarından birini mekânsal kimlik oluşturmaktadır. Kentte yaşayanların (kullanıcıların), kent mekânını nasıl benimsediği, ne ölçüde kullandığı, ne tür anlamlar yüklediği, nasıl deneyimlendirdiği (yaşamsallaştırdığı) gibi konular bir mekânın kimliğini oluşturmada en önemli konulardır (Işıkpınar 1999).

Açık ve yeşil alanlar, kentin ve kentlinin mekânlarıdır. Bu mekânın yaşanabilirliğine katkıda bulunabilmek için, çok sayıdaki kişilerin özgürce oluşturdukları tercihlerin,

zihinlerindeki çevresel imajlarını paylaşacak şekilde üst üste eklemeleri gerekmektedir. Böyle bir durum oluştuğu zaman, söz konusu alanlarla ilgili olarak belli ayrıştırıcı özellikler ortaya çıkabilir ve bunlar, bu ayrıştırıcı özelliklerin dikkat çekici hale gelmesini sağlayabilir. Böylece mekânsal nitelikler daha berrak olduğu zaman ve bir grup tarafından benimsendiğinde, açık ve yeşil mekân oluşumunun sağlanması halkın da katılımıyla söz konusu olabilecektir (Işıkpınar 1999).

Sosyal etkinlikleri yönlendiren uyarıcılardan olan kişisel ve toplumsal davranışlar, kişinin yaş, cinsiyet, eğitim, gelir düzeyi vb. kişisel veriler olduğu kadar aile çevresi, ortak kültür, ahlâk değerleri ve geçmişteki deneyimleri gibi sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel verilere de bağlıdır. Ancak sosyal uyarıcılar yanında tüm kent mekânlarının algılanmasını yönlendirecek ve beraberinde memnuniyetini ya da memnuniyetsizliğini getirecek fiziksel uyarıcılar da vardır. Bunlar; ekoloji, topografya, eğim, bitki örtüsü ve iklim gibi fiziksel özellikler ile biçim, boyutlar, renk ve ışık, kot farkları, malzeme ve doku, kentsel donatılar gibi özellikler ve gürültü, kir, toz, duman ve koku gibi çevresel faktörlerdir (Işıkpınar 1999).

Dış mekân yaşantısı; zorunlu aktiviteler, isteğe bağlı aktiviteler ve sosyal aktiviteler olarak gruplandırılmaktadır. Zorunlu aktiviteler, günlük yaşantımızın sürekliliğini sağlayan ve çoğunlukla yürümeye dayalı aktivitelerdir. Okula ya da işe gitmek, dolmuş ya da otobüs beklemek, alışveriş yapmak zorunlu aktiviteler arasında sayılabilir. Bunlar fiziksel çevre koşulları ve kalitesi ne olursa olsun yapılması gerekli aktivitelerdir. İsteğe bağlı aktiviteler, yürüyüş yapmak, koşmak, piknik yapmak gibi zamanın ve mekânın uygunluk durumuna göre değişen aktivitelerdir. Bir başka deyişle, gerekli dış çevre koşullarının ve fiziksel mekân kalitesinin düşük ve yetersiz olduğu durumlarda, kentsel mekânlarda isteğe bağlı aktiviteler kaybolurken, sadece gerçekten zorunlu aktiviteler yer almaktadır. Fiziksel çevre ve kent planlama, isteğe bağlı aktivitelerin niteliği ve niceliği üzerinde etkili en önemli faktördür. Sosyal aktiviteler ise, kentsel mekânlarda diğer insanların varlığına bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlar oyun oynayan çocukları, açık hava konserlerini, festivalleri kapsayan görmeye ve duymaya dayalı aktivitelerdir. Farklı kentsel mekânlarda, meydanlarda, parklarda, sokaklarda, alışveriş merkezlerinde yer alabilirler. Başka aktivitelerin ve başka insanların varlığı sonucunda kendiliğinden oluştukları için bileşke aktiviteler olarak da tanımlanabilirler. Bu bağlamda zorunlu ve isteğe bağlı aktiviteler için gerekli ve yeterli fiziksel çevre koşulları sağlandığında, sosyal aktiviteler de desteklenmiş

ve artırılmış olacaktır.

Planlama alanında aktivitelerin kullanım yoğunluğu, kullanım süreleri, kullanıcıların oranları kullanım potansiyelidir. Bu potansiyeli belirlemeden hazırlanan planların başarısı şüphelidir ve yeterli araştırma yapılmadan böyle bir kamu potansiyelinin bulunması beklenilemez. Alandaki kişisel ve toplumsal davranışların çözümlenmesi planlamaya sosyal boyut getirebilecektir. Tasarımcıların “Neyi? Kime? Nasıl?” tasarladıklarını ortaya koyabilmeleri planlamanın gerçek hedeflerinin bulunmasını sağlayacaktır. Bu tasarımlarda alandaki her yerleşik kişi ve diğer kullanıcıların fikirlerini almak ve değerlendirmek elbette çok zaman ve emek isteyen bir uğraş olacaktır. Uygun oranda anketler veya belirli kullanıcı grupları üzerinde çalışmak tasarım için yeterli bilgi birikimi oluşturulacaktır. Çoğu kez kentsel düzenlemelerde planlamadan sonra kullanıcılara plan hakkında fikirleri sorulmaktadır. Planlama yapılmadan önce kullanıcıların davranışları, istekleri bilinip değerlendirilip mekâna dönük kararlar üretilebilirse tasarımın ağır basan düzeyi yüksek olacaktır. Alandaki kullanıcıların sınıflandırılarak alanın gerçek kullanıcıları belirlenerek, araştırmalar bu grup üzerinde yoğunlaştırılır. Bu tür gruplar araştırmanın “çekirdek grubudur”. Kullanıcı türleri genellikle dört bölüme ayrılabilir (Yaşlıca ve Tanrıverdi 1999):

Alanın asıl kullanıcıları “çekirdek grup.” Çekirdek grup, alanı bilinçli ve sürekli kullanan grup veya gruplardır.

Alandaki geçici ancak bilinçli kullanıcı grubu veya grupları. Bu kullanıcıların kullanım yoğunluğu düşük, kullanım sıklığı “frekans” çok kez düşüktür. Rastlantı kullanıcılar, genellikle alana kasıtlı gelmemektedirler, bilinçli bir alan kullanımları çok azdır. Alana rastlantı sonucu gelmekte veya alanı bir geçiş alanı olarak kullanmaktadırlar. Zorunlu olarak gelenler ise bekçi, polis, postacı, çöpçü vb. kamu hizmetlileri, alanı kullanma istekleri olmadığı halde görev gereği alanı belli bir süre kullanmaktadırlar (Yaşlıca ve Tanrıverdi 1999)

Açık ve yeşil alanların, insanların çeşitli yaş grupları, cinsiyet ve meslek gruplarının istek ve ihtiyaçlarına ayrı, ayrı hizmet vermesi beklenmektedir. Bu nedenle planlamalarda, kullanıcılara huzur ve güven veren, rahatlamalarını, dinlenmelerini ve en önemlisi o mekândan hoşnut kalmalarını sağlayacak tasarımların öncelikli olarak göz önüne alınması

gerekmektedir. Kullanıcıların mekân hakkındaki eleştirileri, tepkileri, istekleri, çeşitli gözlemler, izleme, soruşturma vb. araştırmalar bir sistematığe konularak planlamaya dönük kararlar üretilmelidir.

Planlama aşamasında, parkı kullanacak kişilerin, istek ve beklentilerinin çeşitli yöntemlerle belirlenmesine karşın, parkın gerçekleştirilmesi sonrasında kullanıcıların parkla ilgili izlenim ve tepkilerini ölçen çalışmalara oldukça az rastlanmaktadır. Oysa bu tür çalışmalar, hem mevcut parkların zamanla değişen beklenti ve isteklere uygun bir şekilde yenilemesine olanak sağlayacak, hem de gerçekleştirilecek diğer mekânlarının planlama ve uygulamalarında peyzaj mimarlarına yol gösterecektir (Altınçekiç ve Erdönmez 2001).

Kentsel alanların kullanım durumunun, kalitesinin belirlenmesi ve artırılması için çeşitli metodolojik çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalardan bir tanesi mekânını kullanım tipini ve kullanılma ya da kullanılmama sebebini araştırmaktadır. Bu çalışmada mekândan mekâna farklılık göstermektedir. Bir diğer çalışma, bir mekânını güvenlik sorununun belirlenmesi için yapılan çalışmadır. Bu çalışma da özellikle kadın, yaşlı ve çocukların kentsel alanı kullanımı ile yakından ilgilidir. Bir başka çalışma ise insan isteklerinin ve memnuniyetinin saptanmasına yönelik bir çalışmadır. Tüm bu çalışmaların yapılmasında kullanılan birçok yöntem vardır. İnsan davranışlarının haritalanması (behavioral mapping) ile insanların belirli noktalara toplatılıp tartışma ortamları sağlanmasıyla, kamera ile gözlemlenerek, harita ve resimler kullanılarak ve anket yönteminin kullanılmasıyla çalışmalar yapılmaktadır (Altınçekiç ve Erdönmez 2001).

Araştırma konusu olan kullanıcı memnuniyetinin değerlendirilmesi, bir alanın planlama sonrası analizini içermektedir. Bu analiz ile birlikte kullanıcı kitlesinin memnuniyet durumu saptanarak, memnuniyetsizliğin ortaya çıktığı durumların belirlenmesi ve çalışılan mekânın zamanla değişen kullanıcı istek ve gereksinimlerine göre tekrar ele alınıp, düzenlenmesine yönelik verilerin edinilmesi amaçları güdülmektedir.

2.1.5 Kullanıcı Memnuniyetine İlişkin Yapılan Çalışmalar

Kullanıcı memnuniyeti konusunda yapılmış olan çalışmalardan bazıları aşağıdaki gibi sıralanılabilir:

Burns, Graefe ve Titre (1996)'nin beraber yapmış olduğu bir araştırmada anket çalışması ile kullanıcı memnuniyeti ölçülmeye çalışılmıştır. Hafta içi ve hafta sonu eşit sayıda 1 ay boyunca yapılan anketlerde insanların ilgilerinin ne olduğu, tesislerin durumu, doğal kaynakların durumu, temizlik ve güvenlik başlıkları altında incelenmiştir. Kullanıcı memnuniyeti 5 en yüksek, 1 en düşük olmak üzere 1 ile 5 arasında bir ölçü ile değerlendirilmiştir.

Kabadayı (2006) “Yaşam kalitesi ve kullanıcı memnuniyetinin kentsel tasarımdaki etkisine çok boyutlu yaklaşım” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, değişen kentsel alanda yaşam kalitesi kriterlerini ve konut alanı memnuniyet göstergelerini inceleyerek kaliteye çok boyutlu bir yaklaşım modeli oluşturulmaya çalışılmıştır.

Dawson, Newman ve Fuller (1999)'in birlikte yapmış olduğu bir çalışmada kullanıcı yoğunluğu, yalnız başına kalma fırsatı, kalabalık algısı ve kullanıcı memnuniyeti değerlendirilmiştir. Bir yaz boyunca yapılan anket çalışması SPSS paket programında değerlendirilmiştir.

Girgin (2007)'de “Kooperatif üst birlikleri tarafından gerçekleştirilen konut yaşam çevrelerinde kullanıcı memnuniyeti açısından bir değerlendirme: Batıkent örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında kooperatif üst birlikleri aracılığı ile gerçekleştirilmiş konut yaşam çevrelerinde fiziksel açıdan bir değerlendirme yapılmış ve kullanıcı memnuniyetleri ölçülmüştür.

İmamoğlu ve İmamoğlu (1993)'nin Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Konut Araştırmaları Sempozyumunda yaptığı "İnsan, Evi ve Çevresi" isimli çalışmada Ankara'da kent dışındaki toplu konut bölgelerinde insan, konut ve çevre değişkenleriyle özetlenebilecek bir değerlendirme yapılmıştır.

Kart(2002)'in "Emirgan Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Emirgan Parkı'nın kullanıcı istek ve ihtiyaçları esas alınarak, yeniden ele alınıp, yenilenmesine yönelik genel bir değerlendirme yapılmış ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Onat (1998)'in "Yeşil Alan Kullanıcılarının Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi Beşiktaş İlçesi Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında örnek olarak seçilen Kuruçeşme, Ulus ve Serencebey Parklarında yapılan anket çalışması aracılığı ile kullanıcıların istekleri, açık mekân algılama biçimleri ve memnuniyet dereceleri saptanmaya çalışılmıştır.

Tantan (1996)'ın "Açık Mekân Kullanımı ile Kullanıcı İsteklerinin İrdelenmesi Kuruçeşme Cemil Topuzlu Kıyı Parkı Örneği" isimli yüksek lisans tez çalışmasında açık mekan kullanımı ile kullanıcı isteklerinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Örnek alan olarak seçilen Kuruçeşme Parkı'nda yapılan uygulama sonucunda kullanıcı isteklerinin ne derece karşılandığı ve kullanıcıların parktan ne ölçüde memnun oldukları saptanmaya çalışılmıştır.

Türkoğlu (1993)'ün "Mimari ve Kalite Arayışları Sempozyumundaki "İstanbul'da Konut Bölgelerinde Kullanıcıların Konut ve Yakın Çevresinden Memnuniyet Derecesinin Belirlenmesi" adlı araştırmasında İstanbul'da yer alan konut bölgelerinde konut çevreleri kullanıcıların görüşlerine dayanılarak konut ve çevreleri değerlendirilmiş, kullanıcı memnuniyeti ölçülmüştür.

Uzun (2005)'ün "Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Parklarda Kullanıcı Memnuniyeti; Gölcük Orman İçi Dinlenme Alanı ve İnönü Parkı Örneği" adlı yüksek lisans tez çalışmasında Gölcük Orman içi Dinlenme Yeri ve kentsel rekreasyon alanlarına örnek olarak Düzce İnönü Parkı'nın kullanıcılarını, kullanıcıların yoğunluklarını, katıldıkları etkinlikleri, beklentilerini, kırsal ve kentsel alan memnuniyet ve memnuniyetsizlik faktörlerini, bu faktörlere kullanıcı özelliklerinin etkilerini ve bu faktörlerin kırsal ve kentsel rekreasyon alanına göre değişimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2 TARİHİ ÇEVRENİN KORUNMASI VE PEYZAJ PLANLAMA İLKELERİ

Tarihi çevrelerde, koruma planlamasında amaç, seçilen özel yörenin çevre dokusunun tarihsel, arkeolojik, doğal, mimari ve işlevsel değerlerini koruyarak çağdaş koşullara uygun gelişimini sağlayacak genel planlama kararlarını belirlemektir.

2.2.1 Tarihi Çevrenin Korunmasının Önemi ve Gerekliliği

Tarihe tanıklık eden eserler arasında günümüzde yaşamakta olanları tanımak, bilmek ve diğerlerinden ayırabilmek gerekmektedir. Seçilen eserler hem tarihi, hem kültürel hem de diğer yönlerden gerçekten değer taşıyan korunması gerekli eserler olmalıdır.

Geçmişten günümüze kadar gelebilen tarihi eserler geçmişin canlı tanıkları olarak bize tarihle ilgili birçok önemli bilgiler taşımaktadır. Bazı yazılı kaynaklarda bile var olmayan birçok tarihi bilgi bu eserlerden öğrenilmektedir. Tarihi eserler nesiller arasındaki devamlılığı sağlayan birer bilgi hazinesidir. Günümüze kadar gelebilen bu tarihi eserleri, kendi oluşturduğumuz eserlerle birlikte bizden sonra gelecek kuşaklara aktarmak, vazgeçilmez bir sorumluluk ve bir görevdir.

Tarihi çevreleri korumak, onları ilk şekillerine uygun hale getirmek ve günümüz koşullarında kullanılacak biçimde onarmak ve onlara bakmakla gerçekleştirebilecek bir olaydır. Doğanın yıpratılması, bozulması ve kirletilmesi, insan tarafından yaşam çevresinin eleştirmeye başlamasından sonra ortaya çıkmıştır. İnsanın yüzyıllar boyunca doğayı sömürme çabaları sonunda canlı ve cansız varlıkların birbirleriyle olan ilişkilerinin, doğal ortamda birbirlerine zarar vermeyecek biçimde yarattıkları "Ekolojik denge" diğer bir deyimle "Doğal denge" bozulmaya, insanın kendisini rahatsız etmeye başlamıştır. İnsan ile kullandığı çevre arasındaki ilişkiler sonucu ortaya çıkan sorunlar giderek toplumun ortak bilinçlenmesi ile anlam kazanmış, çevre ve sorunları kavramları oluşmuştur (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

Bugün çok gelişmiş ülkelerde çevre sorunlarının önemi anlaşılmış, bu konuda son yıllarda oldukça fazla çalışmalar, yapılmaya başlanmış, korumaya önem verilmiştir. Tarihi çevrelerin korunması sadece bir arkeolog ya da bir sanat tarihçisinin tek başına

başarabileceği bir işlem değildir. Koruma, bu konu ile ilgili meslek guruplarının organize çalışması ile başarılı olabilir.

"Anıt", "Küllüye", "Tarihi ya da Arkeolojik Sit" gibi sistematik analizi ve dökümü yapılabilen değerler, tarih anlayışı ve tarihi çevre sorununa yaklaşımımız açısından korunmaları ve değerlendirilmeleri, doğal peyzaj olguları ile bütünleştiği ölçüde anlam kazanır (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

Tarihi çevrenin mekân organizasyonu bakımından insan ölçeğine daha yakın sosyal mekânları içermesi üstünlüğü, güncel kent tasarımının özlemine çektiği önemli bir faktördür. Tarihi çevrenin mahallece bütünlüğü, insan ölçeği ve olumlu insan ilişkilerini kolaylıkla yaratabilmesi gibi özellikleri, modern tasarımın kolaylıkla başaramadığı öğeler olduğundan, kenti bu olanaklardan yoksun bırakmak doğru değildir.

Günümüzde şehirlerin imarına ilişkin, nazım planları yapılırken ya da bölgesel planlamalar yapılırken yakın çevrede bulunan ya da bu alanlar içine dâhil olan tarihi çevrelerin korunmaları, geliştirilmeleri önemle göz önüne alınıp uygulanmalıdır. Kültürel miras ister tek bir yapı ya da yapı grubu, ister "eski kent" olsun, çevresi açık ve yeşil alanlarla, doğal ve kültürel peyzaj özellikleriyle bütünleştiği ölçüde değer kazanmaktadır. Konuya kentsel ölçekte hatta tek yapı ölçeğinde eski eserin korunması gözüyle bakanlar, bunların insanın yaşadığı çevre içinde kültür peyzajını oluşturduğunu, kültür peyzajının da arazi morfolojisi, toprak, su, iklim gibi cansız, bitki ve hayvan gibi canlı doğal peyzaj özellikleriyle bütünleşerek değer kazandığını görmezden gelmektedir (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

Bugün özellikle ülkemizde, yapılar veya yapı grupları tarihi eser olarak kabul edilip, koruma kapsamına alınmaktadır. Eski yerleşme alanları ve kültür elemanları çevresinin korunmasının hedef ve amacı, yapı elemanları ile doğal ve kültürel peyzaj elemanları arasındaki ilişkiyi tanımak, korumak ve geliştirmektir.

Tarihi çevrelerin yanında bir de tarihi parklar vardır ki bunlar çok değerli kültür anıtları ve bugünün yaşama ortamlarıdır. Ayrıca tarihi parklar iki yönlü öneme sahiptir. Tarihi parklar

geçmişin kültür anıtları oldukları için çokça ziyaretçi çekmektedirler bu da turizm açısından önemlidir. Günümüzde geçmişten kalan bu eserleri korumak, bunları bugünün koşulları ve gerekleri içinde en iyi şekilde değerlendirerek gelecek nesillere aktarmak çabası evrensel bir ilgi alanı ve disiplini olarak gelişmektedir (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

2.2.2. Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Çevresinde Peyzaj Planlama

Kuşkusuz "tarihi çevrenin korunması" için geçmişten günümüze dek birikmiş mirasın korunması, toplumu oluşturan insan varlığının, birikimlerinin ve geleceğinin önemle izlenmesini gerektirir ki, bu doğrultuda belli bir kültür ortamının oluşumu planlanabilsin; bu nedenle mevcut çevrenin ve dokunun önemi de artmaktadır.

Tarihsel ve doğal çevrenin korunması, planlamanın bütünü içinde, temel kararları etkileyecek bir sorundur. Bu sorun teknik bir sorun olmaktan öte sosyo-ekonomik bir sorundur. Tarihsel ve doğal çevre birimlerinin değerlendirilmesi, korunması ve bugünün yaşantısına katılması ekonomik/politik yapının metropoliten alana yansıyan sorunlarının doğru tanımlanmasına bağlıdır. Politik karar mekanizmasının kendi yapısı gereği göstereceği tercihler, bunlara bağlı olarak yapılacak tanımlar ve değiştirilecek fonksiyonlar, söz konusu fiziksel çevrelerin görüntüsünü tamamen değiştirmektedir (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

Tarih anlayışı ve tarihi çevre sorununa yaklaşım koruma eyleminin gerektirdiği, koruma kavramlarının oluşturulması ile mümkündür. Bu kavramsal yaklaşımlardaki farklılıklar ve anlayış biçimleri korumadaki tutumları ve sonuçları belirleyecek en önemli temel farklılıkları doğurmaktadır. Kültür değerlerinin korunması, her şeyden evvel yeterli mevzuatın yapılması ve ekonomik olanakların sağlanmasına bağlıdır. Çevre korumada, ülkenin ekonomik şartları, halkın bilinç derecesi ve yapı tekniği ile de yakından ilgilidir.

Tarihi çevre sorunları ve bunlara getirilmek istenen çözümler genellikle bir fiziksel planlama meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle tarihi dokunun yoğun olduğu ve bu dokunun hızlı kentleşme, büyüyen ekonomik gereksinimler, arazi değerlerinin

yükselmesi, artan nüfus gibi etkenlerle bozulmakta olması, yeni bir koruma anlayışı içinde hazırlanacak değişik fiziksel planlara gereksinim göstermektedir.

Söz konusu çevrenin kentsel çevre içinde ne ölçüde önem taşıdığı, yükleneceği yeni fonksiyonların kentin gelişimini ne yönde etkilemesi gerektiği, diğer kent alanları ile ilişkinin seviyesi ve bu çevre ile ilgili olarak alınacak kararların kent ölçeğinde ne gibi etkiler doğuracağı araştırılmalıdır (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

2.2.3. Tarihi Çevrenin Korunmasında Yeşil Alanlar

Bugün, bazı özellikleri ile ayrı bir önem ve öncelik kazanan hızla yitirdiğimiz ve yerine aynı değerde yenilerini koyamayacağımız tarihi çevre, değişik mesleklere ve bunların bu konuya bakış açılarına göre anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla tarihi çevrenin korunması söz konusu olduğunda, genellikle ilgili meslek açısından yaklaşımda bulunmaktadır. 1973 yılında yürürlüğü giren, 1710 sayılı Eski Eserler Yasası ile "sit", "külliye", "özen yeri", "tarihi ve doğal sit" tanımlamalarına ve korunmalarına açıklık getirilmişse de, tarihi eserlerin ne oranda, çevresindeki yeşil alanlarla birlikte korunması gerektiği konusunda net bir açıklama yapılmamıştır (Yazgan 1979; Ocak 2006).

Bu konuda "Tarihi çevrenin korunması" bilincine varmış ülkelerdeki örnekler bakılacak olursa, kamu kuruluşları ve toplumun konuya verdikleri önemi algılamak olasıdır. Çağdaş toplumlarda, korunan ister taşınmaz eski eser niteliğinde olan tek bir heykel veya dini yapı, isterse geçmişin kültürel ve mimari değerlerini yansıtan bir köy ya da kasaba yerleşimi olsun, çevresindeki yeşil mekânı ile birlikte değerlendirildiği gözlenmektedir (Yazgan 1979; Ocak'tan 2006).

Örneğin, Hollanda'da, Amsterdam'ın 20 km. kadar kuzeyindeki "Zaanse" isimli yerleşim restore edilerek korumaya alınmıştır. 17 ve 18'inci yüzyıllara ait birçok ahşap konut, gerçek karakterleri bozulmadan yenilenmiş, halkın ziyaretine açılmıştır. Buradaki evlerin tamamına yakın kısmında oturulmakta, dolayısıyla aktif biçimde korunmaktadır. Bu tarihi sitin bulunduğu çevre de, tipik bir Hollanda peyzajı özelliğini taşıması nedeniyle koruma alanı içinde bulunmaktadır. Denizden kazanılan kara parçaları olan "Polder"ler üzerinde

oluşan bitki örtüsü ve faunası, yel değirmenleri, alanı yer yer bölen kanallarıyla ortaya çıkan görünüm, o ülke halkı için ideal bir peyzajı oluşturmaktadır (Ocak 2006).

Bir ikinci örnek İsveç'ten verilebilir; İsveç'in güneyinde, Lund kentinde 1882 yılında kurulan "Kültürel Tarih Müzesi", her dönemin eski eserlerinde oluşan örnekleri bir araya getirerek, İsveç'in kültürel tarihinin gelişimini ortaya koyma amacını gütmektedir. Bu müze, 17, 18 ve 19. yüzyılların mimari yapı özelliğini gösteren, küçüklü büyüklü 30 kadar binadan oluşmaktadır. Gerek binalar gerekse içinde sergilenen eski eserlerle korunan müzede farklı yüzyıllara ait, milli ve yöresel kostümlerden mutfak eşya ve ahırlarda kullanılan araç gereçlere kadar birçok eski esere rastlamak mümkündür. Bütün bunların yanı sıra, Ortaçağ'da, sihirli etkileriyle hastaları sağlıklarına kavuşturan bitkilerin bulunduğu "Tıbbi Bitkiler Bahçesi" de yeniden düzenlenerek bu müzenin dış mekânında yer almaktadır (Ocak 2006).

Belçika'da da geçmişin kırsal ve kentsel görünümünü koruyabilmek, onlara gereken önemi vererek yaşatabilmek amacıyla çalışmalar yapılmakta, birçok köy ve kasaba her ölçekteki yeşiliyle bütünlük içinde korumaya alınmaktadır. "Tarihi Çevrenin Korunması" bilincinde olan ülkelerde genel olarak, açık ve yeşil alanlar, tarihi çevre içinde iki ayrı işleve sahiptirler. Birincisi; tarihi eserlerin özelliklerini taşıdıkları evlere paralel olarak, çevrelerindeki yeşil alanların da tarihi biçimlerinin belirtilmesidir. İkincisi ise; belirli bir tarihi eserin daha iyi değerlendirilebilmesi için çevresinin yeşil alan olarak ayrılmasıdır (Ocak 2006).

Böylece "Tarihi Çevrenin Korunmasında" rol alan açık ve yeşil alanlar; kültürel, estetik, rekreasyonel, turistik ve ekonomik amaca hizmet etmektedirler. Ülkemiz yerleşimlerinde ise; geçmiş kuşakların yaşantı, sosyal davranış ve kültürünü belirleyen mimari miras; endüstrileşme, nüfus artışı ve ulaşım sorunları ile her geçen gün bozulmakta, kamu kuruluşları ve halk ise konuyu yeterince ciddi olarak ele almamaktadır. Ancak bunun yanında endüstrileşmenin ve nüfus artışının hızlı olmadığı bazı eski Türk kentleri, içlerinden geçen bir iki büyük cadde ve meydan ile yeni birkaç yapı dışında genel görünüşlerini, tarihi özelliklerini yitirmemiş durumdadırlar. Örneğin böyle bir özelliği Safranbolu'da görmek olasıdır. Burası arazinin yapısına, iklim koşullarına uymuş, yöresel malzeme ile yapılaşma gösteren, doğayla iç içe eski bir Türk kentidir.

Anadolu'nun her bölgesinde birçok köy ve kasaba, kendi ölçüleri içinde sokakları, doğanın bir parçası olarak kabul edilen avluları ve bahçeleriyle bugüne kadar gelebilmiştir. Tek bir yapı olarak taşınmaz mimari eser niteliğinde olan Beylerbeyi Dolmabahçe Sarayları ve diğerlerinin zaman içerisinde değişime uğramakla birlikte, günümüze kadar tarihi ve mimari özelliklerini çok fazla yitirmedikleri gözlenmektedir.

Her türlü taşınmaz eski eserin çevresi, devrinin dış mekân düzeninin izlerini taşımasa da, aktif veya korumayla değerlendirilirken yeşil mekânıyla birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Yeşil alanlar doğaya duyulan romantik özlemden değil, gerek tarihi çevrenin bir elemanı olarak gerekse tamamlayıcısı olarak bu eserlerin değerlendirilmesi ve gelecek kuşaklara iletilmesinde büyük önem taşımaktadır.

2.3 KENTSEL PARK KAVRAMI

Çalışma alanımız olan Gülhane Parkı İstanbul'un en önemli kent parklarından biri olarak görüldüğü için bu bölümde, kent parkının tanımı, kent parklarının işlevleri, planlama ilkeleri ve açık yeşil alan sistemi içerisindeki önemi belirtilmiştir.

2.3.1. Kent Parkı Kavramı

Çeşitli fonksiyonlardan oluşmuş kent dokusu (konut, endüstri, ticaret, eğitim vb.) arasında parklar, en önemli kentsel dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan kentsel rekreasyon alanlarıdır (Uzun 1990).

Kent parkları kentsel yerleşimler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan ve kent insanına fazla yol kat etmeden kentin gürültü ve karmaşasından kaçabilme olanağı sağlayan, aynı zamanda; insanların yürüyüş, koşu, dış mekânda oturma, piknik yapma, oyun oynama vb. bireysel ya da grup eylemlerine olanak sağlayan alanlardır (Oğuz 1998).

Kent parkları çoğunlukla kent büyüklüğüne bağlı olarak bir ya da birkaç tane olabilirler. Merkezi kent parkları, içinde önemli ve büyük ölçekli üniteleri bulundurlar. Bunların başlıcaları: Yüzme havuzları, tenis kortları, futbol-basketbol-voleybol sahaları, piknik alanları, açık hava sergi ve tiyatro amfileri, müzik pavyonları, yaya gezinti alanları, paten alanları, bisiklet yolu, oturma yerleri ve teraslar, çay bahçeleri, restoranlar, çocuk oyun alanları, çeşitli rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyi, tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim yüzeyler, kapalı sergi ve satış birimleridir. Ayrıca teknik ve idari hizmet üniteleri ile büfe, tuvalet, otoparklar, banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, bitki kapları gibi donatı elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır (Özcan 2000). Bir merkezi kent parkında yukarıda sayılan fonksiyonlar için, en az ölçüdeki alan tahsisleri ise tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1 Bir merkezi kent parkındaki alan kullanımları için ayrılması gereken en az alan ölçüleri (Uzun 1990).

Alan Kullanım Çeşidi	Gerekli En Az Alan Ölçüsü (da)
Çocuk Bahçesi (0-6 yaş)	1,0
Çocuk Bahçesi (6-12 yaş)	2,0
Spor Alanları	38,0
Sert Yüzeyle Oyun Alanları	6,0
Piknik Alanları	10,0
Serbest Oyun Alanları	8,0
Yüzme Havuzları	2,2
Doğal Alanlar	10,0
Yapı Alanları	5,0
Sergi ve Gösteri Alanları	10,8
Teraslar ve Dinlenme Alanları	10,0
Su Yüzeyleri	8,0
Otoparklar	5,0
Bitkilendirme Alanları	20,0
Toplam Alan	136,0

2.3.2 Kent Parklarının İşlevleri

Parklar evrimleri süresince hep önemli alanlar olmuşlardır. Değişen yaşam koşulları içinde farklı boş zaman ve rekreasyon alışkanlıkları edinilmiştir. Spor merkezleri, alışveriş

merkezleri, kafe ve restoranlar çok sayıda insanı çekebilmektedir. Ancak insanlar buldukları sosyo-ekonomik ve kültürel çevrenin olanakları, yönlendirmeleri çerçevesinde seçimlerini yapmaktadırlar. Bu nedenle bütün dünyada parkların kullanımı ve dolayısı ile işlevleri ne olmalıdır sorusu halen çok sayıda insanı ilgilendirmektedir (Oğuz 1998).

Parkların temel işlevi, kullanıcılarını hoşnut etmektir. Bu yüzden iyi yönetilen parklar başka hiçbir şeyin sunamayacağı hizmetleri temin etmektedirler. Parkların uzun yıllar hizmet verebilme ve fazla sayıda insan tarafından kullanılabilme gibi önemli özellikleri bulunmaktadır. Orta büyüklükteki (örneğin 20 ha) bir parkın bile kullanıcı kapasitesi geniş bir boş zaman merkezinden 100 kat fazladır. Kent parklarının işlevleri aşağıdaki gibi belirtilebilir (Nasuh 1993; Oğuz'dan 1998):

- Kent parkları, buldukları kente rekreasyonel, ekolojik ve arazi organizasyonu işlevleriyle birçok yarar sağlarlar.
- Rekreasyonel amaçlar için organize edilmiş dış mekânı oluştururlar. İnsanların aktif ve pasif rekreasyonları için bütün olanakları hazırlarlar.
- Kent parkları, toplumla ilişki sağlarlar. Sosyal ilişkilerin kurulmasında önemli rol oynarlar. Parklar varlıklarıyla psikolojik rahatlamaya olanak verirler. İnsanlar kendi isteklerini yerine getirerek, ruh sağlıklarının tazelenmesine ve gelişmesine yardımcı olurlar.
- Kent parkları, doğa ile ilişki kurmayı sağlarlar. İnsanlara, kentlerde yitirilen bitki ve hayvan dünyası ile ilişki kurmalarını sağlayan parklar özellikle bitkilerin büyüme süreçlerinin gözlemlendiği yerlerdir.
- Kent parkları, koruma alanları olarak görev yaparlar. Kuşlar, böcekler ve kentlerdeki diğer yaban yaşamının korunması ve geliştirilmesi için çok önemli habitatlardır. İnsanların, kentlerde yitirilen hayvan dünyası ile ilişki kurmalarına yardımcı olurlar.
- Kent parkları, kent ekolojisi üzerine olumlu etki yaparlar. Kent iklimini, su döngüsünü düzenleyip, kente ışık ve hava sağlarlar. Atmosferdeki zararlı gazları ve tozu önleyip, gürültüyü absorbe ederler.
- Kent parkları ağaçları ile doğal filtre olarak kente mikroklimatik özellikler kazandırır.

- Kent parkları, kentler ve organik sistem arasında ilgi kurarlar. Bir yandan kentlerin monoton, geometrik yapılarının kuruluşunu hafifletirken öte yandan da kentin yapı kitlelerinin yumuşak bir görünüm kazanmasında, bu kitlelerin birbirine organik düzen içinde bağlanmasında önemli görevler üstlenirler.
- Kent parkları, kent içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünden denge kurarlar. Yapı ile yakın çevresindeki açık alanın ortaklaşa yarattığı anıtsal yapı gruplarının insan üstündeki baskısını hafifleterek mekânları insan boyutuna taşırlar.
- Kent parkları, bir kente estetik yönden hizmet ederler. Özellikle içindeki ağaçların hacimli yeşillikleriyle kentin kuruluşunu gideren ona canlılık veren ve mevsimlere bağlı renk özellikleri ile onlara bir estetik varlık kazandıran alanlardır.
- Kent parkları buldukları yerleşim alanının fiziksel yönden dengesini kurarlar. Kentlerin yapısına, önemli oranda katkıda bulunarak konaklama, ticaret ve endüstri özellikleri yönünden uyumsuzluk gösteren farklı alanlar arasında tampon görevini görürler.
- Kent parkları, geçici arazi yönetimini gerçekleştirirler. Kullanılmayan ve geliştirilmeyi bekleyen alanların yönetimi için oluşturulan geçici parklar, arazi yönetimi yönünden iyi bir çözümdür.
- Kent parkları, sağlık yönünden katkıda bulunurlar. Parklar, kentleri daha sağlıklı yerler haline getirerek yaşayanların daha sağlıklı olmalarını sağlarlar.
- Kent parkları, eğitime olanak verirler. Parklar okul çağı çocukları ve yetişkinlerin eğitimi için kaynak oluştururlar. İyi tasarlanan parklar tarih, kültür, botanik ve yaban yaşamı yönünden ilgi çekicidirler. Ekolojik eğitimin gerçekleştirilme alanlarıdır.
- Kent parkları, sanatsal etkinliklere mekân oluştururlar. Parklar sanatı ilerletmek için açık hava tiyatrosu, dans gösterisi, konserler, heykel sergileri vb. olağanüstü olanaklar sunarlar.
- Kent parkları, motorlu taşıt trafiğinden uzakta güvenli çocuk oyun alanları sunarlar.
- Buldukları çevreye mali açıdan faydada bulunurlar. İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir alanın ekonomik yaşantısını canlandırırılar.
- Kent parkları, turizm ve kültürel tanıtım yönünden de kente katkıda bulunurlar.

2.3.3 Kent Parklarının Planlama İlkeleri

Kent parklarının kentsel rekreasyon alanları içinde önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Bu parkların planlanması, uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasında ortaya çıkan ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir. Bu ilkeler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Nasuh 1993; Oğuz'dan 1998):

- Kent parkları, fonksiyon gereği rekreasyonel bir kaynak olmaları yanında, en yararlı düzeyde ve ihtiyaçlarla uyumlu olarak kullanılabilir şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü yeterli şekilde kullanılmayan bir kaynak, bir potansiyel ve değer arz edemez.
- Kent parkları kültürü ve değerleri yansıtmalıdır.
- Kent parkları yakın çevrede yaşayanlara hizmet edeceği için yakın çevre insanının sosyo-ekonomik yapısı ve istekleri bilinmelidir.
- Kullanıcıları, birleştirici ve kaynaştırıcı özellikleri ile birlikte her yaş ve kültür grubuna hizmet verebilecek birimleri bulunmalıdır.
- Kentin diğer açık ve yeşil alan sistemi içinde bir bütünlük yaratmalıdır.
- Kent yeşil alan sistemi için bir bütünlüğün sağlanması amaçları içinde, kendine özgü bir plan bütünlüğünde tasarlanmalıdır. Kent parkı içinde ilişkiler ve etkinlikler, arazi, plan ve tasarım bütünlüğünü birlikte göstermelidir.
- Topoğrafik özellikler ve fiziksel yapı, çevre ile ilişkili olarak tasarlanmalı, güzel görünüm ve doğa harikaları korunmalıdır.
- Yöresel iklim özellikleri ve yön durumu, plan karakterini doğrudan etkileyici olması nedeniyle tasarım açık ve net olarak belirli amaçlara yönelmiş olmalıdır. Bu amaçlar için, iklim karakterini olumlu yönde geliştirici plan yapısı düşünülmelidir.
- Kent parkı alan seçimi, çevre yapı yoğunluğu ile ilişkili olduğu kadar doğal kaynakların ve topoğrafik yapı özelliklerinin değerlendirilmesiyle de ilgili sayılmalıdır. İklim verileri ve diğer çevre faktörleri planlamada ölçüt olabildiği gibi, alan plastiği ve form çalışmaları çevre standardını yükseltici ve işlevsel bir nitelik taşımaktadır. Özellikle fonksiyonlar arası ilişkileri kuran bir dizi ilgi çekici mekânların geliştirilmesi, park planlamada önemli plan ilkeleri olarak kabul edilir.
- Bir kent parkının kullanım kapasitesi ve rahatlığı, kullanışlılığı ve yararlılığı ile doğrudan ilişkilidir. Kolay ulaşım ve güvenli dolaşım dikkate alınması gereken en önemli unsurdur.

- Kent parkının kullanıcılar için rahat ve huzur veren bir dinlenme ortamı olması plan karakteri ve yapılan tasarımla doğrudan ilişkili sayılmalıdır. Bu amaçlar için yapılacak su yüzeyleri, bitkilendirme ve çevreleme, plan özelliklerini doğrudan belirleyici olabilir.
- Kent parkı, yıl boyu kullanılabilir yapıda projelenebilir, gerekli olan bölümleri gece saatlerinde de kullanılmalıdır. Yoğun kullanışlar için uygun yüzey kaplamaları ve güvenli materyaller planlama aşamalarında dikkate alınmalıdır.
- Yapılan proje ve uygulamalar, daha ileri yıllarda bakım ve süreklilik hizmetlerinde sorunlar çıkarmamalı ve mekanizasyona olanak verebilecek yapıda tasarlanmış olmalıdır.

2.3.4 Kent Parklarının Kentsel Yeşil Alan Sistemi İçindeki Önemi

Tanrıverdi (1987) parkları; "Kentlinin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlardır" diye tanımlamaktadır. Thompson (2002) ise parkları, oyun mekânları ve spor alanlarını da bünyesinde barındırması, kentte daha geniş alan kaplaması ve yapay ve/veya doğal bitki örtüsüyle kent içerisinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerinden biri olarak tanımlamaktadır.

Park alanları, "kent içi yeşil alan oluşturma niteliği ile yeşil alan ve yapı çevre arasında dengeli arazi kullanımının sağlanması açısından kentsel bir öneme sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal rolü yüksek olan ortak kullanım mekânlarıdır. Farklı insanların karşılaşması, tanışması, konuşması, kentsel yaşamı paylaşması gibi sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyo-kültürel süreklilik ve gelişmenin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları olarak da nitelendirilebilirler. Toplumsal boyuttaki bu ilişkiler, konut dokusu içerisinde etkin ortak kullanım mekânları oluşturulması, kentsel mekânın sosyal ve mekânsal boyutlarda daha etkili kullanılması ve mekânı oluşturan işlevlerin olabildiğince canlı tutulması amacıyla; anlam ve etkinlik çeşitliliği açısından öneme sahiptir ve konut alanlarında da aynı etkinliği göstermektedir. Park alanları, kentte canlı bir çevre yaratılmasında, yoğun kent merkezinde insan/ çevre ilişkisinin kurulmasında ve kentsel dolaşım ve etkinlik alanlarının oluşturulmasında etkin bir öge" olarak açık ve yeşil alan varlığı anlamında kentsel yaşam kalitesinin sosyal açıdan

da mekâna indirgenmesi sebebiyle, önemli bileşenlerinden biri olarak nitelendirilebilir (Renklidağ 2000).

Kentsel park kavramı ve tasarımı, doğa ve kültür kavramlarının tasarım araçlarıyla bir araya getirilmesidir. Aynı zamanda, doğa ve kültür, kentsel yaşam kalitesinin de sağlanması konusunda önemli bileşenlerdendir. Parklar yeşil/doğal alanlardır ve doğanın bir parçası olarak gerçekleştirilmelidirler (Renklidağ 2000).

Parklar, batıdaki sanayi devriminden sonra, elverişsiz şartlarda barınan ailelerinin, bir nebze olsun pastoral bir ortamda yaşayabilmelerini temin eden, kent planlarında yer almıştır. Parklar, bugün de, yeşil ve güneş görmeyen evlerden, ağaçsız, gürültülü cadde ve sokaklardan, araçların egzoz gazlarından bunalan insanların, temiz havalı ve yeşil bir ortamda, yollarında yürüyüş yapabilecekleri, çocuklarını veya köpeklerini gezdirebilecekleri, banklarında oturup dinlenebilecekleri, kitap ve gazetelerini okuyabilecekleri rahatlama alanları olarak işlevini sürdürmektedir (Renklidağ 2000).

BÖLÜM 3

MATERYAL VE METOD

3.1 MATERYAL

Büyük kentlerdeki Tarihi park ve bahçeler geçmişten günümüze o kentin karakterinin oluşumu, kent için önemli açık-yeşil alanlardan olmaları ve kent halkının pek çok rekreatif ihtiyaçlarını karşılamaları bakımından önem taşımaktadır. Tarihi Gülhane Parkı da İstanbul için önemli alanlardan biridir. Bu çalışmada ana materyal olarak Gülhane Parkı seçilmiştir.

“Tarihi Gülhane Parkı Yenileme Çalışmaları ve Kullanıcı Memnuniyeti” isimli çalışmada asıl amaç, çalışma alanı olarak seçilen Gülhane Parkı'nın yeşil alan çerçevesinde ele alıp geçmişten günümüze geçirdiği dönemleri araştırarak, tarihi kimliğini vurgulamak ve günümüzde yapılan yenileme çalışması olan "Sur-i Sultani" projesinin amacı ve içeriği üzerinde durmaktır. Yenileme projesi sonucu parkın yeni haline ilişkin kullanıcılar açısından memnuniyet ve memnuniyetsizliklerini belirlemektir.

Yapılan bu çalışmada materyal olarak;

- Konuya ilişkin literatür taraması yapılarak Peyzaj mimarlığı, şehircilik, kentsel tasarım ile ilgili kitaplar, makaleler, sempozyum ve bildiriler,
- Araştırma alanı olan Gülhane Parkı'nın geçmişi incelenerek tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evrelere ve günümüze ait güncel ve tarihi fotoğraflar,
- Araştırma alanın sörvey ve analizi yapılarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve Gülhane Parkı'nın bulunduğu ilçe belediyesinden günümüz koşulları hakkında bilgiler,

- Gülhane Parkı'nın yenilenme projesi öncesine ilişkin projeye başlayan ilk firma olan Sega İnşaat yetkilileriyle yüz yüze yapılan görüşmeler ve bu kurumdan elde edilen proje öncesine ait çeşitli fotoğraflar, haritalar ve raporlar,
- Proje öncesine ait elde edilen fotoğraflarla karşılaştırma yapmak amacıyla aynı noktalardan parkın son haline ilişkin çekilen fotoğraflar ve Gülhane Parkı'nda bulunan fonksiyonların işlevselliği ve donatıların kalitesi incelemek amacıyla çekilen fotoğraflar,
- Yenileme Projesini yürüten firma yetkilisi yüksek kent plancısı Sayın Zeynep Yılmaz'la yapılan kişisel görüşmeler ve kendisinden elde edilen projeye ilişkin bilgiler ve “Gülhane Parkı Yenileme Projesi” ve kararları,
- Yenileme projesinin 2. etap aşamasını yürüten Hassa Mimarlık yetkilileriyle yapılan görüşmelerde elde edilen projede yapılan değişikliklere ait fotoğraf, plan, detay ve projelerle beraber günümüzde park içerisinde yapımı halen devam etmekte olan Kültür Sokağı projesiyle ilgili yapılmış ve yapılacak olan fonksiyonlarla ilgili bilgi, rapor ve projeler,
- “Gülhane Parkı Yenileme Projesi” çerçevesinde yapılan çalışmalar sonucunda parkın yeni yüzüne ilişkin kullanıcıların memnuniyetlerini belirlemek amacıyla yapılan anket formları,
- Fotoğrafların ve şekillerin düzenlenmesinde Adobe Photoshop CS3 ve Autocad 2003 programları materyal olarak kullanılmıştır.

3.2 METOD

Bu araştırmada konuya ilişkin literatür taraması yapılmış literatür verileri, çalışma sürecinde elde edilen aşamalara göre özetlenmiştir. Araştırma alanın geçmişten günümüze geçirdiği dönemler araştırılmış, alanın bulunduğu İlçe belediyesi ve İBB'den bilgi ve haritalar alınmıştır.

“Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi” hakkında proje müellifi firma yetkilileri ile yüz yüze görüşmeler yapılmış, projeye ilişkin fotoğraf, plan, rapor ve bilgilere ulaşılmıştır.

Gülhane Parkı'nın eski haline ilişkin elde edilen fotoğraflarla karşılaştırma yapmak amacıyla aynı noktalardan fotoğraflar çekilmiştir. Böylece parkın yenilenmeden önceki hali ve sonraki halleri görsel olarak karşılaştırılmıştır. Ayrıca parkın donatı ve günümüzdeki kullanımını göstermek amacıyla parkın çeşitli noktalarından fotoğraflar çekilmiştir.

“Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi” çerçevesinde yapılan çalışmaların sonucunda parkın yeni yüzüne ilişkin kullanıcıların memnuniyetlerini belirlemek amaçlanmıştır. Açık alanlarda kullanıcı memnuniyetini, isteklerini, beklentilerini ve algılarını değerlendirmek için çeşitli araştırma ve yöntemler kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanıcı memnuniyet derecelerinin yüz yüze görüşülerek belirlenmesi amaçlandığı için anket uygulaması araştırma yöntemi olarak seçilmiştir.

Kullanıcı gereksinim ve tercihlerinin ayrıntılı bir biçimde saptanabilmesi amacıyla oluşturulan anketler 30 sorudan oluşmaktadır. Anket formlarının oluşmasında bugüne kadar yapılmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Çalışmanın amacına yönelik sorular hazırlanması için bir ön anket formu oluşturulmuş ve hazırlanan sorular parkın çeşitli alanlarında (ana yol, müze önü, giriş ve set üstü bölgesi) uygulanarak 30 kişiye test edilmiştir. Ön anket sonucu yapılacak ankete son şekli verilmiştir. Yapılan anketlerden elde edilmesi amaçlanan veriler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Park kullanıcılarının sosyo-demografik özelliklerini ortaya çıkarmak,
- Deneğin yeşil alan ve parkı kullanımına ait bilgiler edinmek,
- Deneğin park donatılarına ilişkin düşüncelerini belirlemek,
- Deneğin yapılan yenileme çalışmalarına ilişkin düşüncelerini belirlemek.

Yanıt veren kişilerin rastgele seçildiği ve karşılıklı görüşme ile yürütülen anket çalışmasında, hafta sonu ve hafta içi farklı kullanıcı kitlesine hizmet ettiği düşünüldüğünden, anketler de eşit sayıda olmak üzere hafta içi ve hafta sonu olarak uygulanmıştır. Anket çalışması dönem olarak 2009 yılının Nisan-Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ayların seçilmesinde, parkın en yoğun kullanıldığı dönemin bu aylarda olması ölçüt olmuştur.

Anket sayısını belirlemede kullanıcı kitlesinin belli olamadığı alanlarda uygulanan aşağıdaki formül kullanılmıştır (Baş 2003).

$$n = t^2 pq / d^2 \quad (3.1)$$

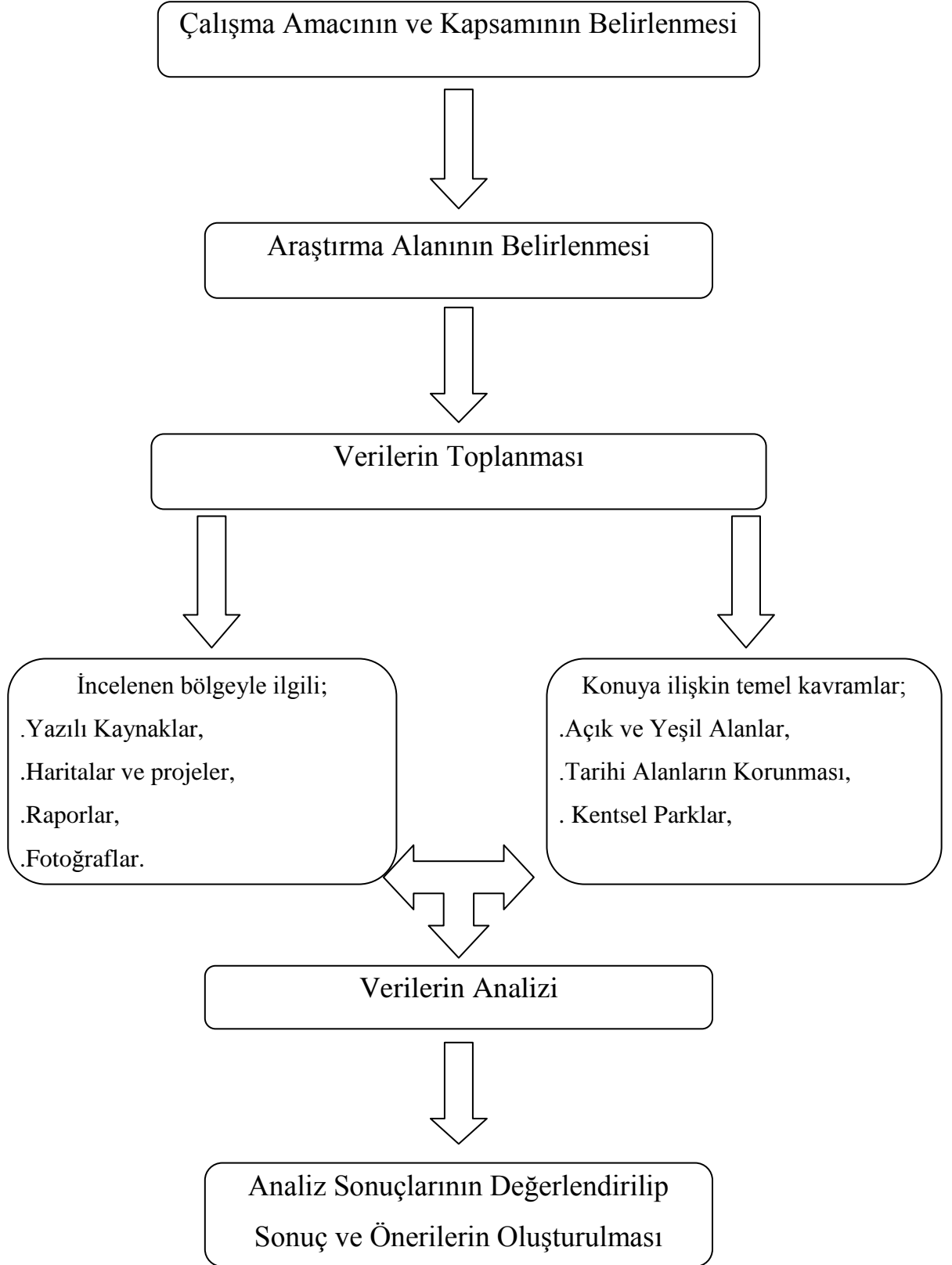
P=0.20 q=0.8 t=1,96 d=0,05 (%5 örnekleme hatası kabul edildiğinde)

$$n = \frac{(1.96) \times (0.2) \times (0.8)}{(0.05)^2} = 256$$

Anket yapılacak kişi sayısı 256 olarak belirlenmiştir.

Anketler sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences- Sosyal Bilimler için İstatistiksel Paket) programı kullanılmıştır. Elde edilen tüm veriler, Microsoft Excel ve Word programlarında oluşturulan tablo ve grafiklerle desteklenerek açıklanmıştır. Ek açıklamalar A'da anket formu yer almaktadır.

Tartışma ve Sonuç bölümünde de elde edilen tüm literatür bilgileri ve anket sonuç verileri ışığında yapılan yenileme çalışmaları sonucunda araştırma alanının, fonksiyon ve donatı elemanları açısından kullanıcı gereksinimlerini ne derece karşılayıp karşılamadığı, alanın sosyal ve fiziksel yapısından kullanıcıların memnuniyet ve memnuniyetsizlik durumlarının ne olduğu açıklanmıştır. Elde edilen bu veriler ışığında araştırma alanının doğal dokusunun korunup korunmadığı, mevcut kaynakların ne şekilde değerlendirildiği belirtilmiş ve bu değerlendirme sonuçlarıyla kullanıcı istek ve gereksinimine yönelik planlama önerileri getirilmiştir. Şekil 3.1'de İzlenen çalışma yöntemine ilişkin akış diyagramı verilmiştir.

Şekil 3.1 Araştırma yöntemi için hazırlanan akış diyagramı.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1 ARAŞTIRMA ALANI VE YAKIN ÇEVRESİNİN TANITIMI

2863 sayılı yasa gereği Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olan Gülhane parkı, 2-3 pafta, 2 ada, 88 parsel tapu sicilinde terkin edilmiş olup, İstanbul'un taşıt-yaya trafiği açısından en önemli merkezlerinden olan Eminönü'nde yer almaktadır (URL-2 2009). Eminönü Semt'i'nin İstanbul'daki konumunu gösteren harita Şekil 4.1'de gösterilmektedir.

Şekil 4.1 Gülhane Parkı'nın İstanbul'daki konumu (URL-3 2009).

Eminönü, İstanbul'un Fatih İlçesi'nde bir semttir. Tarihi yarımada olarak bilinen kısmında yer almaktadır. Kuzeyden Haliç, güneyden Marmara Denizi, doğudan İstanbul Boğazı ile çevrilidir. 7 Mart 2008 tarihine kadar ilçe belediyesi olan Eminönü bu tarihte kabul edilen kanunla Fatih ilçesine bağlanmıştır. Şekil 4.2'de Gülhane Parkının uydudan çekilmiş fotoğrafıyla İstanbul'daki konumu gösterilmektedir.

Şekil 4.2 Gülhane Parkı'nın uydu fotoğrafı (URL-4 2009).

Osmanlı döneminde Deniz Gümrüğü ve Gümrük Eminliğinin burada bulunması sebebiyle Eminönü adını almış, Fatih ilçesiyle birlikte cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul'un merkezi ilçesi olmuştur. Eminönü ilçe olduğu dönemde yüzölçümü bakımından Adalar'ın ardından İstanbul'un en küçük ilçesiydi. İstanbul'un Haliç girişinde, kentin kurulduğundan bugüne var olan limanın, Sirkeci'yle birlikte önemli bir bölümünü Eminönü Senti oluşturmaktadır. Kent yaşamının önemli bir odağı olduğu kadar, dünyanın en önemli limanlarından birinin merkezi olan bu semt, Unkapanı yolu üzerinde yer alan İstanbul Ticaret Odası'nın binası ile Sirkeci arasındaki kıyı şeridi ve onun hemen arkasındaki çarşı bölgesini kapsamaktadır.

Eminönü'nün 1990 yılında 83.444 olan nüfusu, son nüfus sayımında (2007) 55.548 olarak saptanmıştır. Yüzölçümü 5 km²'dir. Toplam 33 mahalleden oluşmaktadır. Toplam yeşil alan miktarı 636.270 m²'dir. Bu alanın % 75,77'si (154.175 m²) kıyı alanında bulunmaktadır. Bu kıyı alanlarının % 58,36'lık kısmı dolgu alanları kapsamaktadır. Bu bağlamda toplam yeşil alana, dolgu alanı oranladığında toplam yeşil alanın % 14,15'ini içermektedir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı 975 m²'dir (URL-5 2009).

163.000 m² alanlı Gülhane Parkı, güneyde Sur-i Sultani'nin Soğukçeşme Kapısı'ndan başlayarak batı yönünde kara surlarının son kapısı olan Demirkapı, kuzeyde Demirkapı'nın yanında yer alan Eski Mektebi Tıbbiye yapıları ve Sarayburnu, doğuda ise bugünkü arkeoloji Müzesi beden duvarları ile başlayarak Marmara surlarının kuzey ucu ile sınırlıdır. Gülhane Parkı 2009 yılı vaziyet planı ve parkın 2009 yılı uydu fotoğraflarının üst üste çakıştırılarak elde edilen fotoğrafta (Şekil 4.3) park alanının güncel sınırları görülmektedir.

Şekil 4.3 Gülhane Parkı'nın sınırlarını gösteren fotoğraf (URL-6 2009).

4.2 GÜLHANE PARKI'NIN TOPKAPI SARAYI BÜTÜNÜNDEKİ YERİ

Gülhane Parkı Fatih Sultan Mehmet zamanında, yeni saray adıyla kurulan ve büyük sarayı çevreleyen duvarların (Sur-i Sultani) içinde yer almaktadır. Bab-ı Hümayun ve Bab-ı Selam arasındaki birinci avlu ile Marmara denizi kıyısı arasındaki alanı kaplamaktadır. Fransız Kauffer tarafından çizilen İstanbul'un ilk şehir planında (1776), Gülhane bahçesinin Marmara Kıyısına inen araziye içine aldığı görülmektedir. Topkapı Sarayı'nın bahçesi olan dördüncü avlusunda köşkler ve ana yerleşim binaları tepenin üstünde, bahçeler ise eteklerde yer alırdı. Yeşillikler arasında tek, tek köşklerle bağ kurulmuş ve kıyı saraylarıyla denize kadar bu ilişki uzatılmıştır. Eğim ise setleme yöntemi ile çözülmüştür (Albayrak 2000).

Saraylar topluluğunu çevreleyen Hasbahçe bugün Gülhane Parkı olarak adlandırılmaktadır. Osmanlı devrinde İstanbul'da her ev veya konakta olduğu gibi padişahlara ait saray, kasır ve köşkerin de birer bahçesi olduğu bilinmektedir. Topkapı Sarayı'nın bahçesine "Hasbahçe" denilmektedir. O dönemde Hasbahçe içindeki binalarda, ilim ve sanat öğretilmektedir (Erdoğan 1958; Yılmaz'dan 2006).

Fatih zamanında başlayan çiçek sevgisi, diğer padişahlar zamanında da devam etmiştir. Çiçek türlerinin en iyileri seçilmiş olup, Edirne'den gül, Halep'ten zambak, Maraş'tan sümbül soğanı, Kırım'dan lâle soğanları getirtilmiştir. Safa bahçelerinin içinde ve deniz kıyısında padişahların yazlık olarak yaptırdıkları köşkler ve küçük saraylar yer almaktaydı. Bu yapılar topluluğunun genel konumu, çeşitli devirlerdeki eklemeler sebebiyle düzensizlik göstermektedir. Konum bağdaşmazlığıyla beraber, Avrupa'dan alınan yapı stillerinin uyumsuzluğu da göze çarpmaktadır. Saray yapıtlarının ve bahçelerinin düzenlenmesinde tam bir Türk Bahçesi niteliği bulunmamaktadır.

Köşk ve diğer pavyonların yapımından önce, bahçe düzeni barok etkisinin henüz sokulmadığı Türk özelliklerini taşımaktaydı. Önemli bir Türk peyzaj ögesi olan su ise, sonraki devirlerde de olduğu gibi, her yerde cömertçe kullanılıyordu. 1819'daki planlara göre, Topkapı Hasbahçesi'nin doğal stilini (Türk benliğini) kaybetmediği anlaşılmaktadır. Fakat bir süre sonra Hasbahçe Avrupalı mimarların etkileri ile yeniden düzenlenmiştir. 1840'larda Hasbahçe mimarı bir Alman'dı. 1855'teki plana göre ise artık doğal stilde değil, klasik stilde düzenlenmiş durumdaydı. Yani Türk niteliklerinden uzaklaşıp Avrupa'ya

dönmüştür. Fonksiyonel bahçelerin, safa bahçelerinin yanında yer alması Avrupa bahçelerinde de görülmektedir. 17. ve 18. yüzyılda örneklerini veren sebzeleşmiş, bağ, meyvelilik ve koruluğuyla kendine yeterli park ve bahçeler bir yönden Topkapı gibi Türk saray topluluklarıyla paralellik gösterirler. Fakat Avrupa örneklerinde yapı, geniş arazinin içinde, arazi ile fazla ilgi kurmaksızın yapılırken, Türk örneklerinde bahçeler, saray yapıtlarını izlemiş olup, önce yapıt, sonra bahçe gelmiştir (Evyapan 1972; Yılmaz'dan 2006).

4.3 TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE GÜLHANE PARKI VE SARAY BURNU BÖLGESİ

Saray burnu İstanbul'un kuzey batı köşesinde Haliç yalısını Marmara denizi kıyısından ayıran burundur. Topkapı Sarayı'nın sahil bölümünde, Haliç ile Marmara Denizi arasında kalan burun üzerindeki tarihi bölge sınırlarını; batıda Sirkeci Garı, doğuda Marmara sahilinde Ahırkapı Feneri, güneyde Topkapı Sarayı Bahçesi olarak çizmek mümkündür. Sirkeci- Florya sahil yolu, söz konusu burnu, doğu-batı yönünde keserek Marmara sahili boyunca devam etmektedir.

4.3.1 Bizans Öncesi ve Bizans Dönemi

Sarayburnu, tarih öncesi devirlerden itibaren iskân edilmiş bir bölgedir. Burada yapılan kazılarda M.Ö. 13–18. yüzyıla ait Frig seramiklerine rastlanmıştır. Bu bulgulardan Sarayburnu'nun M.Ö. 2000'lerde iskân edildiği anlaşılmıştır. Ancak; kentin tarihi, Byzantion'un kuruluşuyla başlamaktadır (Weiner 1998).

Bizans'ın son yüzyılında imparatorluk toprakları giderek küçülmüş, iç savaşlar, depremler ve veba salgını yaşanmıştır. Ayasofya çevresindeki eski kent merkezi, Hipodrom ve İmparatorluk Sarayı uzun zaman ihmâl edilmiş ve bu nedenle bazı bölümleri zamanla yıkılmıştır. 15. yüzyıl başlarının gezginleri, Konstantinopolis'i surlar tarafından bütünlüğü sağlanan dağınık köylere dönüşmüş bir kent olarak tanımlamaktadırlar (Weiner 1998).

İncicyan, Bizans belgelerinden ve yapılan hafriyattan elde edilen sonuçlara göre, eski kapıların adlarını şöyle belirtmektedir: Aya Varvara (Sainte-Barbe-Topkapı). Bu kapı, Bizans müelliflerinin yazılarında, yerine göre "Ark Kapısı, İmparator Kapısı" ve "Adalar

Kapısı" adları ile belirtilmiştir. Değirmenkapı'nın Bizans dönemindeki adı bilinmemektedir. Kapının üstünde İmparator Theofilos'a ait bir kitabe bulunmuştur. Demirkapı'nın Mangana Kapısı olması muhtemeldir. Sinan Paşa Köşkü'nün güneyinde saptarılan dört kapının da adları bilinmemektedir. Yalı Köşkü kapısının eski bir Bizans kapısının yerini aldığı söylenmektedir (İncicyan 1976; Yılmaz'dan 2006).

4.3.2 Osmanlı Dönemi

Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u 29 Mayıs 1453 yılında fethettiğinde şehir harabe durumundadır. Bu dönemde kentin Bizans döneminden kalan sokak sistemi pek değişmemiş, arazinin topoğrafik yapısından kaynaklanan teraslar da aynen bırakılmış ve bunlara yenileri de eklenmiştir. Fatih, oldukça kötü durumda olmalarına karşın, Bizans döneminden kalan eserlere dokunmamıştır. Fatih Sultan Mehmet, kentin merkezinde ve 1453'de hâlâ kalabalık olan Forum Tauri'de yüksek duvarlarla çevrili eski sarayın inşasını 1457'de başlamıştır. Bugünkü Topkapı Sarayı'nın inşaatı ise 1465–1470 yıllarında başlamıştır. Sultan, bu sarayı kalın bir surla kentin diğer bölgelerinden ayırmaktadır (Kuban 1996).

Fatih Sultan Mehmet önce Harbiye Nezareti'nin bulunduğu yerde oturmuş, daha sonra Sarayburnu'nda bir kasır inşa ettirerek oraya yerleşmiştir. Buraya da yeni saray (Saray-ı Cedid-i Amire) adı verilmiştir (Weiner 1998).

I. Mahmut'un (1730–1754) saray bahçesinde, Sarayburnu noktasında yer alan ve Topkapı adlı kapının yanında, deniz kıyısında yaptırılan ve bir yüzyıl boyunca giderek büyüyen büyük ahşap saray Topkapı Sarayı (Topkapı Sahil Sarayı) adını taşımaktaydı (Kuban 1996).

Günümüzdeki Yeni Saray da (Topkapı Sarayı) bu isimle anılmaktadır. Yeni Saray'ın (Topkapı Sarayı) yapımından sonra ölen sultanların haremelerine ve eski kalfalarına konut olan Eski Saray (Topkapı Sahil Sarayı) 1862 yılında yanmıştır (Kuban 1996).

Fatih ve onu takip eden diğer padişahların yaptırdıkları çeşitli köşk ve dairelerle Bab-ı Hümayun'dan sahile kadar olan saray içi alanında Saray oluşmuştur. Saray içi alanında yer alan binalardan Balıkhane Kasrı, Şevkiye, Serdap ve Silahtar Köşkları, Gülhane Kasrı,

Telhis Köşkü, Sinan Paşa Kasrı, Yalı Köşkü, Topkapı Sahil Sarayı, Kalfa Köşkü, Kağıt Emmini Kulesi, Bostancıbaşı Köşkü, Hamlacılar Ocağı, Has ve Harcı fırınları, Aslanhane, Mezbelekeşan Ocağı ve diğerleri yüzyıllar boyunca yangınlar, bakımsızlık gibi nedenlerle yok olmuş; bazıları da bakımı fazla masraf gerektirdiği için yıktırılmıştır. Sirkeci demiryolunun yapımı sırasında ise pek çoğunun kalıntıları da yok olduğundan buldukları yerler ile ilgili izler de kaybolmuştur. Sahildeki İncili Köşk ile Sepetçiler Kasrı ise günümüze kalabilen yapılardır (Weiner 1972; Yılmaz'dan 2006).

1453 İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmet "Sur-i Sultani" surunu 1478-79 tarihlerinde, daha sonra ikinci avluyu içine alan ve yer, yer kulelerle takviye edilmiş bir ihata duvarı ve en içte Saray'ı çeviren bir üçüncü duvarı yaptırmıştır (Tezcan 1989; Yılmaz'dan 2006).

Yaklaşık 70 hektar büyüklüğündeki Saray alanına, üç büyük (Demirkapı Bab-ı Hümayun, Otlukkapı) girilebiliyordu. Deniz tarafında sahil surları ve kapılar da yapılan onarım ve takviyelerle güçlendirilmiştir.

Burada, hâlâ o zamanlar Hagios Dimitri bölgesi olarak adlandırılan burunda bir batarya kurulmuş, saray da Topkapı Sarayı adını buradan almıştır. E. Chishull'e göre 1699 yılında burada eski bir Yunan kilisesinin (Hagios Demetrios) kalıntıları hâlâ varlığını sürdürmektedir (Weiner 1972; Yılmaz'dan 2006).

Saray, sahilde sahil surları, kara tarafında ise kara surları ile sınırlıdır. Çevresi 3.5-4 mil uzunluğunda olan saray surlarının farklı adlar taşıyan 7 kapısı vardır. Bunlar; Bab-ı Hümayun, Soğukçeşme Kapısı, Demirkapı (Saray'ın, saray mensuplarının kullandığı, kara tarafındaki ilk kapısıdır), Yalı Köşkü Kapısı veya Yalı Kapısı, Topkapısı (Kapının yanında bulunan toplardan dolayı bu adı almıştır), Balıkhane Kapısı, Otluk Kapısı'dır. Bunlardan başka, 5. ve 6. kapıların arasında, bostancılara mahsus Hastane Kapısı ve İncili Köşk veya İncili Kapısı adlarını taşıyan iki ufak kapı da vardır. Ancak bunlar padişah tarafından kullanılmazdı (İncicyan 1976; Yılmaz'dan 2006).

Eldem'e (1982) göre, kara tarafındaki kapılar: Otluk Kapısı, Bab-ı Hümayun, Soğukçeşme Kapısı ve Demirkapı; deniz kıyısındakiler ise: Topkapı, Değirmen Kapısı ve Balıkhane

Kapısı'dır. Sarkis Sarraf- Hovannesyan ise sur kapılarını sahil kısmında saray surundaki kapılar, kara kısmında saray surundaki kapılar olarak tanımlamaktadır (Yılmaz 2006).

4.3.3 Cumhuriyet Dönemi

1913 yılında Gülhane Parkı Sultan V. Mehmet tarafından halka açılması için Şehremaneti'ne verilmektedir. Topkapı Sarayı'na ait olan bahçe Sultan V. Mehmet tarafından kente armağan edildiği zaman, Park'ın halka açılabilmesi için tüm bu alanda inşaat faaliyetleri başladığında Gotlar sütununun altındaki yamaçta, o zamana kadar bilinmeyen bir sarnıcın yanında yapı grubunun zemin katı kalıntıları ve çok sayıda yapı elemanı ortaya çıkmıştır (Albayrak 2000).

Gülhane Parkı'nın Şehremini (Belediye Başkanı) Dr. Cemil Topuzlu Paşa tarafından, halka açık bir bahçe olarak düzenlenmesi amacıyla başlatılan hafriyatın üç dönemde yapılması planlanmıştır. Söz konusu kalıntılar hafriyatın 2. döneminde ortaya çıkmıştır. Cemil Paşa söz konusu yerde, Saray'ın Gülhane Bahçesi'ne açılan 4. Kapısı önünde, Sultan Hamit'in yaptırdığı 4 büyük kışlayı ve Saray'ın etrafındaki set set duvarlarını yıktığını, bu duvarlardan birini yıkarken eski bir kilise harabesi ile 10 sütunlu büyük bir sarnıca rastladığını belirtmektedir (Albayrak 2000).

Bu hafriyat sırasında pek çok eski eser ve bahçe zarar görmüştür. Kalıntının bilimsel yayımını yapan Unger, hafriyatın üç devrede gerçekleştiğini belirtmektedir. 1913 yılında Soğukçeşme Kapısı-Demirkapı arasında kazı yapıldığını ve Park Sarnıcı'nın bulunduğunu, Kasım 1913'ten sonra Sarayburnu ve Gotlar Sütunu'nun bulunduğu yokuşu içine alan bölgenin park haline getirildiğini anlatmaktadır. Çıkan antik buluntulardan birinin, Gotlar Sütunu'nun batısında, Bizans ve Türk karışımı temellerin Türk saray kalıntılarıyla örtülmüş olarak bulunduğu yerde, diğerinin Sarayburnu'ndaki surların yıkıntısı ve önündeki molozun kaldırıldığı yerde olduğunu ifade etmektedir (Tezcan 1989; Yılmaz'dan 2006). Şekil 4.4'de ise Gotlar Sütunun alt kısmında yer alan kalıntılar gösterilmektedir.

Şekil 4.4 Gotlar Sütunun alt kısmındaki kalıntıların görünümü
(Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2009).

1952 yılında Ihlamur Kasrında açılmış olan Tanzimat Müzesi 1983 yılında Gülhane Parkı içindeki binasına taşınmıştır. Uzun yıllar parkın içinde yer alan Hayvanat Bahçesi 1950'li yıllarda Gülhane Parkı içerisinde kurulan sirk ve panayrlardaki yaşlı ve terbiyecisinin emirlerine uymayan çeşitli hayvanların kafeslere konulması ve burada barındırılması ile ortaya çıkmıştır. Bu hayvanların park ziyaretçilerinin ilgisini çekmesi, zamanın ilgililerini harekete geçirmiş 1955 yılında bugünkü akvaryum teşhir bölümü, 1956 yılında da barınak ve kafeslerin yapımı ile hayvanat bahçesi kurulmuştur. Zaman içerisinde yurt içi ve dışındaki çeşitli merkezlerden hayvanlar getirilmiştir. Tanzimat Müzesi'nin bulunduğu yerde bir de Hayvanat Müzesi kurulmuş burada çeşitli yabani ve av hayvanları dondurulmuş olarak sergilenmiştir. 1970'li yılların sonunda gerekli bakım yapılmamasından dolayı burada teşhir edilen hayvanların sayısı oldukça azalmış ve bu müze kapanmıştır (Albayrak 2000). Şekil 4.5' de Hayvanat Bahçesinin kapatılmadan önceki haline ilişkin fotoğraflar yer almaktadır.

Şekil 4.5 Gülhane Parkı Hayvanat Bahçesi (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

Yaz ayları boyunca Gülhane Parkı'nın Havuzlu Bahçe bölümünde 1950'li yıllardan beri kukla oynatılmıştır. 1958 yılında İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay'ın girişimi ile Bahar ve Çiçek şenlikleri yapılmaya başlanmış ama bu şenlikler 6 yıl kadar sürmüştür. 1982 yılından itibaren tekrar Gülhane Şenlikleri düzenlenmeye başlanmıştır. Gülhane Şenlikleri 2001 yılında parkın yenileme projesi ile birlikte kaldırılmıştır (Albayrak 2000).

Parkın iki giriş kapısı vardır. Parkın Sarayburnu kısmı eskiden Sirkeci demiryolu hattı üstünden bir köprü ile bağlıydı. Bu kısım sonradan sahil yolunun açılmasıyla (1958) parktan ayrılmıştır. 2001 yılı Temmuz ayında başlanan yeniden düzenleme çalışmaları öncesinde; parkın ortasından geçen ağaçlı yolun sağında ve solunda çeşitli gazinolar, dinlenme yerleri, yazın kukla-karagöz temsilleri veren bir tiyatro, çocuk bahçesi, küçük bir hayvanat bahçesi, kahvehaneler, Tanzimat Müzesi, Botanik Bahçesi ve akvaryum olan Sarnıç yer almaktaydı. Bu birimler yenileme projesinden sonra kaldırılmıştır.

Gülhane Parkı ağaç ve çalı türleri bakımından oldukça zengindir. Uzun yıllardan beri parkta dikilmiş 90'nın üzerinde egzotik türün varlığı saptanmıştır. Büyük çap ve boylara ulaşmış birçok tür park içerisinde yer almaktadır. Ek Açıklamalar B' de Gülhane Parkı'na ait Ağaç rölöve listesi bulunmaktadır.

4.4 GÜLHANE PARKI'NDA YAPILAN DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

Gülhane Parkı Yeni Düzenleme 1.Etap Projesi'nin amacı, kapsamı, hedefleri, proje ile ilgili kurumlar ve tasarım kararları bu konu başlığı altında incelenmiştir.

4.4.1 Gülhane Parkı Yeni Düzenleme 1. Etap Projesi

Tarihi açıdan çok büyük önem taşıyan Gülhane Parkı, günümüze dek yapılan niteliksiz ve yoğun ilaveler, araç ve insan trafiği ile çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler sebebiyle harap olmuştur. Park içinde yer alan, tarihi açıdan önem taşıyan yapıların farklı fonksiyonlar için kullanılması, bitki dokusunun bakımsızlık sebebiyle bozulmuş olması parkın özgün yapısını kaybetmesine neden olmuştur. Park genelinde farklı dönemlerde yapılan kısmi yenileme çalışmaları, parkın "sarayın bahçesi" olma özelliğini yitirmesine, hiçbir özelliği olmayan mekânların oluşmasına sebep olmuştur. Gülhane Parkı'nın tarihsel kimliği ile bağdaşır biçimde korumaya değer yapılarla birlikte kent parkı olarak yeniden değerlendirilmesi tarihi çevremizin korunması ve kurtarılması açısından büyük önem taşımaktadır (Yılmaz 2006).

Gülhane, bünyesinde asırlık ulu ağaçları barındıran İstanbul'un Tarihi Yarımada içinde yer alan en büyük yeşil alanlarından biridir. Tarihi Yarımada içinde bu nitelikte başka bir yeşil alan bulunmamaktadır. Gülhane Parkı'nın, sahip olduğu ancak bozulmaya yüz tutmuş tarihi, kültürel, doğal güzellikleri koruyup yenilenerek İstanbul halkının, kentleşme sonucu ortaya çıkan stresten uzaklaşabileceği kent içinde odak nokta niteliğine sahip gerek kültürel gerekse rekreatif fonksiyonlarla zenginleşmiş mekân düzenlenmesiyle kent halkının hizmetine sunulması planlanmıştır. Projenin amacı Gülhane Parkı'nın yeni çehresi ve fonksiyonel işlevleriyle kent sakinlerine ve kente daha çok hizmet verebilmesini sağlamaktır.

Park içerisinde yapılması düşünülen düzenlemeler kapsamında; tarihi açıdan değer taşıyan mevcut eski eserlerin onarım ve restorasyonlarının yapılarak yeni bir işlev verme yoluyla kullanıma açılması düşünülmektedir. Parkın bütününe sit alanı olması sebebiyle tarihi kimliği önem taşımakta olup, düzenlemenin parkın karakteristik yapısına aykırı olmayacak şekilde ele alınması temel ilke olarak kararlaştırılmıştır. Parkın içinde bu kapsamda çevre

düzenleme öğeleri olarak, giriş kapıları, giriş meydanları, servis yolları ve otoparklar, yaya yolları, dinlenme ve seyir terasları, havuzlar, yaya köprüleri, kent mobilyaları, kır kahvesi ve çeşmeler yapılması düşünülmüş ve bu düzenlemelere ilişkin detay projeleri hazırlanmıştır. (Yılmaz 2006).

Kısaca projenin ana teması Gülhane Parkı'nın, Topkapı Sarayı ile ilişkisinin kurulması, bozulan kimliğinin onarılması ve içindeki yapıların restore edilerek, uygun fonksiyonlarla donatılarak İstanbul kenti içinde bir kent parkı olarak hizmet etmesidir. Bu nedenle park içinde yer alan yapılar ve birbirleri ile ilişkileri çok önemlidir. Ayrıca Gülhane Parkı 1. dereceden arkeolojik sit alanı olduğu için yeni yapı yapılamamakta, park içindeki binalarda verilecek fonksiyonlarla kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Yılmaz 2006).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 27.06.2000 tarih ve 745-563 sayılı kararı ile Segal İnşaat Taahhüt A.Ş.'ne ihale edilen Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi için 08.08.2000 tarihinde yer teslimi yapılmış ve projeye başlanmıştır. Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Peyzaj Projesi'nin proje müellifi İstanbul Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ahmet Cengiz Yıldızcı'dır. Restorasyon projeleri Akant Tasarım Restorasyon ve Mimarlık bürosundan Engin Binoğul ve Nergis Binoğul tarafından hazırlanmıştır (Dedeoğlu 2006).

Sözleşmesine göre 90 günü proje ve 410 günü imalat süresi olmak üzere iş süresi 500 gün olup iş bitim tarihi 20.12.2001 olarak belirlenmiştir. Ancak, Arkeolojik sit alanı içinde kalan Gülhane Parkı Yeni Düzenleme 1. Etap İnşaatı'na ait projeler hazırlanarak 19.01.2001

tarihinde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kuruluna gönderilmiş, Parkın Çevre Düzenleme Projesi ve alt yapı çalışmalarına izin veren 27.06.2001 tarih ve 12924 sayılı Kurul Kararı ile çalışmalara başlanmıştır. Alt yapı çalışmaları ve çevre düzenleme işleri tamamlanarak park, 2 yıllık aradan sonra 2003 yılında tekrar halkın kullanımına açılmıştır (Yılmaz 2006).

Projenin bütünlüğünü bozan ilk sorun park içinde yer alan yapıların mülkiyet farkından doğmaktaydı. Park içinde yer alan Telgrafhane binası Türk Telekom A.Ş.'ye, Alay Köşkü ve Topkapı Sarayı beden duvarları Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü'ne, Sağlık

Müdürlüğü Binası Sağlık Bakanlığına, Ahır Binaları ve Askeri Bina Milli Savunma Bakanlığı'na aitti. Hayvanat bahçesinin akvaryum bölümü olarak kullanılan Sarnıç yapısı ve Park ve Bahçeler Müdürlüğü binası ise Büyükşehir Belediyesi mülkiyetindeydi. Milli Savunma Bakanlığına ait binalar tahsis işlemleri gerçekleştirilerek onarımı ve restorasyonu yapılmak üzere Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Ancak rölöve ve restitüsyon projeleri hazırlanan Telgrafhane binası ve Sağlık Müdürlüğü binası ilgili kurumlarla anlaşma sağlanamadığı için park sınırları içinde ancak proje dışında ve kararlara aykırı durumda kalmışlardır. Proje ile ilgili kurumlar aşağıda projedeki vasıflarıyla beraber verilmiştir (Yılmaz 2006):

- İstanbul Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Daire Başkanlığı Yapı İşleri Müdürlüğü: İhaleyi yapan, denetimini yürüten, idare vasfıyla yer almaktadır.
- İstanbul 1 no'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu: Proje alanının 1. dereceden arkeolojik sit alanı olması ve park içindeki yapıların taşınmaz kültür varlığı niteliklerinden dolayı projelerin değerlendirilmesinde, yapılacak işlemlerin, binalara verilecek fonksiyonların uygunluğunu onaylama yetkisine sahip makam olarak yer almaktadır.
- İstanbul Park ve Bahçeler Müdürlüğü: Peyzaj çalışmalarında kontrol olarak yer almaktadır.
- Segla İnşaat Taahhüt A.Ş.: Müteahhit firma vasfıyla yer almaktadır.
- Akant Restorasyon Tasarım: Proje müellifi olarak yer almaktadır.
- İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü: Topkapı Sarayı Beden Duvarları'nın onarımı esnasında denetleyici olarak yer almaktadır.
- İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı: Sur Duvarları ve Sur-i Sultani restorasyon çalışmalarından denetleyici olarak yer almaktadır.
- Arkeoloji Müzesi: Park içinde yapılması gereken her türlü kazı çalışmasında denetleyici olarak yer almaktadır.
- İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü: Gerek yıkılıp yeniden yapılan sur duvarlarında gerekse binaları güçlendirmeye yönelik çalışmalarda statik hesapların ve raporların oluşturulmasında görev almıştır.

- İstanbul Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü: Parkın bitkilendirme çalışmalarında projelerin hazırlanması ve uygulama aşamasında denetleyici kurum olarak yer almaktadır.
- Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi: Sur-i Sultani için teknik rapor hazırlanması aşamasında yer almaktadır

06.03.2002 tarih ve 13724 sayılı kurul kararında Telgrafhane binasının taşınmaz kültürvarlığı olarak saptandığı ve sonradan yapılan eklentilerinin arındırılarak park alanı içine katılması uygun görülmüştür. Fakat kurumlar arasında anlaşma sağlanamadığı için bu bina ve sağlık müdürlüğü binası proje dışında bırakılmıştır. Alay Köşkü ise Kültür Bakanlığı tarafından daha sonra restorasyonu yaptırılacağı gerekçesi ile proje dışında bırakılmıştır. Gülhane Parkı içinde büyük önem taşıyan Topkapı Sarayı Beden Duvarları'nda ise projenin ilerleyen safhalarında proje kapsamında 2005-2006 yıllarında temizlik ve güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalara Proje kapsamında yapılan restorasyon çalışmaları alt başlığı altında daha ayrıntılı yer verilmiştir (Yılmaz 2006).

Projede; parkta yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının restorasyonu hedeflenerek, parkın genel kimliğine aykırı olmayacak fonksiyonlar yüklenmiş, konumu itibari ile kendi içinde bütünlük oluşturarak Sur-i Sultani paralelinde bir kültür sokağı oluşturulmuştur. Kültür sokağının içindeki araç trafiğinin kaldırılması kararlaştırılmıştır. Kültür sokağı 2010 yılı itibariyle halen tamamlanamamıştır. Kültür sokağının tamamlanan evrelerini Proje kapsamında yapılan restorasyon çalışmaları başlığı altında daha ayrıntılı biçimde anlatılmıştır. Yenileme çalışmalarından önce araç trafiğine açık olan parkın iki kapısını birbirine bağlayan ana arter trafiğe kapatılarak yayalaştırılmış bir gezi aksı haline getirilmiştir. 2010 yılı itibariyle bu yol devlete ait resmi araçlar dışında araç trafiğine kapatılmıştır. Ayrıca bu yol üzerindeki bütün yapılar kaldırılmıştır (Yılmaz 2006).

Parkın, Marmara Denizi ve boğaza açılan tek manzara noktasında bulunan çay bahçelerinin yerine seyir terasları düşünülmüştür. Fakat 2010 yılı itibariyle Çay bahçeleri işletmecilerinin açmış oldukları davalar halen devam etmekte olduğu için bu bölgede herhangi bir çalışma yapılamamıştır. Çay bahçeleri işletilmeye devam etmektedir.

Arkeolojik kalıntıların çevresi temizlenerek, mevcut yapının dondurulması önerilmektedir. Yapının plan şemasını gösteren iki ve üç boyutlu çizimlerinden, eski fotoğraflarından oluşan tanıtım panoları ile ziyaretçilerin bilgilendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca Gotlar Sütunu çevresinde, kuruluşundan bu yana kent tarihini ve Sarayburnu'nda yer almış olan ilk yerleşimi anlatan panolardan oluşan kalıcı açık hava sergisi düşünülmüş fakat bu düşüncede 2010 yılı itibariyle faaliyete geçirilmemiştir.

4.4.2 Proje Kapsamında Yapılan Çevre Düzenleme Çalışmaları ve Günümüzdeki

Durumu

Parkın yeniden düzenlenmesi kapsamında, park yapıları ve donanımı ele alındığında söz konusu çalışmaların başlangıcı olan 17.08.2001 tarihinden parkın tekrar halkın kullanımına açıldığı 2003 yılları arası ve 2003 yılından 2010'a yılına kadar devam eden ve bitirilen proje kapsamında yapılan çevre düzenleme çalışmaları aşağıdaki başlıklar altında belirtilmiştir.

4.4.2.1 Alt Yapı Çalışmaları

Proje öncesinde görüntü kirliliğine sebep olan profil demir direkler ve havai hatlar ile tesis edilmiş saha aydınlatma sistemi ve ağaçlara asılı olarak tesis edilen telefon hatları yerine Saha Aydınlatma Projesi kapsamında; yer altı elektrik kablosu, ve aynı miktarda topraklama hattı tesisi ile; yer altı telefon kablosu döşenmiştir. 160 adet yerden aydınlatma armatürü ile ağaçlar ve sur duvarlarının aydınlatılması sağlanmış, 150 adet 3,5 m'lik alüminyum döküm direk ile ara yollar, 39 adet 6 m'lik alüminyum döküm direk ile ana yol aydınlatması sağlanmıştır. Döküm malzeme seçilmesinin başlıca amacı tarihi dokuya uygun görüntü ve teknikleri kullanmaktır (Hassa 2009).

Topkapı Sarayı Müzesi alanında toplanan ve parka deşarj olan yağmur suları ile parkta toplanan yağmur sularının park dışına iletilmesi için 3130 m muhtelif çaplarda beton büz, yeşil alanlarda erozyonun önlenmesi amacı ile 2190 m PVC drenflex borusu döşenmiştir (Hassa 2009).

Mevcut bitkiler, yeni dikilecek bitkiler ve çim alanların su ihtiyacının giderilmesi için gerekli görülen sulama sistemi tamamlanmıştır. Sulama sistemi projesi kapsamında Pop

Up Springler kullanılmış, bunlar küresel vanalar ile kontrol edilmiş, ayrıca springlerin arızalanması durumunda su ihtiyacını karşılamak üzere 50 noktadan hortum ile sulama imkânı veren sistemin montajı tamamlanmıştır (Hassa 2009).

Parkta 1795 adet ağaç bulunmakta olup, yaprak döken ağaçlar çoğunluktadır. Özellikle sonbaharda dökülen kuru yapraklar üzerine gelecek küçük bir kıvılcımın dahi çıkarabileceği yangın ihtimali düşünülerek 50 noktadan müdahaleye imkân veren yangın söndürme sistemi tesis edilmiştir. Sulama, kullanma ve yangın söndürme suyu ihtiyacı için tesis edilen su deposu, manevra odası, sulama sistemi pompalarının montajı tamamlanmıştır. Sulama, kullanma ve yangın söndürme için ihtiyaç olan su miktarının şebekeden doğrudan çekilmesi su miktarı ve ihtiyaç olan basınç açısından mümkün olmadığından dolayı; bunlar için toplam 1400 m² kapasiteli yer altı su deposu inşaatı tamamlanmıştır. Şekil 4.6'da yeni yapılan yangın söndürme birimleri görülmektedir.

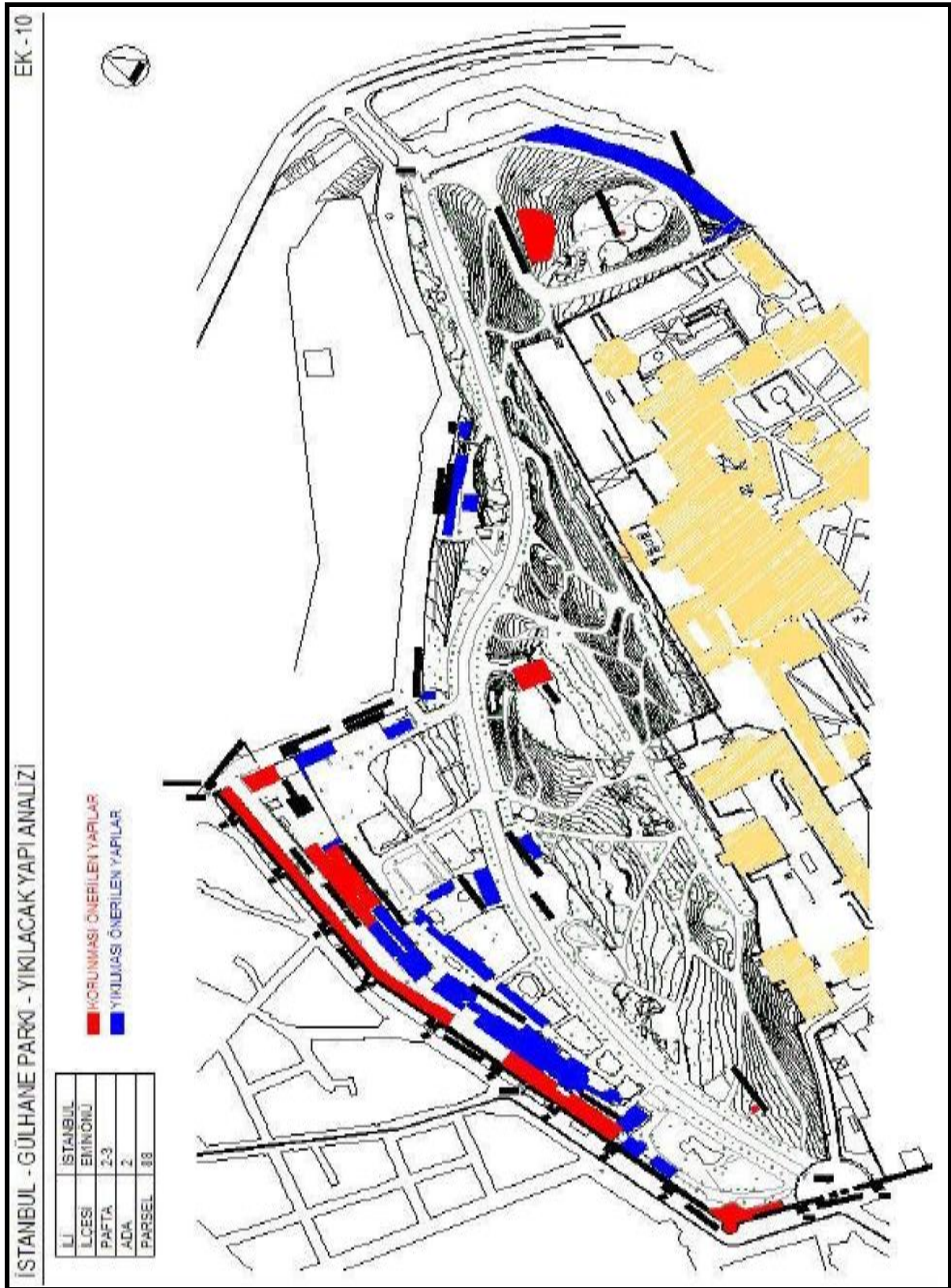

Şekil 4.6 Yangın söndürme birimleri (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2009).

4.4.4.2 Üst Yapı Çalışmaları

Gülhane Parkı Yeni düzenleme Projesi kapsamında, Peyzaj Mimarlığı Projesi, Rölöve ve Restitüsyon Projeleri tamamlanmıştır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca onaylı Vaziyet Planına göre yıkımı öngörülen yapılar ve asfalt kaplamaların yıkım ve söküm işleri tamamlanmıştır (Hassa 2009). Şekil 4.7'de Proje kapsamında yıkılması ve

korunması öngörülen yapıları gösteren proje yer almaktadır.

Şekil 4.7 Gülhane Parkı'nın yıkılacak yapı analiz projesi (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

Gülhane Parkı'nda yol sirkülasyonu soğuk çeşmeden Sarayburnu'na uzanan geniş bir aks ve soğuk eşme kapısından Topkapı Sarayı'na uzanan çeşitli yardımcı akslarla sağlanmaktadır. Yenileme çalışmalarından önce ana arterin sağında ve solunda çeşitli yapılaşmalar mevcuttu (Tanzimat Müzesi, Satış birimleri vb.) ve arter araç trafığine açıktı (Hassa 2009). Şekil 4.8 ve 4.9'da Ana aks üzerindeki kaldırılan Tanzimat Müzesi ve ana aksın Şimdiki haline ilişkin görüntüler yer almaktadır.

Şekil 4.8 Kaldırılan Tanzimat Müzesi (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

Şekil 4.9 Tanzimat Müzesi'nin olduğu bölgenin günümüzdeki görünümü (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

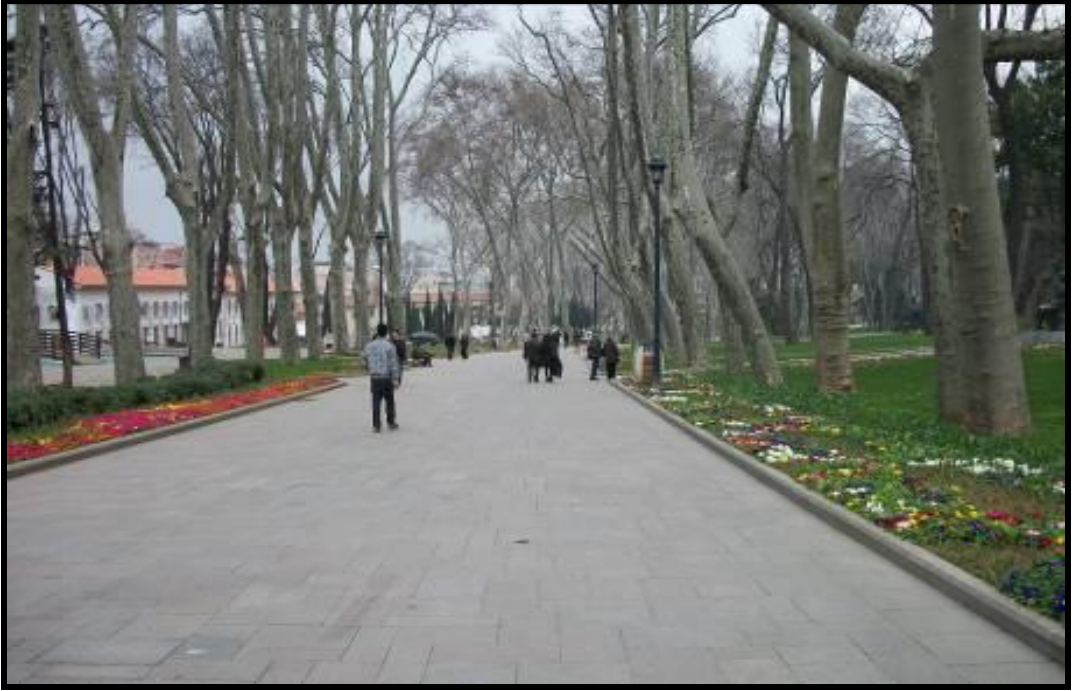
Sivil araç trafiğine kapatılan bu yol acil durumlarda ve temizlik amacıyla sınırlı olarak servis araçları tarafından kullanılmak üzere detaylandırılmıştır. Proje uygulanmadan önce asfalt kaplama ve trotuarlar hariç 7 m genişliğinde olan ana arter, öneri projede, doğal plak taş ile kaplanarak yaya gezi aksı olarak düzenlenmiştir. Yaya yolları, parkın fiziki yapısı değiştirilmeden, mevcut hatlar korunarak, kaplama malzemeleri ve bordürleri yenilenecek düzenlenmesi yapılmıştır. Proje kapsamında 36.000 m² hasır çelik donatılı beton yol ve meydan inşaatı yapılmıştır. Ara yollarda 7.300 m andezit bordür ile 18.500 m² granit küptaş kaplama, ana arter ve meydanlarda 3.250 m granit bordür ile 13.350 m² granit plaka kaplama, Süs Havuzu ve çevresinde 848 m² kayrak döşeme yapılmıştır. Projede Gotlar Sütunu ve arkeolojik kalıntıların bulunduğu adayı çevreleyen yol, kent tarihini açıklayan elemanların bulunduğu bir parkur olarak düzenlenmiştir. Söz konusu yol önemli bir manzara noktası olan seyir teraslarına bağlanmaktadır (Hassa 2009).

Gülhane Parkı'ndaki tarihi çınarlar altında devam eden ana arter parkta kullanıcılar tarafından en çok tercih edilen fonksiyonlar arasında yer almaktadır. Şekil 4. 10'da Gülhane Parkındaki ana arterin yenileme çalışmalarından önceki ve sonraki görünümüleri yer almaktadır.

Proje öncesinde mevcut olan sert zeminler ile bugün oluşturulan sert zeminler arasındaki 38.000 m² alan, yeşil alan olarak düzenlenmiştir; böylelikle önceden toplam park alanının % 55'i yeşil alan iken bugün %78'i yeşil alan haline getirilmiştir. Şekil 4.11'de Gülhane Parkı yenileme projesine başlamadan önce Segal İnşaat tarafından hazırlanan sert zemin analiz projesi yer almaktadır.

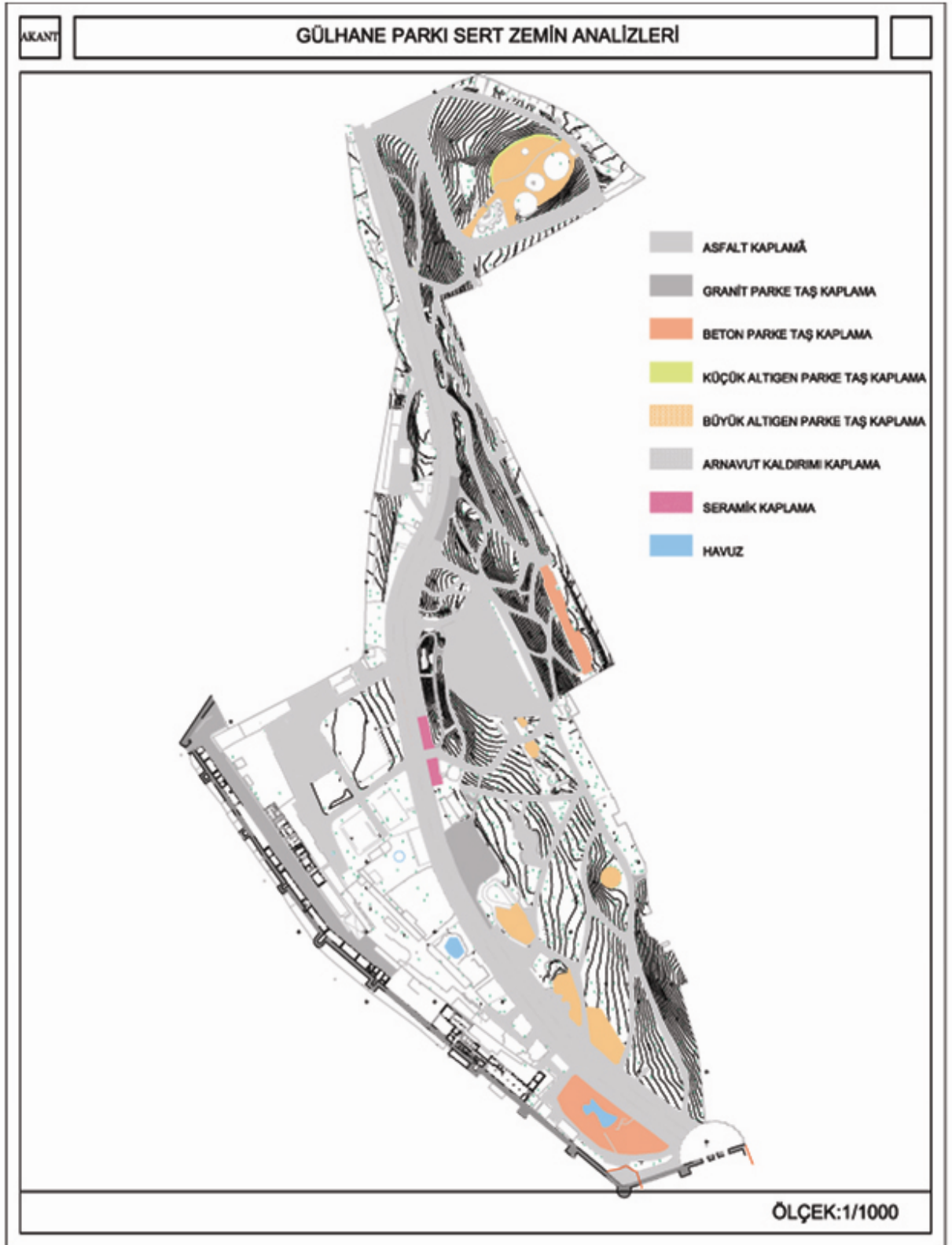

a. Ana yolun yenileme çalışmalarından önceki durumu (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Ana yaya aksından bir görünüm (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2009).

Şekil 4.10 Park içerisindeki ana aksın eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması

Şekil 4.11 Gülhane Parkı sert zemin analiz projesi (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

Yenileme projesinden önce arazi yapısından dolayı zorunlu yerlerde beton olarak imal edilen şev tutucu duvarlar yer almaktadır. Kademeli olarak yapılan bu duvarlar aynı zamanda oturma alanları olarak da kullanılmaktaydı. Yenileme Projesi kapsamında bu duvarlar yıkılmış eğimin çok dik olduğu yerlerde doğal taş ile yeniden inşa edilmiştir. Ama bu sert zemin alanları da yeşil alana çevrilmiş ve yıkılan bu oturma alanlarının yerine pergola ve gazebolar yapılmıştır. Şekil 4.12’de sözü edilen pergola örneğinin fotoğrafları yer almaktadır. Şekil 4.13’ de ise Yenileme çalışmalarından önceki sert zemin kaplı alanlar görülmektedir.

Şekil 4.12 Park içerisindeki pergola gruplarının görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

a.Yenileme projesinden önceki görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b.Yenileme projesinden sonraki görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

c.Yenileme projesinden önceki görünümü(Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

d.Yenileme projesinden sonraki görünümü (Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.13 Proje kapsamında yapılan sert zemin karşılaştırmaları.

Proje kapsamında yapılan 650 m²'lik havuza ait inşaat işleri bitirilmiştir. Alemdar caddesinden girince soldaki eski havuz yenilenerek yerine 3 kademeli fiskiyeli havuz yapılmıştır. Bu havuz bugün parkın tek su ögesi olarak yer almaktadır. Şekil 4.14'de süs havuzunun günümüzdeki görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.14 Alay Köşkü'nün önündeki fiskiyeli havuz (Fotoğraf A.Cemil Tepe 2010).

Parkı çevreleyen duvarlar üzerine taş kaplamaları tamamlanarak 400 m demir korkuluk yapılmıştır.

Özellikliğini yitirmiş olan mevcut toprak tabakası 15-20 cm kalınlığında kaldırılarak yerine 20 cm kalınlıkta bitkisel toprak, üstüne 10 cm kalınlıkta I. grup bitkisel harç ve 10 cm kalınlıkta II. grup bitkisel harç serilmesi işleri tamamlanarak bitki dikimi ve çim ekim işlemleri tamamlanmıştır. Mevcut ağaçların haricinde yer örtücüler kullanılarak açık alanlarda düzenlemeler yapılmıştır (Hassa 2009). Yenileme projesinin İlk yüklenici firması Segla İnşaat tarafından bitkisel uygulamada gölge mekânlarda yetiştirme gösteren *Azalea sp* (Açelya), *Rhododendron* (Ormangülü) bitkileri ana arterin kenarlarında ve büyük çınarların altlarında dikilmiştir. Fakat bu bitkilerin tamamı yüklenici firma değişince 2006 yılında sökülmüş yerlerine mevsimlik ve soğanlı bitkiler dikileceği tarhlar haline gelmiştir. Şekil 4.15'de sökülen bitkiler ve yerlerine dikilen mevsimlik bitkiler yer almaktadır.

a. Sökülen Rhododendron bitkileri (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2003).

b. Sökülen bitkilerin yerlerine dikilen mevsimlik bitkiler (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.15 Proje kapsamında yapılan bitkilendirme çalışmaları

Gülhane Parkı'nda yapılan bitki envanteri çalışmalarında 1795 adet ağaç, ağaççık ve çalı tespit edilmiş olup bunların 44 adedi anıt aday ağaç olarak Türkiye Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na tescil ettirilmiştir. Proje kapsamında 45.343 adet 34 ayrı

cins ithal bitki ve 13.700 adet yerli lale soğanı temin edilerek dikilmiş ve 88.000 m² yeşil alan oluşturulmuştur (Yılmaz 2009). Şekil 4.16'da ana arter üzerinden Gülhane Parkı'nın Yenileme Projesi sonrası görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.16Günümüzde park içerisinden bir görünüm (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2009).

Şekil 4.17'de parktaki piknik alanlarının yenilenmeden önceki haline ve şimdiki haline ilişkin karşılatılmalar yer almaktadır. Şekil 4.18'de ise, parkın ara yollarındaki değişimi gösteren aynı noktadan çekilmiş eski ve yeni görünümüne yer verilmiştir.

a. Piknik alanlarının yenilenmeden önceki durumu (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Aynı bölgenin şimdiki durumu (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.17 Piknik alanlarının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması.

a. Surlar altındaki yolun eski görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Aynı yolun şimdiki görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

c. Ana aksa bağlantı yolunun eski görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

d. Aynı yolun şimdiki görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.18 Park içerisindeki ara yolların karşılaştırılması

Park içerisindeki oturma gruplarının montajı yapılmıştır. Burada da 1. Etap Yenileme Projesinde montajı tamamlanan oturma grupları projenin yüklenici firması değişince kaldırılmış, yerine farklı oturma grupları kullanılmıştır. Ayrıca Topkapı Sarayı surlarının altına ve buradan geçen yürüme yolları üzerine pergolalar yapılmıştır. Şekil 4.19’ da eski ve yeni oturma birimlerine ait görüntüler yer almaktadır.

a. 2003 yılındaki açılışında kullanılan oturma birimleri (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2002).

b. Günümüzdeki oturma birimleri (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.19 Oturma birimlerinin karşılaştırılması.

Park içerisindeki betonarme tuvaletler yıkılarak yerlerine ahşap konstrüksiyondan yeni birimler yapılmıştır. Parkta iki noktada bulunan tuvalet sayısı üçe çıkarılmıştır. Şekil 4.20’de tuvaletlerin eski ve yeni görüntüleri yer almaktadır.

a. Tuvaletlerin eski haline ilişkin görüntüler (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2003).

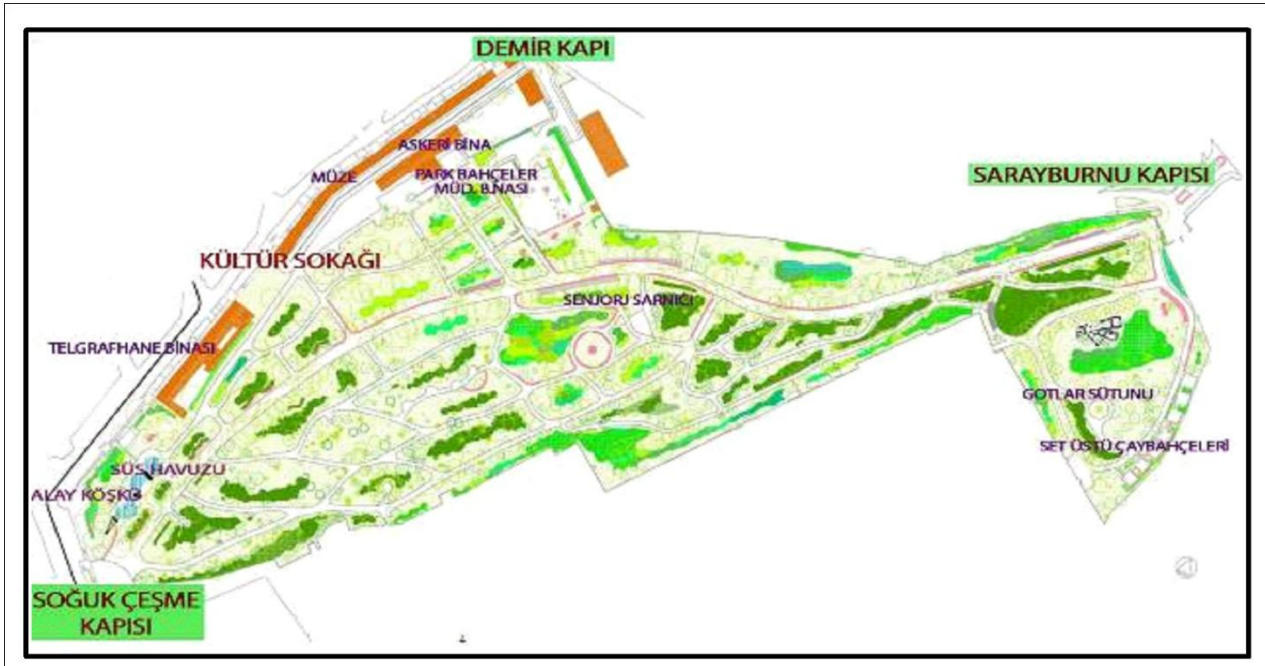
b. Tuvaletlerin yeni haline ilişkin görüntüler (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.20 Tuvaletlerin eski ve yeni hallerinin karşılaştırılması.

4.4.3 Proje Kapsamında Yapılan Restorasyon, Rölöve ve Restitüsyon Çalışmaları

Gülhane Parkı'nın, Topkapı Sarayı ile ilişkisinin kurulması, bozulan kimliğinin onarılması ve içindeki yapıların restore edilerek, uygun fonksiyonlarla donatılarak İstanbul kenti içinde bir kentsel park olarak hizmet etmesi amacıyla park içinde yer alan yapılar ve birbirleri ile ilişkileri çok önemlidir. Ayrıca Gülhane Parkı 1. dereceden arkeolojik sit alanı olduğu için yeni yapı yapılamamakta park içindeki binalarda verilecek fonksiyonlarla kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Bu nedenle proje kapsamında park içerisindeki yapılara ait restorasyon, röleve ve restitüsyon çalışmaları yapılmıştır.

Bu bölümde park içerisindeki yeme-içme, tuvalet ihtiyaçlarının karşılanacağı ve kapalı dinlenme alanı, müze ve el sanatları kursları gibi çeşitli etkinliklerin karşılanması hedeflenerek yapılan bu yenileme çalışmaları incelenmiştir. Şekil 4.21'de Gülhane Parkı yeni düzenleme projesi kapsamında yenilenen yapılar ve kapıların yerlerini göstermek amacıyla değişiklikler yapılmıştır.

Şekil 4.21 Proje kapsamında yenilenen yapılar (Çizen: Hassa Mimarlık 2009).

4.4.3.1 Kapılar

Günümüzde parka ait üç kapı kullanılmaktadır. Bunlardan ikisi parkın iki ucunu birbirine bağlayan ana aksın girişlerindeki Soğukçeşme ve Sarayburnu kapılarıdır. Üçüncü kapı olan

Demirkapı ise park içerisindeki Askeri binaların alt kısmında yer almakta ve Sirkeci Tren İstasyonu'na açılmaktadır. Yenileme projesi kapsamında Demirkapı girişinde denetimi sağlamak amacı ile söz konusu özgün yapının strüktüründen ayrılmış, geri alınabilir bir biçimde, şeffaf konstrüksiyon metal bir kapı yapılmıştır. Kapının etrafındaki taş duvarlarda temizleme işlemleri de tamamlanmıştır (Hassa 2009). Şekil 4.22'de Demirkapı'nın eski ve yeni haline ilişkin fotoğraflar yer almaktadır.

a. Demirkapı'nın önceki hali (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Demirkapı'nın şimdiki hali (Fotoğraf: Ahmet Cemil Tepe 2009).

Şekil 4.22 Demirkapı'nın eski ve yeni görünümlerinin karşılaştırılması.

Parkın en çok kullanılan kapısı Alemdar caddesine açılan Soğukçeşme kapısıdır. Kapı yarım daire şeklinde küçük bir meydana açılmaktadır. Bu girişin özellikle yaya yoğunluğu oldukça fazladır. Gülhane Parkı'ndan, yakın çevresinde yer alan tarihi dokuya geçiş bu kapı aracılığı ile sağlanmaktadır. Parkın bu girişi yaz aylarında özellikle turistler tarafından kullanılmaktadır. Bu giriş kullanıcıyı yönlendirme ve davet etme açısından diğer girişlere oranla daha yüksek potansiyele sahiptir. Giriş noktasında kullanıcı parkı algılayıp mekâna hâkim olabilmektedir. Meydandan Gülhane Parkı'na giriş yapılmaktadır. Girişin sol tarafında Alay Köşkü ve Fıskiyeli Havuz, sağ tarafında Topkapı Sarayı ve Arkeoloji Müzesi'ne çıkan Osman Hamdi Bey Yokuşu yer almaktadır. Bu girişte motifli döküm demir kapı ve on altı adet tarihi fener yer almaktadır. Şekil 4.23'de Soğuk çeşme kapısı, önündeki otoparkı ve Topkapı Sarayı'na çıkan yokuş görülmektedir. Kapı ve fenerler aslına uygun olarak onarılmıştır.. Proje sonrasında park içinde yer alan seyyar satıcılar park dışına çıkarılmıştır. Bu satıcılar şimdi bu meydanda faaliyet göstermektedir. Bu alan Fatih Belediyesi tarafından otopark olarak kullanılmaya devam etmektedir. Kapı özgün tasarım ve malzemesi ile gerekli onarımlar yapılarak korunmuştur. Bu kapıya kontrol amacı ile güvenlik bilet gişeleri düşünülmüştür. Bu yapılar geri alınabilir malzeme ve sistemde tasarlanmıştır. Şekil 4.24'de kapının eski ve yeni görünüşleri yer almaktadır

Şekil 4.23 Soğuk çeşme kapısı girişi ve Topkapı Sarayı'na çıkan yokuşun birlikte görünümü (Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2010).

a. Soğukçeşme Kapısı'nın eski görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Soğukçeşme Kapısı'nın yeni görünümü (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.24 Soğukçeşme Kapısı.

Girişte Sur-i Sultani Surları üzerinde yer alan tarihi çeşmeler temizlenmiş ama alandaki güvenlik önlemlerinin yetersizliği nedeniyle mermer hazneleri kırılmıştır. Şekil 4.25’de tarihi çeşmelerin şimdiki haline ilişkin görüntüler yer almaktadır.

Şekil 4.25 Soğukçeşme Kapısı’ndaki çeşmeler (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Sarayburnu girişi ise park alanının denizle ve sahil yolu ile bağlantısını kurmaktadır. Sahil yolundan giriş yapılan bu noktada yaya yoğunluğundan çok araç girişi yoğunluğu göze çarpmaktadır. Günümüzde kullanılan Sarayburnu girişinde yer alan kapı diğer kapı ile aynı malzeme ile ancak yeni yapım olduğunu vurgulayan bir tasarımla, sadeleştirilerek düzenlenmiştir. Bu kapı Soğukçeşme Kapısı’ndan başlayan ana aksın diğer ucunda yer alan, parkın ikinci çok kullanılan kapısıdır. Şekil 4.26’da Sarayburnu kapısının eski ve yeni haline ilişkin görüntüler yer almaktadır.

a.Sarayburnu Kapısı'nın eski görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

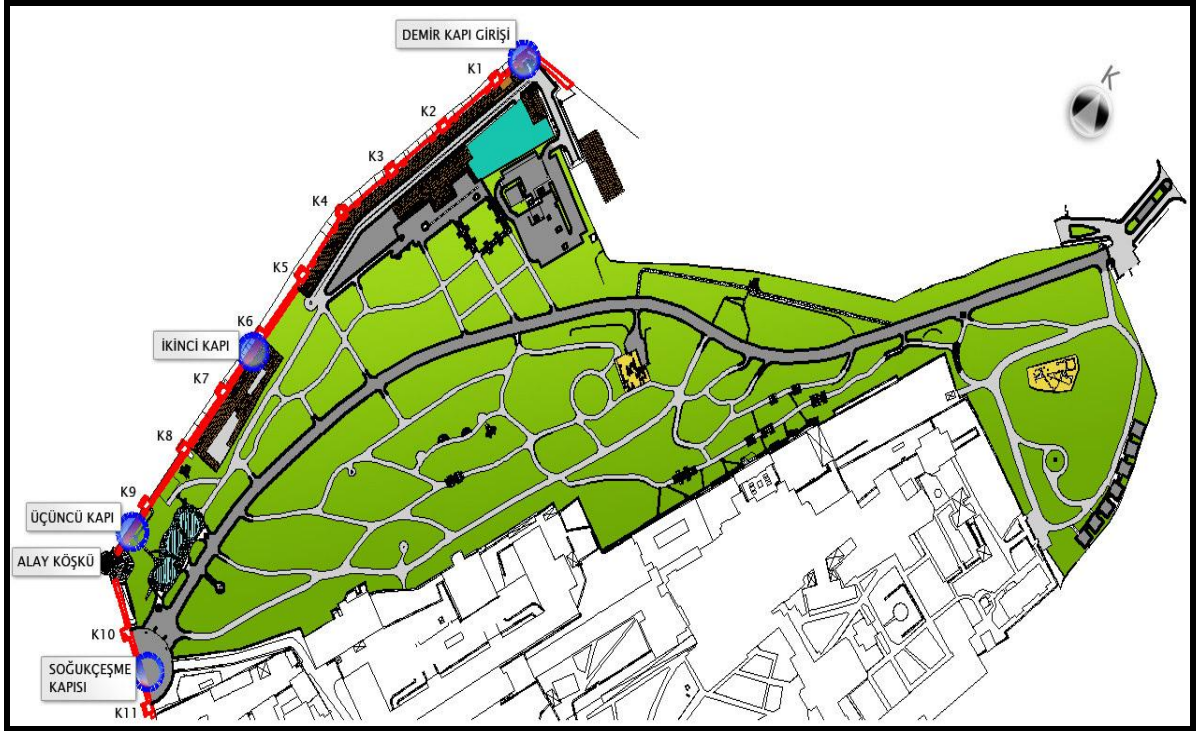
b.Sarayburnu Kapısı'nın yeni görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.26 Sarayburnu Kapısı.

4.4.3.2 Surlar

Deniz surları Ahırkapı'dan başlayarak Sirkeci İstasyonu civarında, bugün var olmayan Yalı Köşkü'ne kadar devam etmekte ve Marmara Sahil Surları adını almaktadır.

Proje kapsamında Sur-i Sultani surlarının Demirkapı ve K11 Burçları arasında kalan kesiminin, park cephesi ve yol cephesinde temizlik, strüktürel bozulmaya sebep olacak taş bünyelerindeki çürümelerde taş devşirme işlemi yapılmıştır. Proje kapsamında Sur-i Sultani surlarının Demirkapı ve K5 burçları arasında olan kısmının restorasyonu İstanbul 1 No'lu Koruma kurulunun 09.04.2003 tarih ve 14833 sayılı kararı doğrultusunda özgün konstrüksiyonu bozulmadan bitişik olduğu Ahır Binaları ile birlikte çözümlenmiştir (Hassa 2009). Şekil 4.27'de Akant Mimarlık tarafından çizilen Gülhane Parkı Vaziyet Planı Projesi üzerinde parkın sınırları ve burçlarını belirtmek için değişiklikler yapılmıştır.

Şekil 4.27 Sur-i Sultani Demirkapı-K11 burçları arası (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

Bu bölgede burçların birinci katları arasında yer alan seyir kotunun halka açılabilmesi yönünde bir çalışma yapılmıştır. Burçlara Taya Hatun Caddesi üzerinde yer alan ticari fonksiyona sahip binalardan yapılan kaçak kapı ve pencereler, çıkmalar kaldırılmıştır.

Fakat Surlara bitişik yapılar proje alanı içine dâhil edilemediğinden herhangi bir çalışma yapılamamıştır. Duvarların görünen yüzeylerinde temizlik ve taş devşirme işlemleri uygulanmıştır. Sur-i Sultani surlarındaki onarım Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi bünyesinde hazırlanan sur alanının korunmasına ilişkin rapor ışığında yürütülmüştür (Hassa 2009).

Gülhane Parkı'nın doğu yönündeki sınırlarını oluşturan Topkapı Sarayı Beden Duvarları'ndaki çalışmalar ise, Anıtlar Kurulu'nun ilk onayladığı kararlardan biri olmasına karşın kurumlar arası diyalog eksikliği nedeniyle çok geç başlanmıştır. 21.05.2001 tarih ve 12825 sayılı karar ile uygulanacak yenileme yöntemi belirlenmiştir. Rölöve Anıtlar Müdürlüğü elemanları denetiminde; İstanbul Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvarı'ndan çıkan harç numuneleri analizine göre çalışmalara 2004 yılında başlanabilmiştir (Hassa 2009).

23.01.2004 tarihinde İstanbul genelini etkileyen fırtına nedeniyle Arkeoloji müzesinin Gülhane Parkı'na Bakan Çukurbostan mevkiindeki beden duvarının yıkılması çalışmalara başlanmasına sebep olmuştur. Çünkü bahsi geçen duvar Arkeoloji Müzesi'nin bakıma almış olduğu eserleri bulundurduğu bölgede yer almaktadır. Müzenin güvenliği açısından bu bölgede çalışmalara başlanması gerekmektedir. Arkeoloji Müzesi görevlileri denetiminde bu duvar yeniden yapma yöntemi ile yenilenmiştir. Böylece beden duvarının geri kalan bölümünde çalışmalara devam edilmiştir. Kurul kararı doğrultusunda çalışmalar devam ederken 26.02.2005 tarihinde Topkapı Sarayı'nın Fil Bahçesi mevkiinde yer alan duvar, Topkapı Sarayı Müzesi yetkililerinin tutmuş olduğu rapora göre malzeme yorgunluğu ve hava koşulları nedeniyle yıkılmıştır (Hassa 2009). Şekil 4.28'de yıkılan duvarın yıkıldığı dönem ve onarıldıktan sonraki haline ilişkin görüntüler yer almaktadır.

a. Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000

b. Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2010

Şekil 4.28 Fil bahçesi mevkiindeki yıkılan duvarın onarımdan önceki ve sonraki fotoğrafları.

Duvarların yeniden yapıma sürecinde İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından hazırlanan statik güçlendirme raporları esas alınarak imalâtlar yapılmıştır. Topkapı Sarayı beden duvarlarının Gülhane Parkı'na bakan cephesinde yapılan her türlü imalat İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ve İstanbul Restorasyon Konservasyon Merkezi denetiminde yapılmıştır (Hassa 2009).

4.4.4 Senjorj Sarnıcı

Park Sarnıcı Arkeoloji Müzesi'nin kuzey batısındadır. Yenileme çalışmalarından önce Sarnıç Hayvanat Bahçesine ait akvaryum bölümü olarak kullanılmaktaydı.

Sarnıç yapısı restorasyon çalışmaları, "Gülhane Parkı Tarihi Yapıların Onarımı ile I. Etap Çevre Düzenlemesi Tamamlama İnşaatı İşi" kapsamında 25.02.2003 tarihinde başlamış ve 2004 yılı içinde tamamlanmıştır. Şekil 4.29'da Sarnıca ait eski ve yeni görüntüler yer almaktadır.

a. Sarnıçın eski görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Sarnıçın yeni görünümü (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2009).

Şekil 4.29 Sarnıç yapısının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması.

18.12.2002 tarih ve 14511 sayılı karar ile çok amaçlı sergi salonu işlevini üstlenen bu yapı içindeki akvaryumlar ve özgün olmayan yapı elemanları restorasyon projesi esas alınarak kaldırılmıştır (Hassa 2009). Günümüzde sarniç yapısı çok amaçlı sergi salonu olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Sarniç önündeki alanda her yıl bahar ayında İBB Ağaç A.Ş. tarafından lale satış merkezi kurulmaktadır.

Sarniçin üst kısmında Arkeolojik kalıntı bulunmaktadır. Yenileme projesi kapsamında kalıntının etrafında kazı çalışması yapılmıştır. Şekil 4.30'da Sarniçin eski ve yeni görüntüleri yer almaktadır.

a.Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000

b.Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010

Şekil 4.30 Sarniç üstündeki arkeolojik kalıntı.

Kazı sonrasında, sarniç yapısından suyu uzaklaştırmak amacıyla perde duvar ve arkasında bir drenaj sistemi oluşturulmuştur. Kalıntıların olduğu yerde muhafaza edilip korumaya alınması ve sergilenmesi için firma bünyesinde Anıtlar Kurulu kararları doğrultusunda proje çalışmaları devam etmektedir (Hassa 2009).

4.4.5 Kültür Sokağı Projesi Kapsamında Yapılan alışmalar

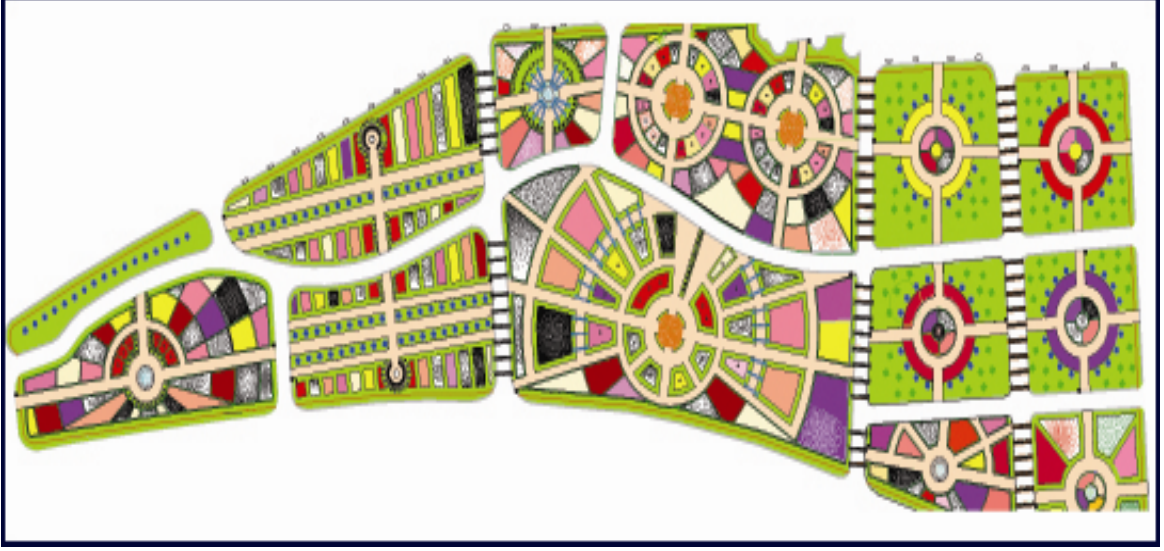
Proje kapsamında Ahır binaları, Askeri bina, Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası ve Telgraf hane Binası'nın bulunduğu bölgede yapıların restorasyonunun yapılarak korunması, kültür-sanat sokağı ve sergi-gezi aksı ile park alanının desteklenmesi yer almaktadır. Kültür Sokağı Demirkapı'dan Alay Köşkü'ne doğru uzanan Sur-i Sultani boyunca devam eden surlara paralel bölgedir. Bu bölgede daha önce hayvanat bahçeleri bulunmaktaydı.

“Kültür Sokağı Projesi” ile park içerisindeki eski yapıların yenilenerek parktaki harabe görünümünün önüne geçilmek ve bu yapılara verilecek fonksiyonlarla kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması hedeflenmiştir. Ancak kurumlar arası anlaşmazlıklar nedeniyle binalara yüklenen fonksiyonların bazıları hedeflendiği gibi olmamıştır. Proje kapsamındaki binalara yüklenen fonksiyonlar ve bugünkü durumları ilerleyen bölümlerde başlıklar halinde açıklanmıştır. Kültür Sokağı etrafında da geniş bir gl bahçesi projesi yer almaktadır. Bu proje ile Osmanlı zamanındaki gl bahçeleri formları kullanılmaya çalışılmıştır. Ancak yüklenici firma değişince bu proje de yenilenmiştir. Park içerisindeki bitkilerle beraber pergola ve oturma birimleri sklerek, alan geniş gl bahçesi parsellerine blnmştir. Şekil 4.31'de Gl bahçelerinin günümüzdeki durumunu gösteren bir fotoğraf yer almaktadır.

Şekil 4.31 Gl bahçelerinden bir görünüm (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.32’de İBB Park Bahçeler Müdürlüğü tarafından çizilen proje ile birlikte Hassa Mimarlık tarafından değiştirilen Kültür Sokağı Projesi yer almaktadır.

a. Kültür Sokağı projesinin eski hali (Çizen: Sezer Ada 2007).

b. Kültür Sokağı projesinin yeni hali (Çizen: Hassa Mimarlık 2008).

Şekil 4.32 Kültür Sokağı

Gül bahçeleri Hassa Mimarlık tarafından çizilen gül parselleri ile birlikte eski Osmanlı mimari motiflerini canlandırmak adına alanda mermer sütunlu bir gül bahçesi de yer almaktadır. Şekil 4.33’de Gül Bahçesi’ne ait bir görünüm yer almaktadır.

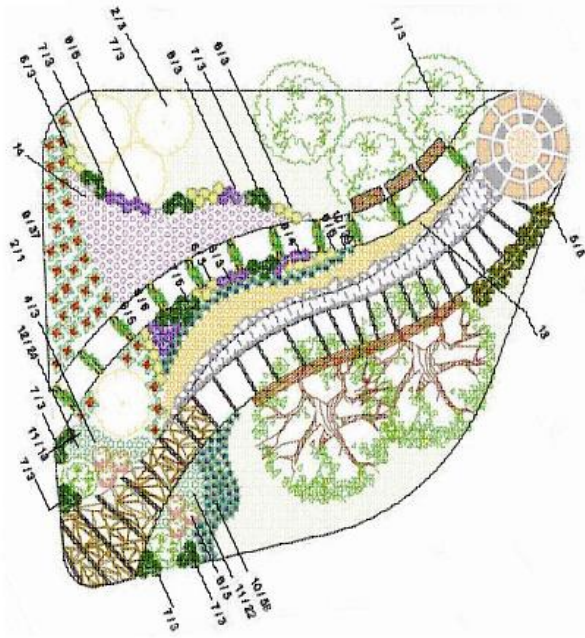
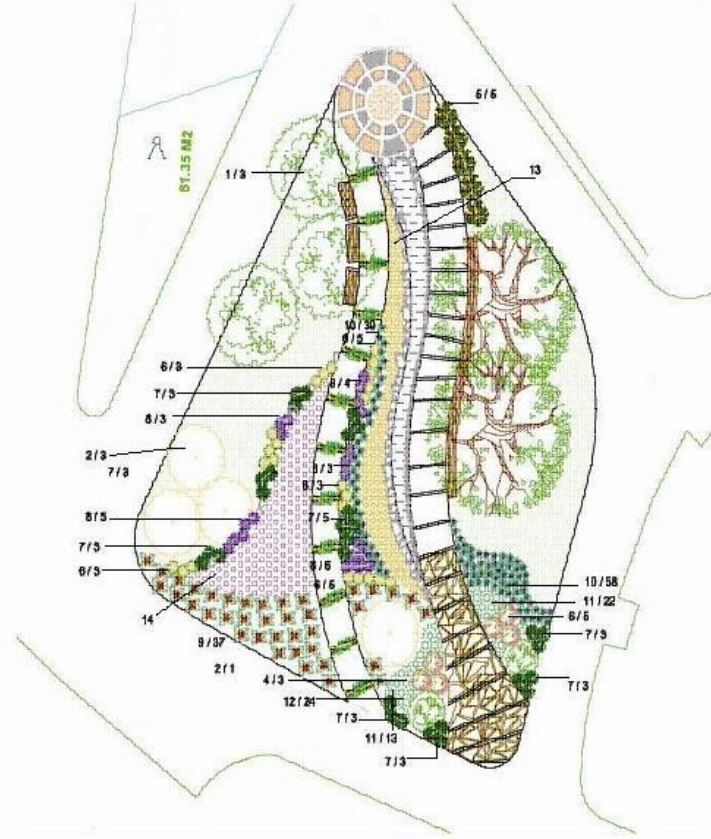
Şekil 4.33 Mermer sütunlu Gül Bahçesi (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Kültür sokağı proje kapsamında Hassa Mimarlık tarafından İslam Bilim Tarih Müzesi önünde küçük bir Kıbrıs bahçesi projelendirilmiştir. Bu alanda Kıbrıs'da yetişen bitkilere yer verilmek istense de uygulama projedeki ile tam olarak örtüşmemektedir. Şekil 4.34'de alana ait bir görünüm yer almaktadır. Şekil 4.35'de ise Kıbrıs Bahçesi Projesi yer almaktadır.

Şekil 4.34 Kıbrıs bahçesinden bir görünüm (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

GÜLHANE PARKI KKTC PROJESİ

KULLANILAN BİTKİLER

Simgesi/Sembolü	Bilimin Latince Adı	Bilimin Türkçe Adı	Adet
1	<i>Cerastium siliqua</i>	Keçi boynuzu	3
2	<i>Mimosa australensis</i>	Mimosa	4
3	<i>Olea oleaster</i>	Zeytin	2
4	<i>Plumeria alba</i>	Fibya	6
5	<i>Citrus sinensis</i>	Portakal	5
6	<i>Laurus nobilis</i>	Defne	24
7	<i>Juniperus horizontalis</i>	Yaylıcı ardeş	29
8	<i>Lavandula angustifolia</i>	Lavanta	21
9	<i>Rosa sp.</i>	Gül	37
10	<i>Iris sp.</i>	Sosun	100
11	<i>Arabian jasmine</i>	Ful	35
12	<i>Jasminum fruticosum</i>	Yasemin	24
13		Körün papatyası	150
14	25 m2 alan için uygun nevimsizlik çim		
15	10 m2 alan için kekik, sedum vs türlerinde kaya bahçesi bitisi		

Şekil 4.35 Kıbrıs Bahçesi Projesi (Çizen: Hassa Mimarlık 2008).

4.4.5.1 Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası

09.04.2003 tarih ve 14833 sayılı karar doğrultusunda bu binaya restorasyon projesinde önerilen lokanta işlevi uygun bulunmuştur. Park içindeki yeme-içme ihtiyacının bu binada karşılanması tasarlanmıştır (Hassa 2009).

Günümüz de ise bina; İBB'sine bağlı bir birim olan İTA (İstanbul Turizm Atölyesi) hizmet binası olarak kullanılmaktadır. Bu binadan arkasında bulunan Askeri Bina'ya geçiş, giriş holünden mermer basamaklarla sağlanmıştır. Askeri Bina'ya ait bir bölüm, İstanbul Turizm Atölyesi'nin kullanımına verilmiştir (Hassa 2009). Şekil 4.36'da binanın restorasyon çalışmalarından önceki ve günümüzdeki durumunu gösteren fotoğrafları yer almaktadır.

a. Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

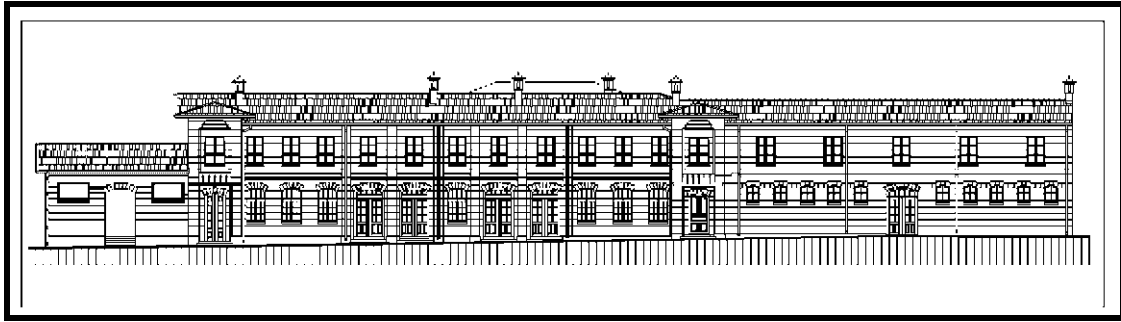

b. Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.36 Park ve Bahçeler Müdürlüğü Binası eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması.

4.4.5.2 Askeri Bina

Gülhane Parkı'na, Demirkapı'dan girildiğinde surlara paralel giden sokağın solunda yer almaktadır. 2003 yılında yapılan 09.04.2003 tarih ve 14833 sayılı karar ile onaylanan restorasyon projelerine bakıldığında; alt katlarında pastane, yemekhane, Tanzimat Müzesi, üst katlarında ise, idari birimlerin yer aldığı görülmektedir. Ancak restorasyon çalışması sonlandırılan bu yapı, bugün İBB'nin bir birimi olan "Mahalli İdareler Koordinasyon Merkezi" olarak kullanılmaktadır. Şekil 4.37'de Askeri Bina'nın ön cepheden görünümü yer almaktadır.

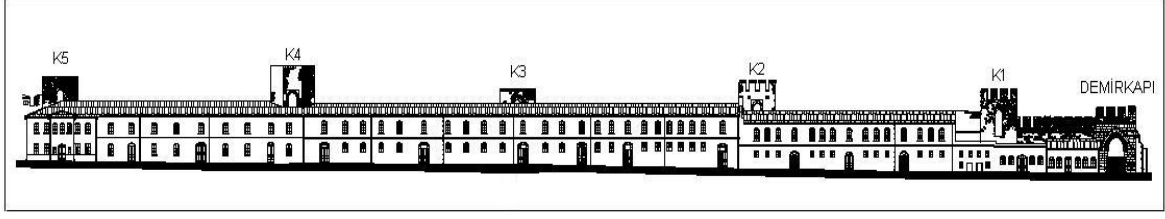

Şekil 4.37 Askeri Bina, giriş cephesi (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

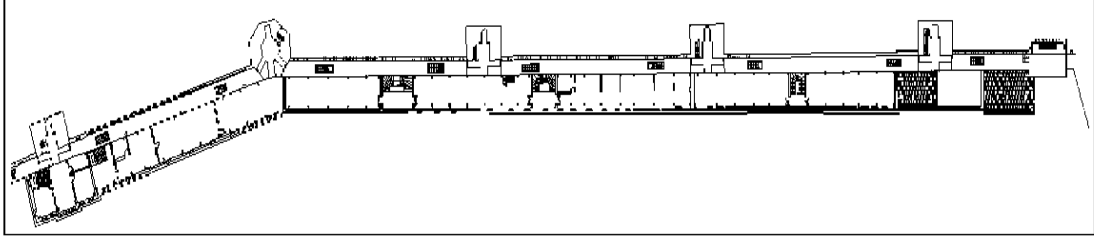
Yapı grubu, yapım süreci gözetilerek üç dönemde incelenebilir. "A" olarak tanımlanan ortadaki ana bina, ana binanın solunda ve ona bitişik tek katlı WC yapısı ile "B" olarak tanımlanan, ana binadan sonra yapıldığı düşünülen yapıdan oluşmaktadır. "C" yapısı dediğimiz WC'leri barındıran yapıya, restorasyon çalışması sonrasında rampa ve mermer merdivenlerle giriş verilmiştir. Ana yapıyla bağlantısı olmayan WC, çalışma öncesinde de olduğu gibi dışarıdan kullanılmak üzere yapılmıştır. Binadaki WC grubu parkın geneline hitap edecek şekilde ve engelli vatandaşların kullanımını düşünülerek düzenlenmiştir. (Hassa 2009).

4.4.5.3 Ahır Binaları

Demirkapı'dan Gülhane Parkı'na girildiğinde, yolun sağındaki sur duvarına paralel olan sokakta, K1-K5 burçları arasında Ahır yapıları yer alır. Yapıların bir cephesi sur duvarına bitişik, diğer cephesi ise sokağa açılmaktadır. Şekil 4.38'de Binalara ait plan ve cephe görüntüleri yer almaktadır.

a. Ahır Binaları giriş cephesi

b. Ahırlar Binaları, Zemin Kat Planı

Şekil 4.38 Ahır binalarının cephe ve plan görüntüleri (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

K1-K5 burçları arasındaki bölümler sergi amaçlı kullanım için, K5 burcuna bitişik son bölüm ise kitaplık ve satış birimini içermektedir. 02.07.2003 tarih ve 15075 sayılı Anıtlar Kurulu kararına göre bu binaya verilecek fonksiyonlar kültürel işlevlerden (kitap satış, kitap tanıtımı, sergi salonu, kütüphane, geleneksel el sanatları ve satış birimleri vb.) oluşmalıdır. Bina, 16.05.2005 tarih ve S/42 no'lu İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlık oluru ile müze olarak kullanılmak üzere Müzeler Müdürlüğü'ne tahsis edilmiştir (Hassa 2009). Bu bina 25.05.2008 tarihinde "İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi" olarak halkın kullanımına açılmıştır. Bina günümüzde halen Müze olarak kullanılmaktadır. Şekil 4.39'da Binalarının eski ve yeni durumuna ilişkin karşılaştırmalar yer almaktadır.

a. Ahır binalarının yenileme çalışmaları öncesi (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Ahır binalarının yenileme çalışmaları sonrası (Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2009).

c. Ahır binalarının yenileme çalışmaları öncesi (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

d. Ahır binalarının yenileme çalışmaları sonrası (Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2009).

Şekil 4.39 Ahır binalarının eski ve yeni durumlarının karşılaştırılması.

4.4.5.4 İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Grubu (TÜBİTAK), Frankfurt Goethe Üniversitesi Arap İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokol çerçevesinde kurulan müzede, Frankfurt Üniversitesi Arap İslam Bilimleri Enstitüsü tarafından kaynaklardaki tarif ve resimlere, çok küçük bir kısmı da günümüze ulaşan orijinal cihazlara dayanak hazırlanan, Müslümanların 8. ve 16. yüzyıllar arasında gerçekleştirdikleri alet ve cihazların örnekleri sergilenmektedir (URL-6 2009). Şekil 4.40'da Müze içerisinden bir görünüm yer almaktadır.

Şekil 4.40 Müze içerisinden bir görünüm (Fotoğraf: A.Cemil Tepe 2009).

Kendi türünde dünyada ilk olan “İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi”nde müslüman bilginlerin kurdukları kimyasal düzenekler ile rasathane, hastane, üniversite gibi kurumsal eserler de görsel olarak yer almaktadır. İlk etapta 140 eserin sergileneceği ve zamanla bu eserlerin sayısının 800’ü bulacağı müzede, ayrıca “Bilimler Tarihi Kütüphanesi” de bulunmaktadır. 3 bina içerisinde 3 bin 550 m² alanda faaliyet gösteren Müze, Rönesansın İslam kültür çevresinde 8. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar devam eden bilimsel çalışma ve

başarılar göstermektedir. Prof. Dr. Fuat Sezgin'in katkılarıyla oluşturulan müzede astronomi, coğrafya, deniz bilimleri, saat teknolojisi, geometri, optik, tıp, kimya, maden, fizik ve mekanik, savaş teknolojisi ve mimarlık dallarındaki eserler ve aletler yer almaktadır (URL-6 2009).

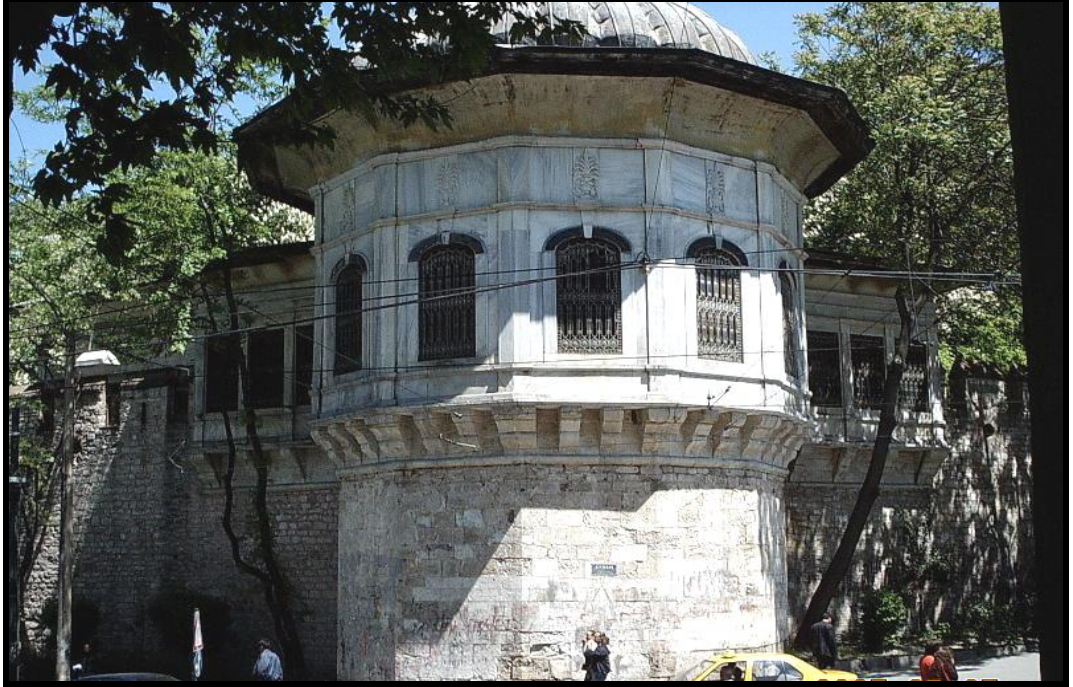
4.4.5.5 Alay Köşkü

Alay Köşkü, bugün Topkapı Sarayı etrafını çeviren Sur-i Sultani denilen duvarın bir köşesinde yer almaktadır. 1938 yılında Topkapı Sarayı Müdürlüğü'ne bağlanmış, 1959–1960 yıllarında geniş kapsamlı bir onarım geçirmiştir. Yapı, 1990 yılında Kültür ve Sanat Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı (KÜSAV)'na tahsis edilmiştir. Bu dönemde Alay Köşkü, sergi amaçlı kullanılmıştır (Yılmaz 2006).

Alay Köşkü 2003 yılında Topkapı Sarayı Müdürlüğü'ne bağlanmıştır. 2003 yılında parkta yapılan restorasyon çalışmaları dahilinde, yapının bahçe cephesi temizlenmiş, 2004 yılında ise; yapının Alemdar Caddesi'ne bakan mermer levhalarla kaplı dış cephesinde temizleme çalışmaları yapılmış ve tamamlanmıştır. Ancak yapının bütünü restore edilerek park alanına katılması ve kullanıcıların kullanımına sunulması sağlanamamıştır (Hassa 2009). Günümüzde de Alay Köşkü çeşitli sergi ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Şekil 4.41'de Alay Köşkü'nün Alemdar caddesinden eski ve yeni görünümüne ait fotoğraflar yer almaktadır.

a. Temizleme çalışmasından önceki görünümü (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

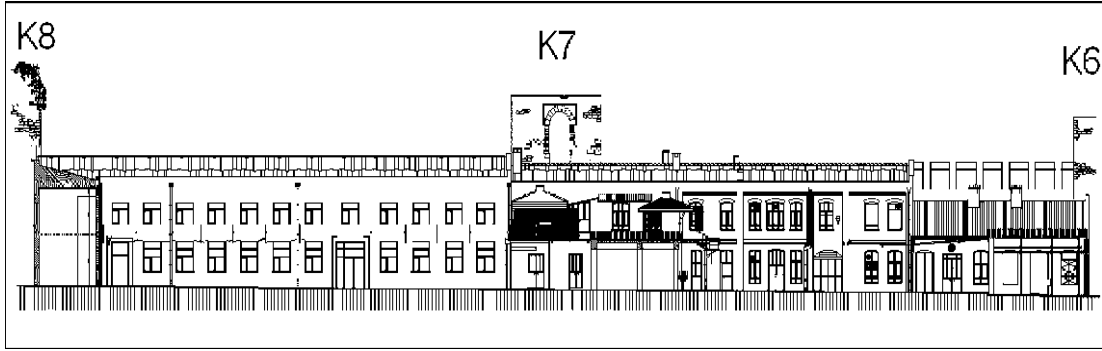

b. Temizleme çalışmasından sonraki görünümü (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.41 Alay Köşkü'nün eski ve yeni durum karşılaştırmaları.

4.4.5.6 Telgrafhane Binası

Bugün hangi tarihte yapıldığını bilemediğimiz yapı; Gülhane Parkı'nın kuzeybatı sınırındaki sur duvarına (K6-K8 burçları arası) bitişik bulunmaktadır. Şekil 4.42'de Binanın ön cephe projesi yer almaktadır

Şekil 4.42 Telgrafhane binası, park cephesi (Çizen: Akant Mimarlık 2001).

Yapının planlarda görülen parka açılan kapısı, çevre düzenlemesi çalışmaları sırasında taşıt trafiğini kesmek amacıyla kapatılmıştır. Telgrafhane binasının park cephesine örülen duvarla park alanından ayrılmıştır (Hassa 2009).

Kültür sokağı kapsamında yer alan bina müzenin bitişiğinde bulunmaktadır. Telgrafhane binasındaki inşaat çalışmaları halen devam etmektedir. Binanın bir bölümü çocukların bilimsel deneyler yapabileceği bir bilim araştırma atölyesi olarak kullanılması ve diğer bölümü de çalışmaların sergilenebileceği sergi alanları ve kafeteryalardan oluşması planlanmıştır (Keskinılıç 2009). Şekil 4.43'de Telgrafhane Binası'nın eski durumunu gösteren ve halen devam eden inşaat halini gösteren fotoğraflar yer almaktadır.

a. Telgrafhane binasının eski hali (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b. Telgrafhane binasının yeni hali (Fotoğraf: A Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.43 Telgrafhane binasının eski ve yeni halinin karşılaştırılması.

4.4.5.7 Gotlar Sütunu

Gotlar Sütunu, Topkapı Sarayı'nın kuzeyinde, Sarayburnu tarafında, parkta kesin olarak tanımlanamayan Bizans kalıntılarının yakınında yer almaktadır. 4. yüzyıla tarihlenen bir dikilitaşdır. Üç kademeli yüksek bir kaide üzerinde 15 m yükselen mermer sütunu bir Korent sütun başlığı taçlandırmaktadır (Ocak 2006).

Üsküdar'a bakan cephesinde üç satır olarak yazılmış ve bugün kazınmış olan Latince kitabede "Gotlara galebesinin şükranı olarak yardımcı talihe" anlamına gelen bir yazı vardır. Kitabe taşın ne zaman ve hangi İmparator adına yapıldığını açıklayamamaktadır. Nikephoros Gregoras (13.yüzyılın sonu 14. yüzyılın başı) Başlık üzerinde şehrin kurucusu Byzas'ın bir heykeli olduğunu yazar. Bugün ise dikili taşın üzeri boştur (Ocak 2006). Proje kapsamında Set üstü bölgesinde bulunan dikilitaş etrafındaki çocuk oyun parkı ve sert zeminler kaldırılarak yeşil alana dönüştürülmüştür. Ancak öneri plan raporunda yer alan sütun çevresine yapılacak olan, kuruluşundan bu yana kent tarihini ve Sarayburnu'nda yer almış olan ilk yerleşimi anlatan panolardan oluşan kalıcı açık hava sergisi oluşturulamamıştır. Şekil 4.44'de ise Gotlar Sütunu'na ait fotoğraflar yer almaktadır.

a.Eski hali (Fotoğraf: Zeynep Yılmaz 2000).

b.Şimdiki hali (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2010).

Şekil 4.44 Gotlar Sütunu'nun eski ve yeni durumlarına ait karşılaştırma

4.5 GÜLHANE PARKI'NDA YAPILAN ANKET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

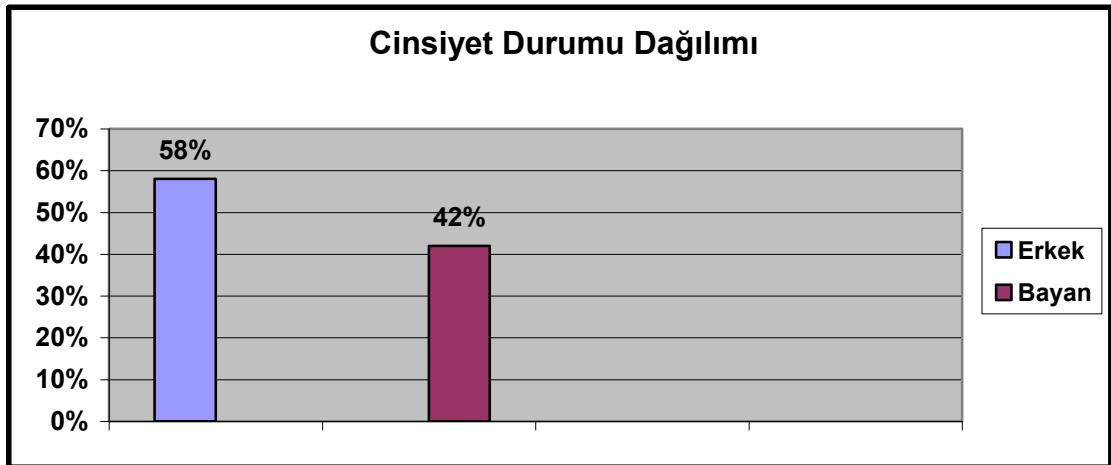
“Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi” kapsamında parktaki mevcut birçok birim kaldırılmış ve park içerisinde kalan yapılarda yenileme çalışmaları yapılmış ve bu yapılara çeşitli fonksiyonlar yüklenilmiştir. Aynı zamanda Parkın çevre düzenlemesi de büyük ölçüde değiştirilmiştir. Yapılan tüm bu çalışmalardan sonra Gülhane Parkı'nın kimliğinin değiştiği söylenebilir. Parktaki kullanıcılara parkın bu yeni yüzüne ilişkin memnuniyetlerini belirlemek amacıyla anket çalışması yapılmıştır.

Yanıt veren kişilerin rastgele seçildiği ve karşılıklı görüşme ile yürütülen anket çalışmasında, hafta sonu ve hafta içi farklı kullanıcı kitlesine hizmet ettiği düşünüldüğünden, anketler de eşit sayıda olmak üzere hafta içi ve hafta sonu olarak 256 kişiye uygulanmıştır. Anket çalışması dönem olarak 2009 yılının Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşmiştir. Söz konusu ayların seçilmesinde, parkın en yoğun kullanıldığı dönemin bu aylarda olması ölçüt olmuştur.

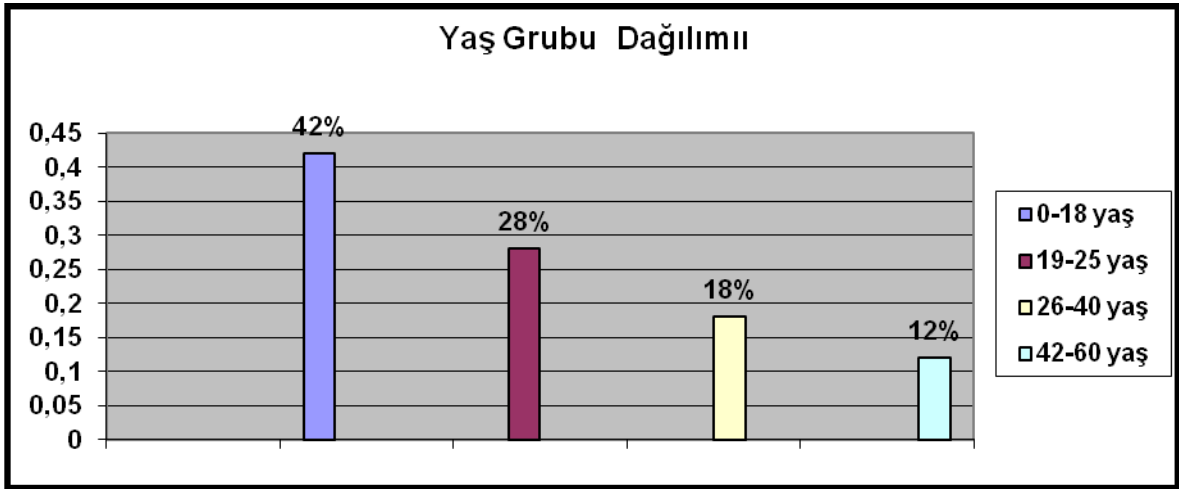
Ek Açıklamalar A'da soruların bulunduğu anket formu yer almaktadır. Anket sonuçları yüzde olarak değerlendirilmiş ve sonuçlar tablolar halinde belirtilmiştir.

4.5.1 Ankete Katılan Kullanıcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Ankete katılan kişilerin % 58'i erkek, % 42'si bayandır (Şekil 4.45). Kişilerin %42'si 26–40 yaşları arasında, %28'i 19–25 yaşları arasında, %18'i 41–60 yaşları arasında ve % 12'si de 0-18 yaşları arasındadır (Şekil 4.46).

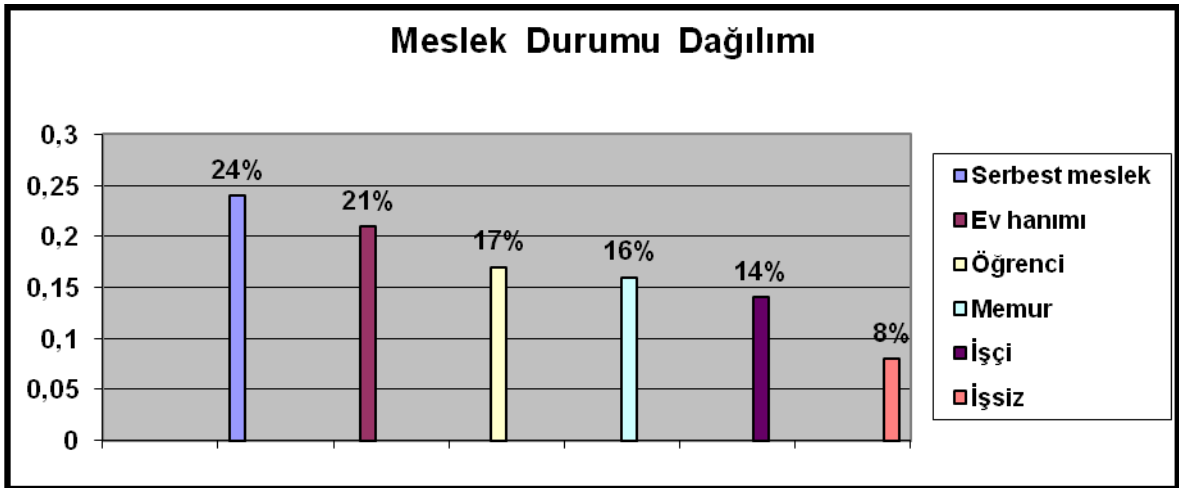

Şekil 4.45 Ankete katılan kullanıcıların cinsiyet durumu dağılımı.

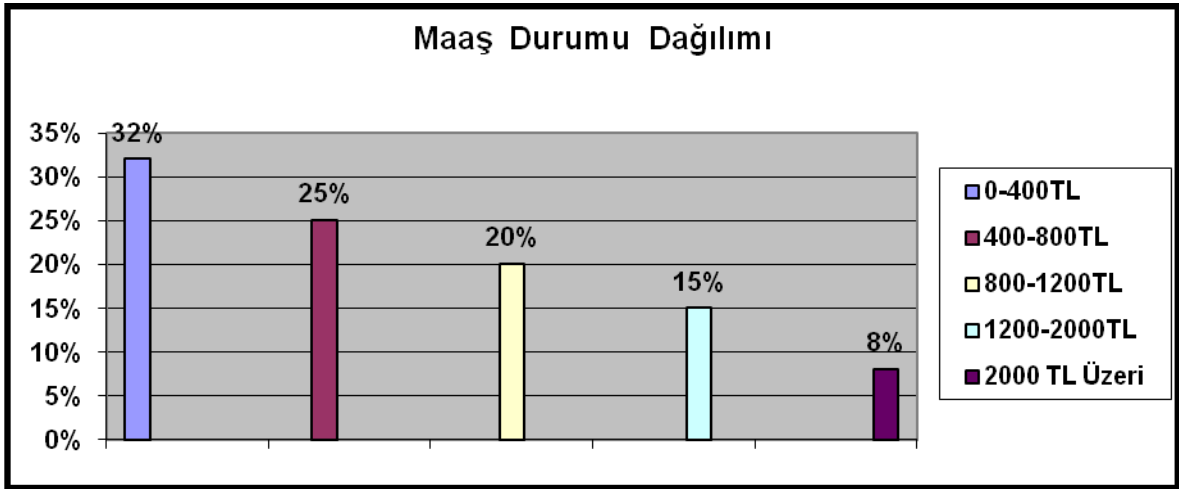
Şekil 4.46 Ankete katılan kullanıcıların yaş durumu dağılımı.

Ankete katılanların %24'ünün serbest meslek sahibi olduğu, %14'ünün ev hanımı, %18'inin öğrenci, %8'inin memur, %16'sının işsiz ve %17'sinin de işçi olduğu saptanmıştır (Şekil 4.47).

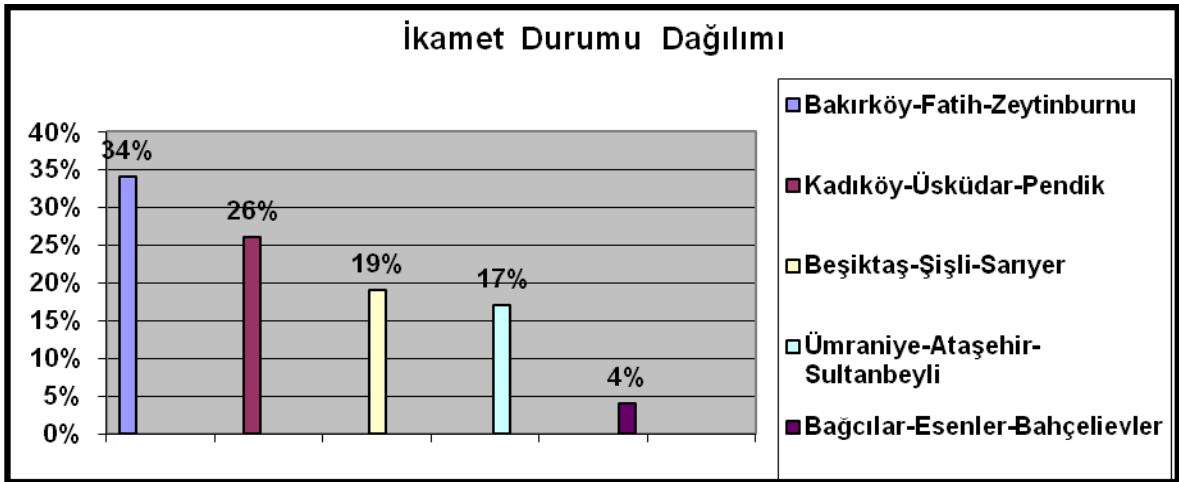
Şekil 4.47 Ankete katılan kullanıcıların meslek durumu dağılımı.

Ankete katılan kişilerin %32'sinin gelirinin 400–800 TL arası, %25'inin 800–1200 TL arası, %20'sinin 1200-2000 TL arası, %15'inin 400 TL'nin altında ve %8'inin 2000 TL ve üzeri olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.48).

Şekil 4.48 Ankete katılan kullanıcıların gelir durumu dağılımı.

Ankete katılan kişilerin %34'ünün Bakırköy-Fatih-Zeytinburnu, %26'sının Kadıköy-Üsküdar-Pendik, %19'unun Beşiktaş-Şişli-Sarıyer, %17'sinin Ümraniye-Ataşehir-Sultanbeyli, %4'ünün Bağcılar-Esenler-Bahçelievler bölgesinde oturduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.49).

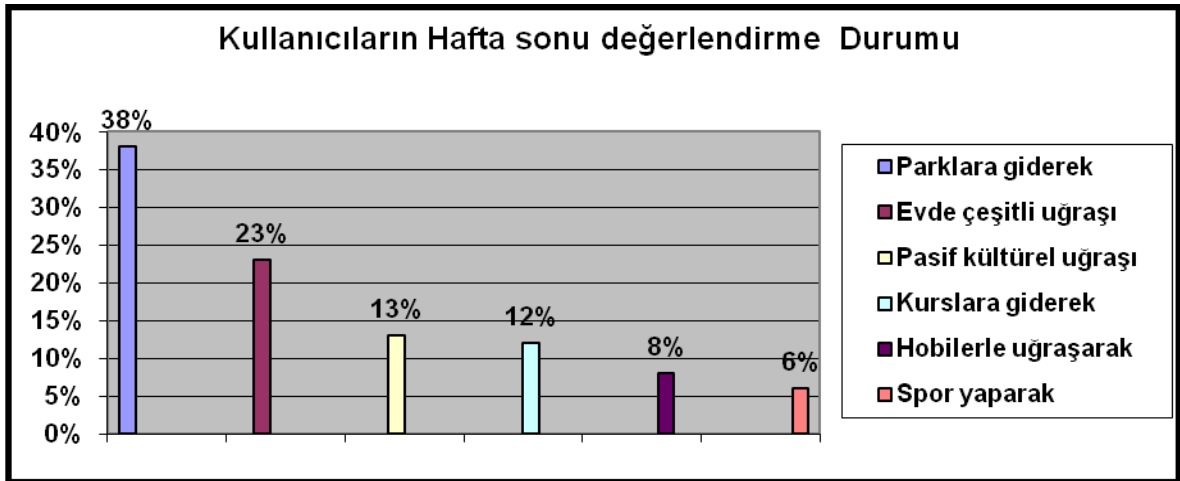
Şekil 4.49 Ankete katılan kullanıcıların ikamet durumu dağılımı.

4.5.2 Ankete Katılan Kullanıcıların Yeşil Alan ve Parkı Kullanımına Ait Bilgiler

Ankete katılan kişilerin % 63'ünün apartman dairesinde, %25'inin toplu konut apartman dairesinde, % 12'sinin müstakil evde oturduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.50).

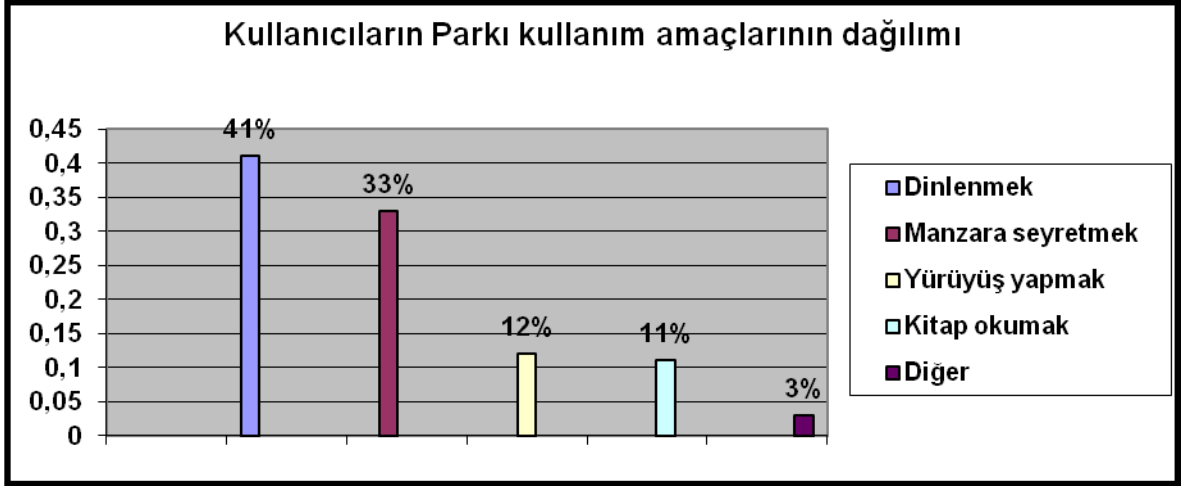
Şekil 4.50 .

Ankette sorulan “Hafta sonunuzu nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna katılımcıların %38'i parklara giderek cevabını, %23'ü evde çeşitli uğraşlar ile cevabını, %13'ü pasif kültürel uğraşlar ile cevabını, % 12'si kursa giderek, %8'i spor yaparak ve % 6'sı hobilerle uğraşarak cevabını vermiştir (Şekil 4.51).

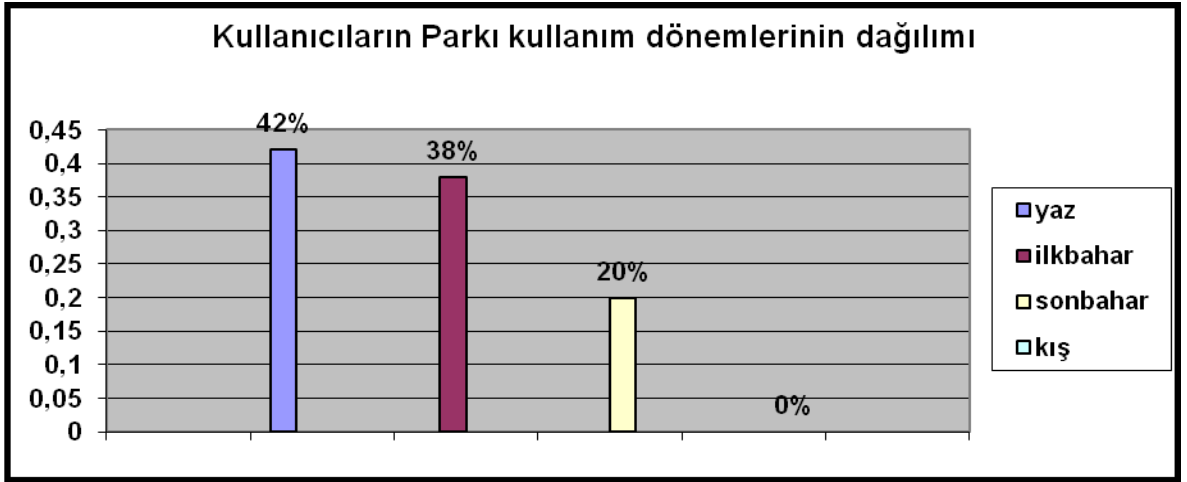
Şekil 4.51 Ankete katılan kullanıcıların hafta sonunu değerlendirme sonuçları.

Yapılan anket çalışmasında parktaki kullanıcıların %41'inin parkı dinlenmek amacıyla, %33'ünün manzara seyretmek amacıyla, % 12'sinin yürüyüş yapmak amacıyla, % 11'inin diğer amaçlarla ve %3'ünün kitap okumak amacıyla kullandığı tespit edilmiştir (Şekil 4.52).

Şekil 4.52 Ankete katılan kullanıcıların parkı kullanım amaçlarının durum dağılımı.

Ankete katılan kişilerin çoğunun (%42) parkı, ilkbaharda (%38) en az da sonbaharda (%20) kullandığı tespit edilmiştir (Şekil 4.53).

Şekil 4.53 Ankete katılan kullanıcıların parkı kullanım dönemlerinin durum dağılımı.

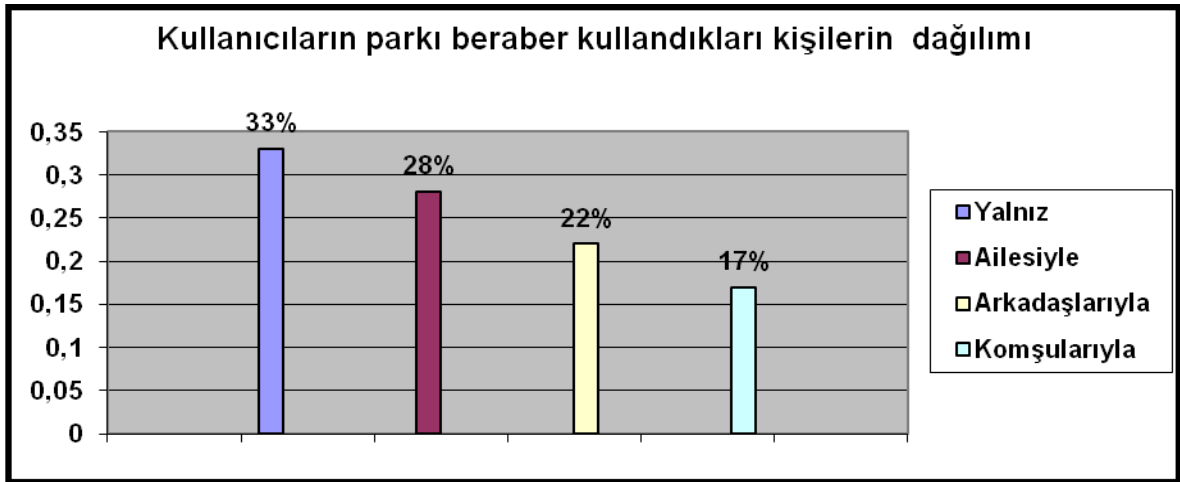
Ankete katılanlara parkı ne zaman kullandığı sorusuna %43'ü parkı haftasonu, %29'u hafta içi, %28'i ise değişken cevabını vermiştir.

Ankete katılanların %74'ünün parkı öğleden sonra, %17'sinin sabah-öğle ve %9'unun akşamüstü kullandığı tespit edilmiştir.

Ankete katılan kişilerin %43'ünün 1–3 saat, %35'inin 1 saatten az, %17'sinin 3–5 saat ve %5'inin 5 saatten fazla parkta zaman geçirdikleri tespit edilmiştir.

Ankete katılan kişilerin %23'nün 15 günde bir, %21'inin ayda bir, %17'sinin haftada bir defa, %14'ünün 3 ayda bir, %12'sinin senede bir defa, %10'unun 6 ayda bir defa ve %3'ünün ilk defa geldiği tespit edilmiştir.

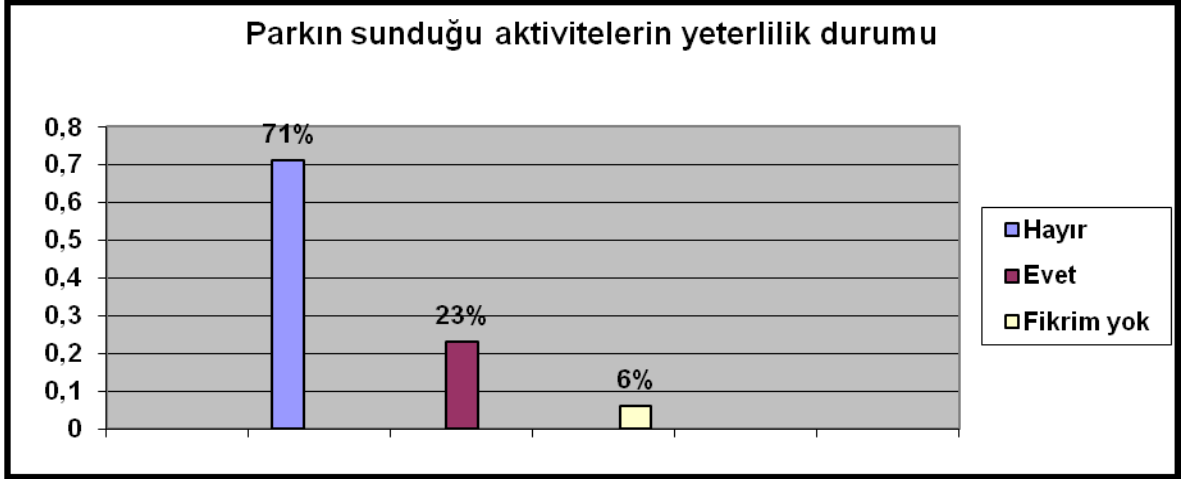
Ankete katılanların %33'ünün parka yalnız, %28'inin ailesiyle, %22'sinin arkadaşlarıyla ve %17'sinin komşularıyla geldiği tespit edilmiştir (Şekil 4.54).

Şekil 4.54 Ankete katılan kullanıcıların parkı beraber kullandıkları kişilerin dağılımı.

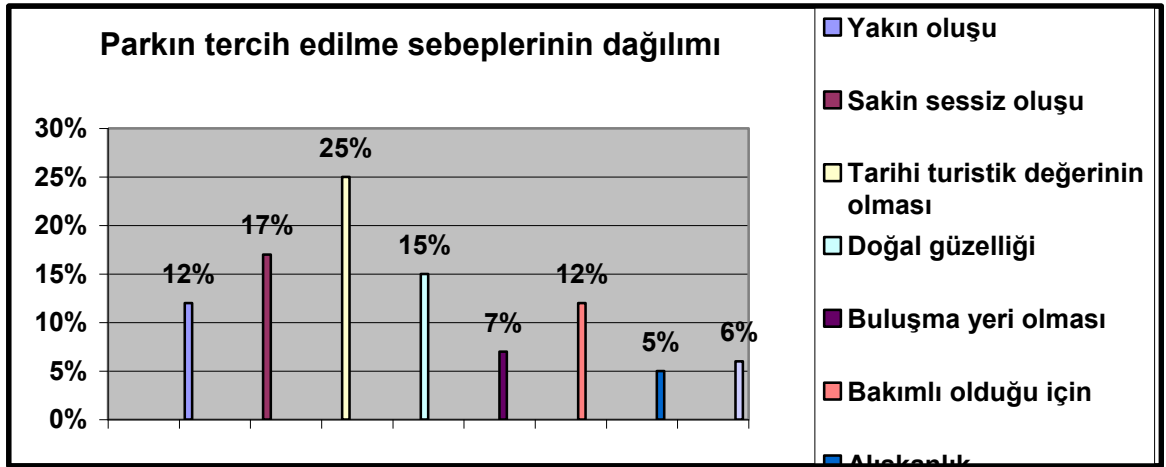
Ankete katılan kişilerin %62'si yaya olarak, %33'ü toplu taşıma araçlarıyla ve %5 i taksiyle gelmektedir.

“Parkın size sunduğu aktiviteler yeterli mi?” sorusuna ankete katılanların %71'i hayır derken, %23'ü evet ve %6'sı da fikrim yok cevabını vermiştir (Şekil 4.55).

Şekil 4.55 Parkın sunduğu aktivitelerin yeterlilik durumu.

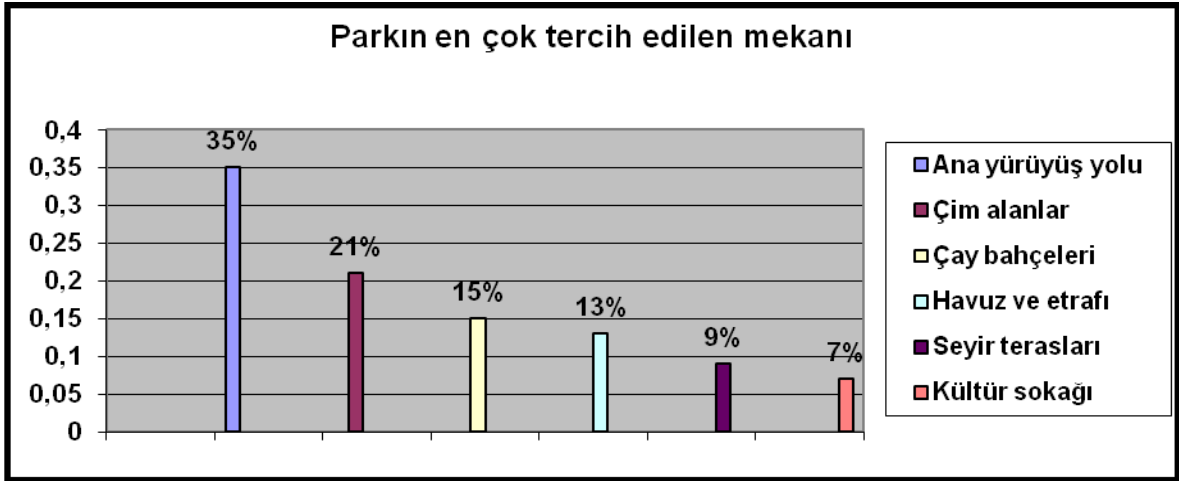
Ankete katılan kişilerin parkı tercih etme sebeplerinin yüzdelerik dağılımı ise, şu şekilde sıralanmaktadır: %25'i tarihi turistik değeri olması, %17'si sakin ve sessiz oluşu, %15'i doğal güzelliği, %13'ü bakımlı olduğu için, %12'si yakın oluşu sebebiyle %7'si buluşma yeri olması, %6'sı tavsiye, %5'i alışkanlık olduğu için cevabını vermiştir (Şekil 4.56).

Şekil 4.56 Kullanıcılar tarafından parkın tercih edilme sebeplerini gösteren durum dağılımı.

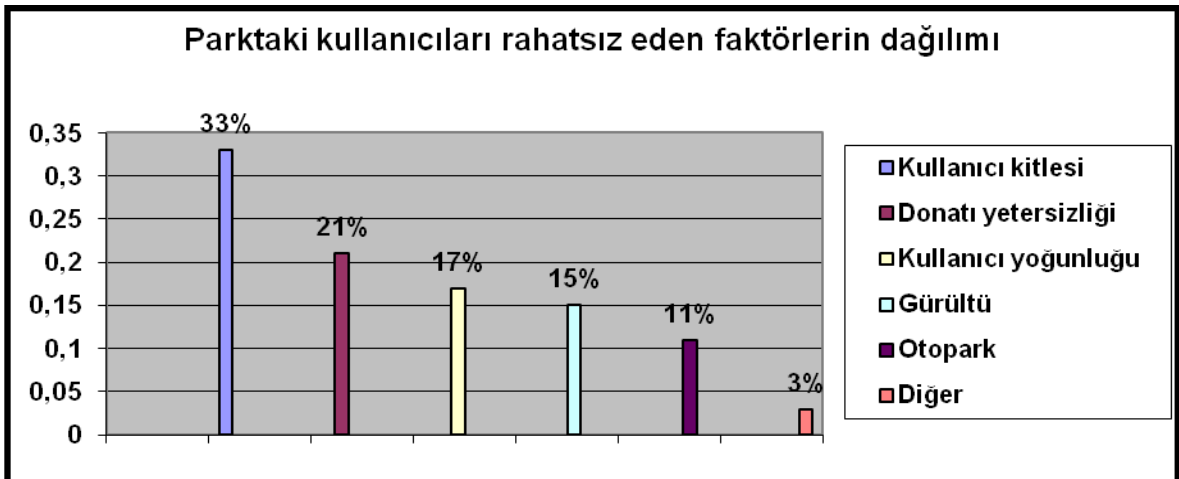
“Bu parkın hangi mekânını seviyorsunuz?” sorusunun cevabına %35'i ana yürüyüş yolunu, %21'i çim alanları, %15'i set üstündeki çay bahçelerini, % 13'ü havuz ve etrafını, %9'u

seyir teraslarını, %7'si de kültür sokağını vermiştir (Şekil 4.57).

Şekil 4.57 Kullanıcılar tarafından parkın en çok tercih edilen mekânını gösteren dağılım.

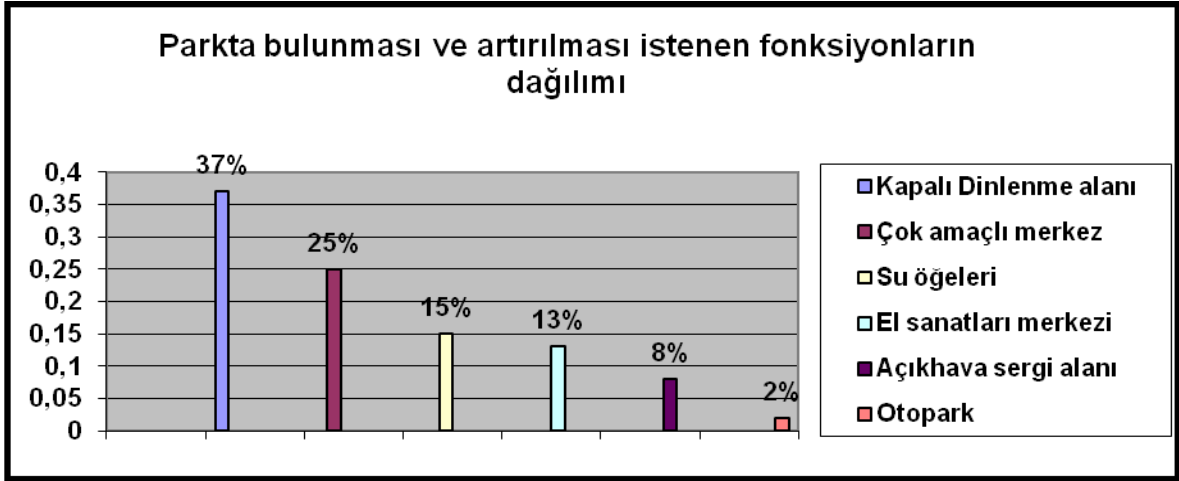
“Sizi bu parkta rahatsız eden faktörler nelerdir?” sorusuna %33’ü kullanıcı kitlesi, %21’i donatı yetersizliği, %17’si kullanıcı yoğunluğu, % 15’i gürültü, %11’i otopark, % 3’ü diğer cevabını vermiştir (Şekil 4.58).

Şekil 4.58 Kullanıcıları rahatsız eden faktörlerin dağılımı.

“Bu parkta sizce hangi fonksiyonlar bulunmalı ya da artırılmalı?” sorusuna ankete katılanların %37’si kapalı dinlenme alanı, kafeterya, %25’i çok amaçlı bir merkez

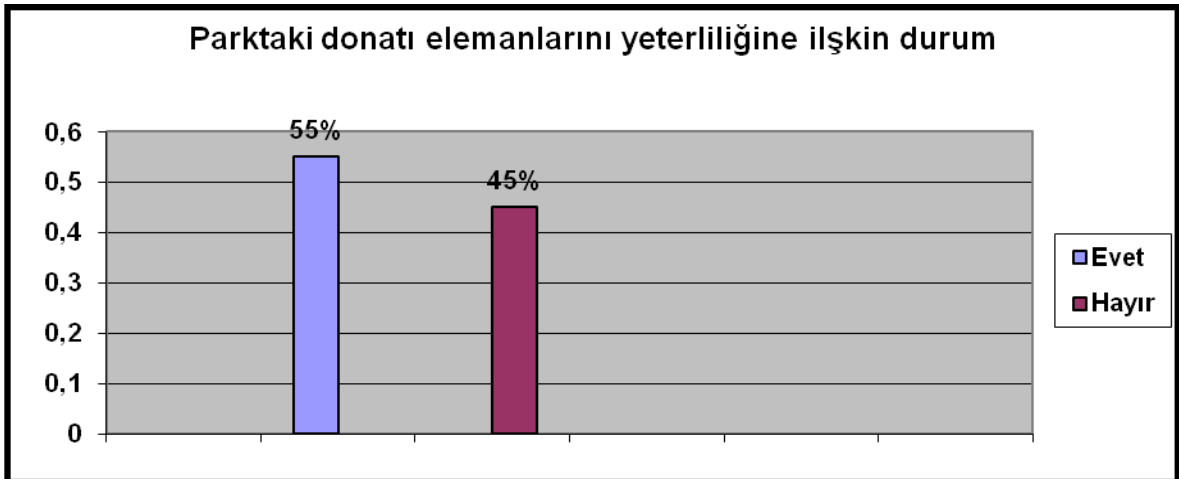
(danışma vb), % 15'i su öğeleri, %13'ü el sanatları merkezi, % 8'i açık sergi alanı, % 2'si otopark cevabını vermiştir (Şekil 4.59).

Şekil 4.59 Parkta bulunması ve artırılması istenen fonksiyonların durumu.

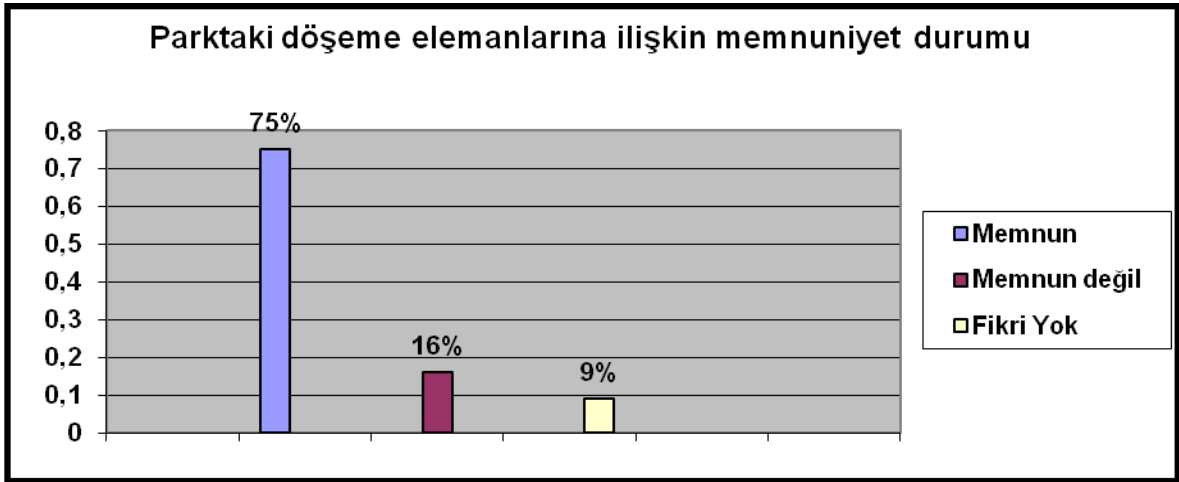
4.5.3 Ankete Katılan Kullanıcıların Park Donatılarına İlişkin Düşünceleri

Ankete katılan kullanıcıların “Bu parkta yeterince donatı elemanları (oturma bankları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları vb) var mı?” sorusuna %55'i evet cevabını vermişken, %45'i de hayır olarak yanıtlamıştır (Şekil 4.60).

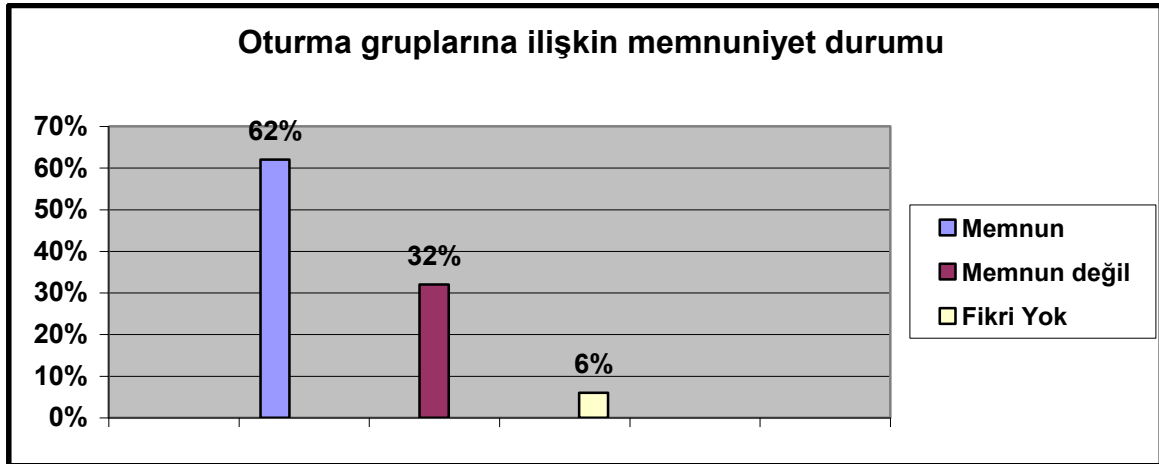
Şekil 4.60 Parktaki donatı elemanlarına ilişkin beğeni durumu.

Parktaki kullanıcıların döşeme elemanlarından %75'inin memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.61).

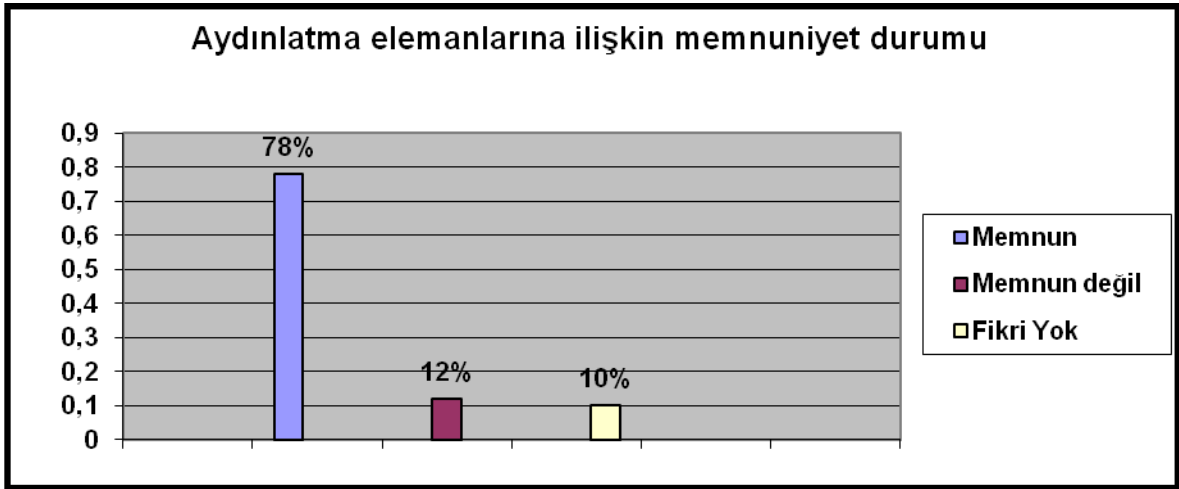
Şekil 4.61 Parktaki döşeme elemanlarına ilişkin memnuniyet durumu.

Ankete katılan kullanıcıların oturma grupları ve banklardan %62'sinin memnun olduğu, %32'sinin memnun olmadığı ve % 6'sının fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.62).

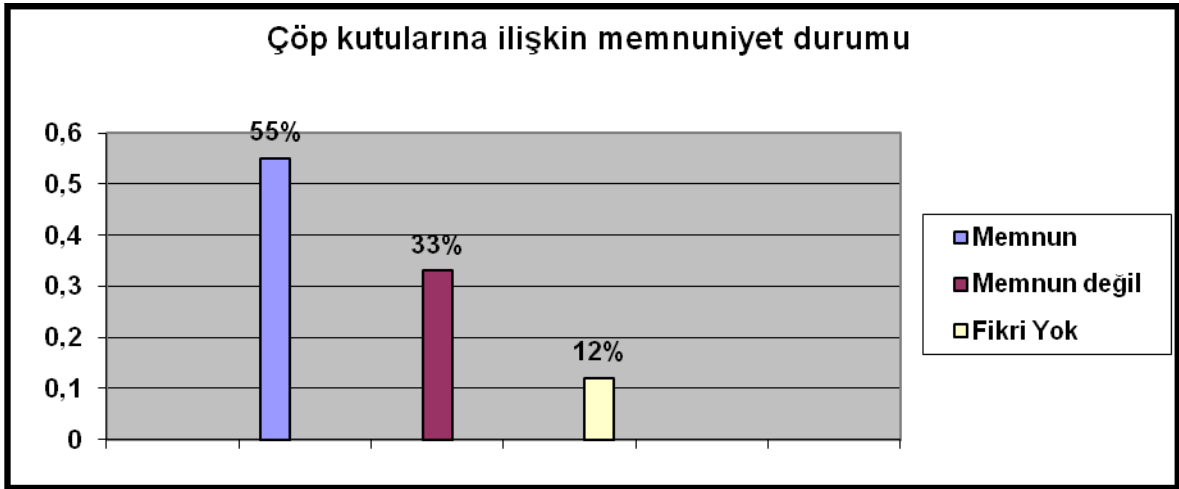
Şekil 4.62 Parktaki oturma gruplarına ilişkin memnuniyet durumu.

Ankete katılan kullanıcıların aydınlatma elemanlarında %12'sinin memnun olduğu, %10'unun memnun olmadığı , %78'inin ise fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.63).

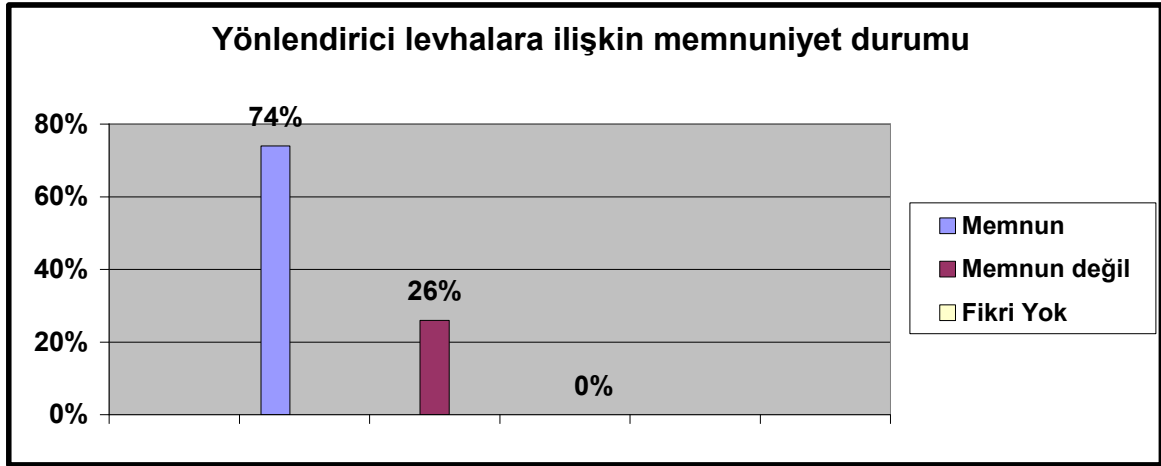
Şekil 4.63 Parktaki aydınlatma elemanlarına ilişkin memnuniyet durumu.

Parktaki kullanıcıların çöp kutularından %33'ünün memnun olduğu, % 55'inin memnun olmadığı ve %12'sinin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.64).

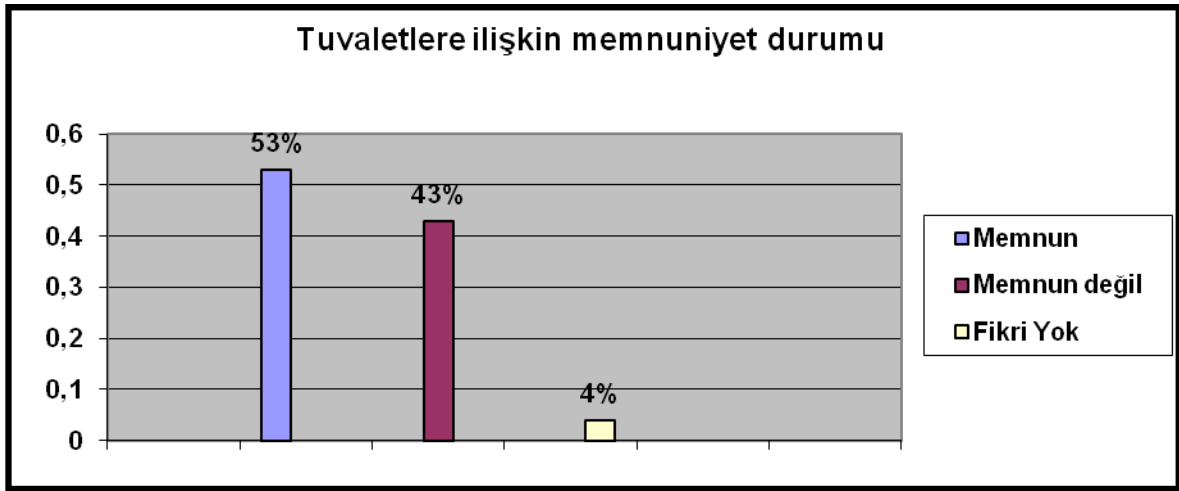
Şekil 4.64 Parktaki çöp kutularına ilişkin memnuniyet durumu.

Parktaki kullanıcıların, yol işaretleri ve yönlendirici levhalardan %74'ünün memnun olmadığı ve %26'sının memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.65).

Şekil 4.65 Parktaki yönlendirici levhalara ilişkin memnuniyet durumu.

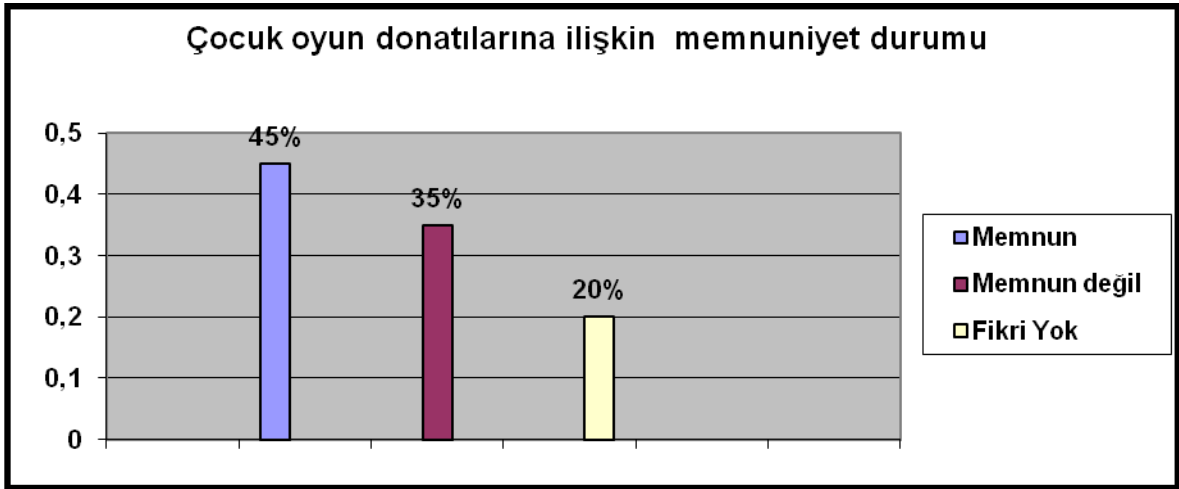
Ankete katılan kullanıcıların park içerisindeki tuvaletlerden %43'ünün memnun olduğu %53'ünün memnun olmadığı ve % 4'ünün fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.66).

A

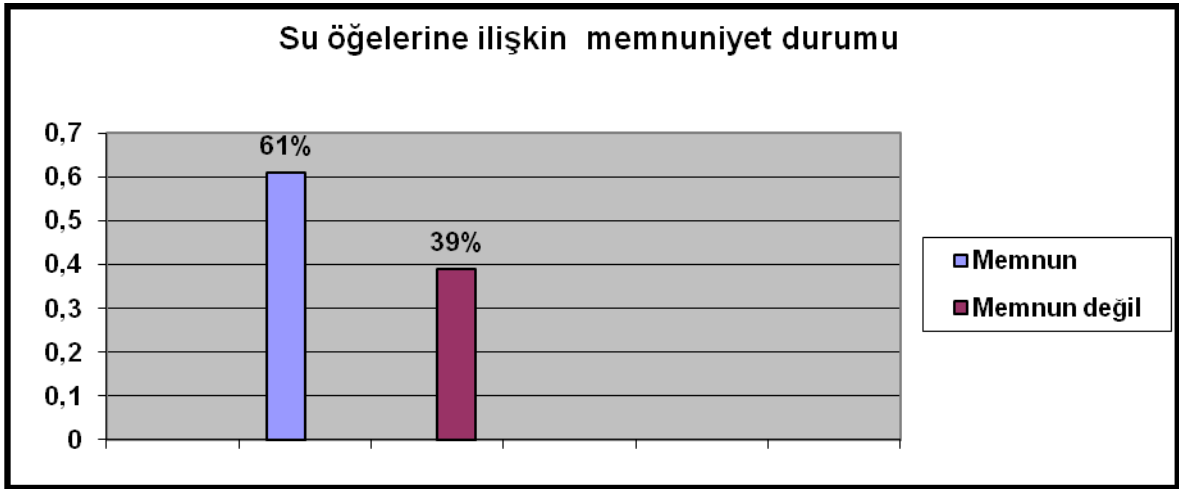
Şekil 4.66 Parktaki tuvaletlere ilişkin memnuniyet durumu.

Parktaki kullanıcıların çocuk oyun donatılarından %45'inin memnun olmadığı, %35'nin fikrinin olmadığı ve %20'sinin memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.67).

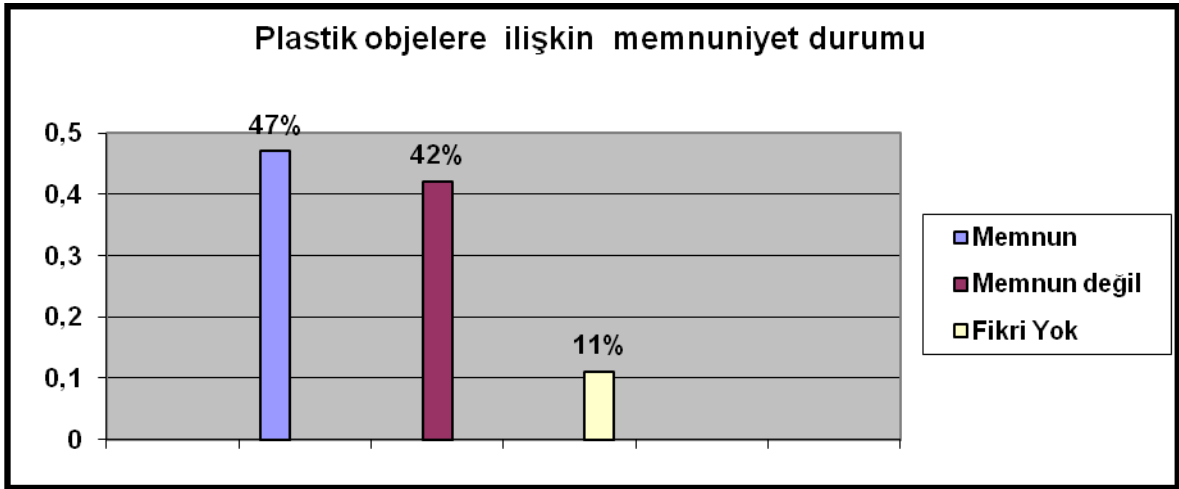
Şekil 4.67 Parktaki çocuk oyun donatılarına ilişkin memnuniyet durumu.

Ankete katılan kullanıcıların su öğelerinden % 61'inin memnun olmadığı, %39'unun memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.68).

Şekil 4.68 Parktaki su öğelerine ilişkin memnuniyet durumu.

Ankete katılanların plastik objelerden (heykel vb) %47'sinin memnun olmadığı ve %42'sinin memnun olduğu ve %11'inin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.69).

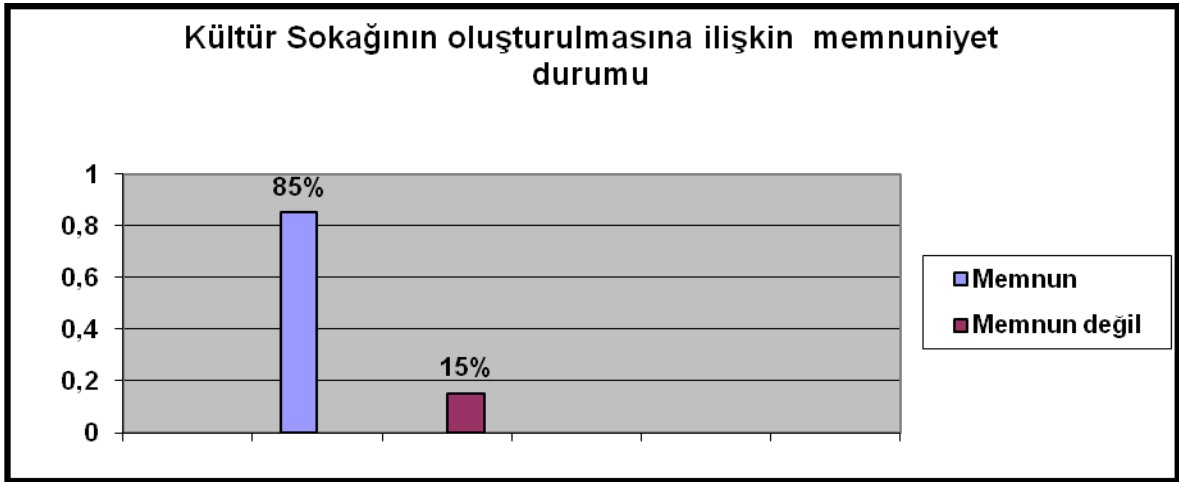
Şekil 4.69 Parktaki plastik objelere ilişkin memnuniyet durumu.

4.5.4 Ankete Katılan Kullanıcıların Yapılan Yenileme Çalışmalarına İlişkin Düşüncelerini Belirlemek

Yapılan yenileme çalışmalarına ilişkin memnuniyet durumlarını belirten çalışmada ankete katılanların Hayvanat Bahçesi'nin kaldırılmasından %68'inin memnun olmadığı, %32'sinin memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.70).

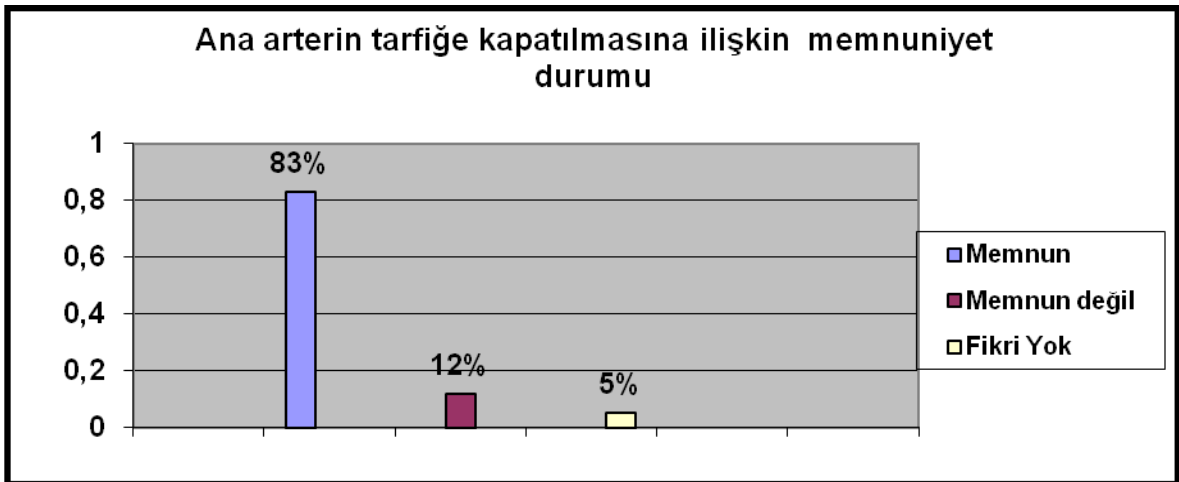

Şekil 4.70 Parktaki Hayvanat Bahçesi'nin kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu. Parktaki kullanıcıların Kültür Sokağı'nın oluşturulmasından %85'inin memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.71).

Şekil 4.71 Kültür Sokağı'nın oluşturulmasına ilişkin memnuniyet durumu.

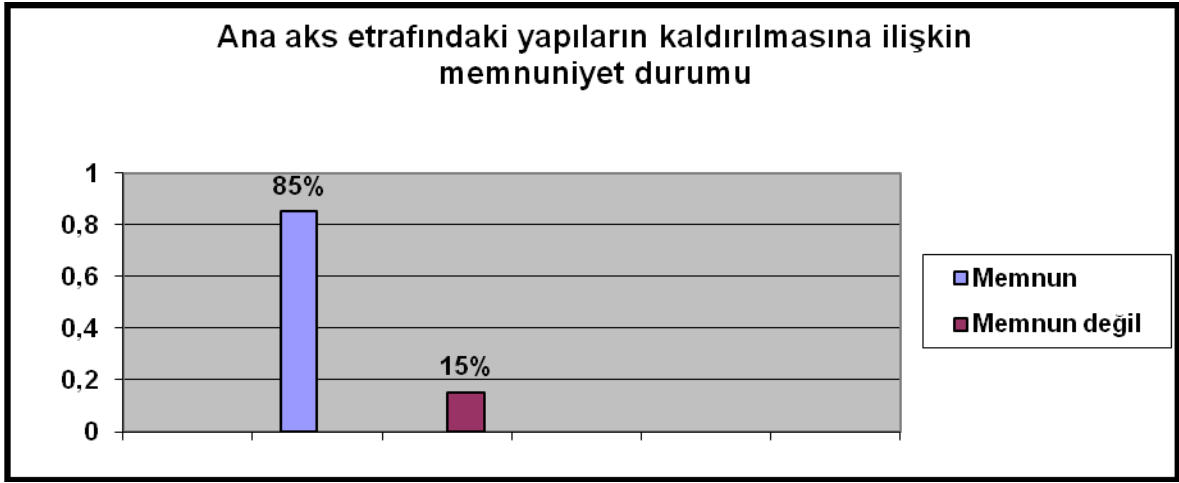
Ankete katılan kullanıcıların ana arterin trafiğe kapatılmasından %83'ünün memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.72).

Şekil 4.72 Ana arterin trafiğe kapatılmasına ilişkin memnuniyet durumu.

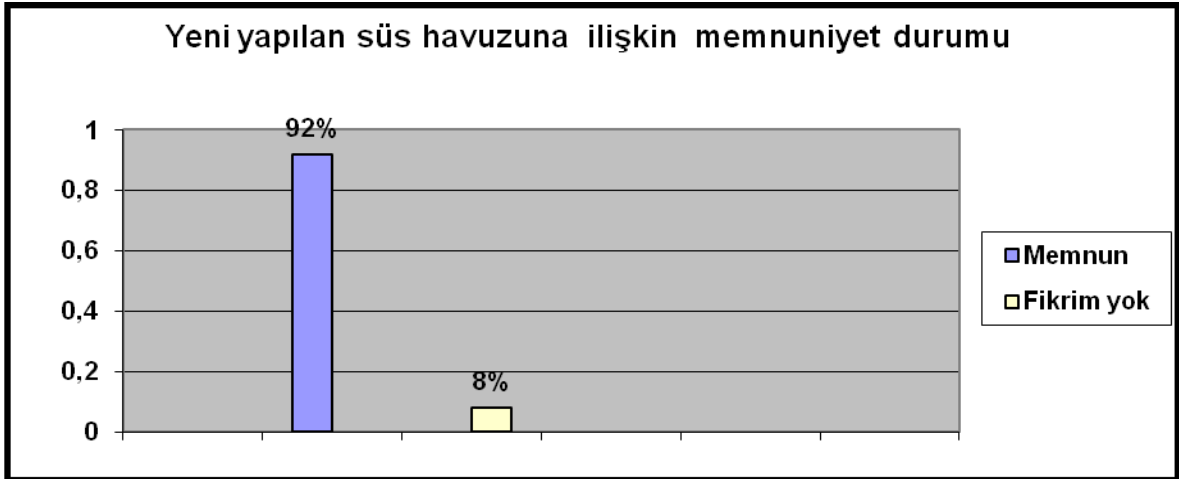
Parktaki kullanıcıların ana aks kenarındaki satış birimlerinin ve yapılarının kaldırılmasından %85'inin memnun olduğu, %15'inin memnun olmadığı tespit edilmiştir

(Şekil 4.73).

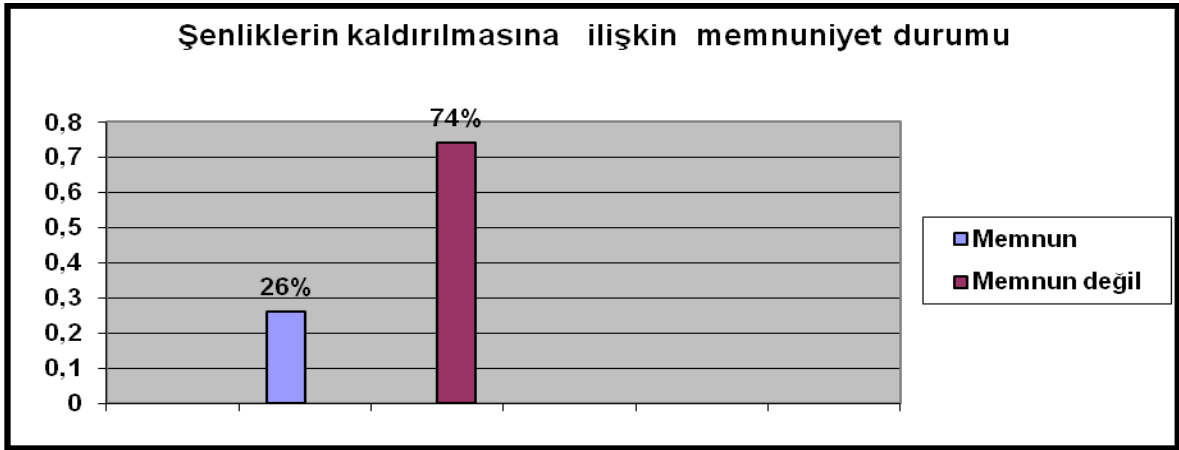
Şekil 4.73 Ana aks etrafındaki yapıların kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu.

Ankete katılan kullanıcıların Soğuk çeşme kapısı girişindeki süs havuzunun yapılmasından %92'sinin memnun olduğu ve %8'inin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.74).

Şekil 4.74 Yeni yapılan süs havuzuna ilişkin memnuniyet durumu.

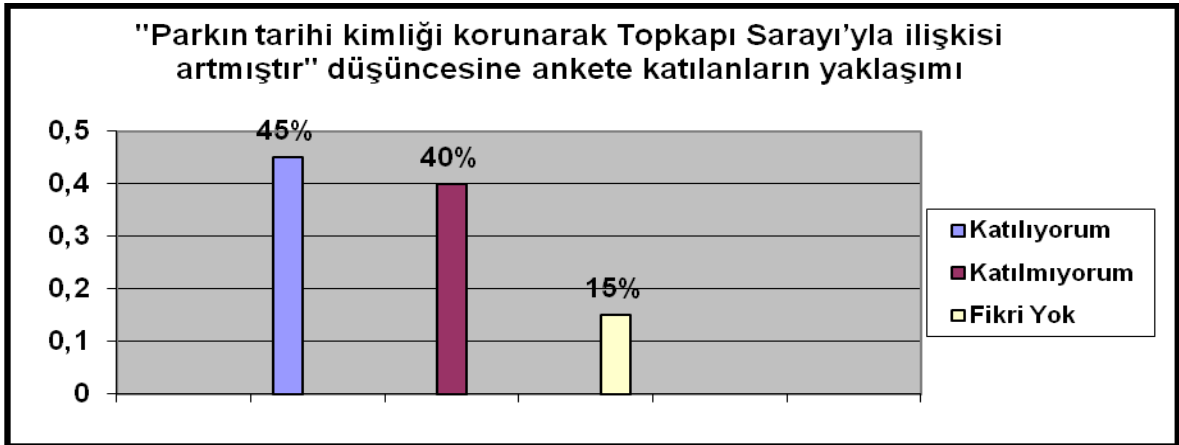
Parktaki kullanıcıların şenliklerin kaldırılmasından %74'ünün memnun olmadığı, %26'sının memnun olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.75).

Şekil 4.75 Şenliklerin kaldırılmasına ilişkin memnuniyet durumu.

Gülhane parkı yeni düzenleme projesi kapsamında yapılan yenileme çalışmaları sonrası Projenin amacına ulaşip ulaşmadığını öğrenmek için projenin ana temalarına ilişkin düşünceler belirtilmiş ve ankete katılanların bu düşüncelere katılıp katılmadıkları tespit edilmiştir.

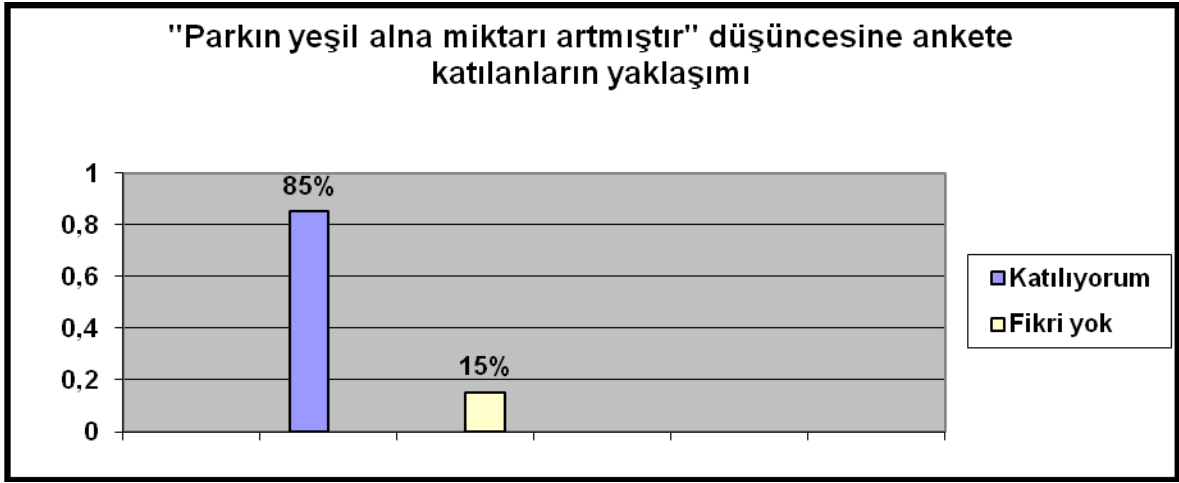
Ankete katılan kullanıcıların “Parkın tarihi kimliği korunarak Topkapı sarayıyla ilişkisi artırılmıştır” düşüncesine % 40’inin katılmadığı %45’inin katıldığı tespit edilmiştir,%15’inin ise fikrinin olmadığı tespit edilmiştir (Şekil4.76).

Şekil 4.76 Parkın tarihi kimliği korunarak Topkapı Sarayı'yla ilişkisi artmıştır düşüncesine ankete katılanların yaklaşımı.

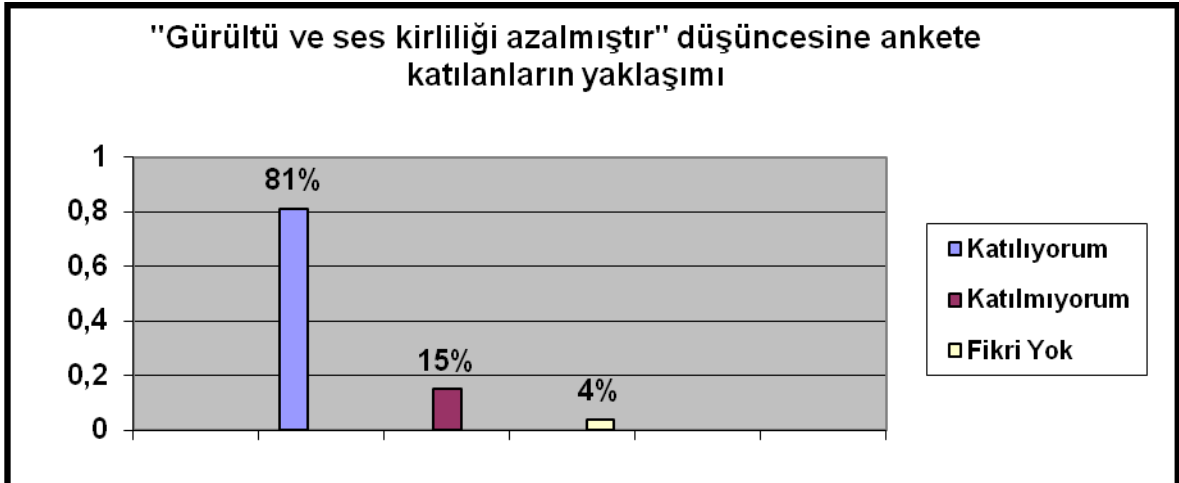
Ankete katılan kullanıcıların “Gülhane parkının yeşil alan miktarı artmıştır, daha yeşil bir alan olmuştur” düşüncesine %85’inin katıldığı %15’inin fikrinin olmadığı tespit edilmiştir

(Şekil 4.77).

Şekil 4.77 Kullanıcıların parkın yeşil alan miktarı ile ilgili düşünceleri.

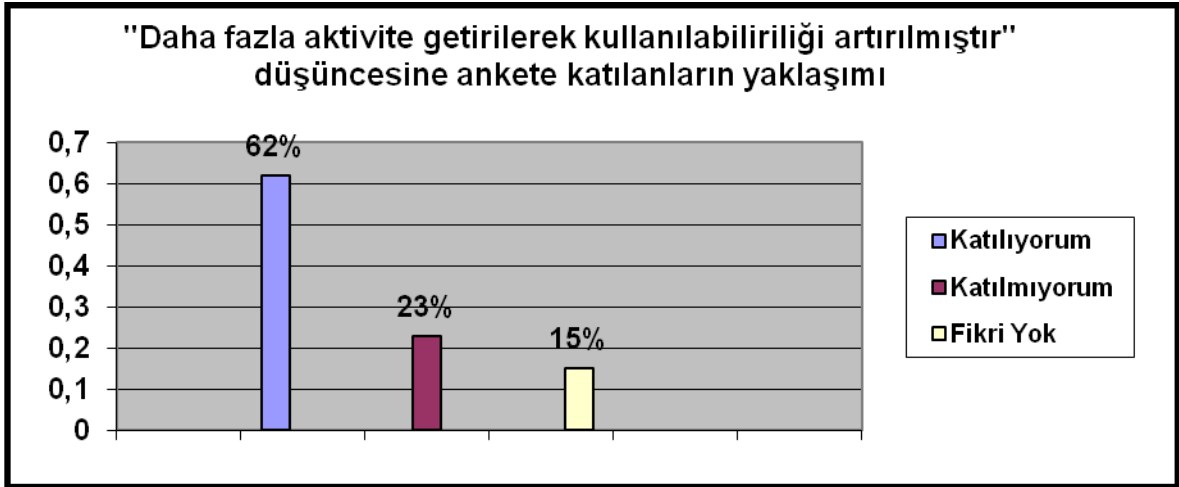
Ankete katılanların "Gürültü ve ses kirliliği azaltılmıştır" düşüncesine %81'inin katıldığı, %15'inin fikrinin olmadığı, %4'ünün katılmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.78).

Şekil 4.78 Kullanıcıların gürültü ve ses kirliliği ile ilgili düşünceleri.

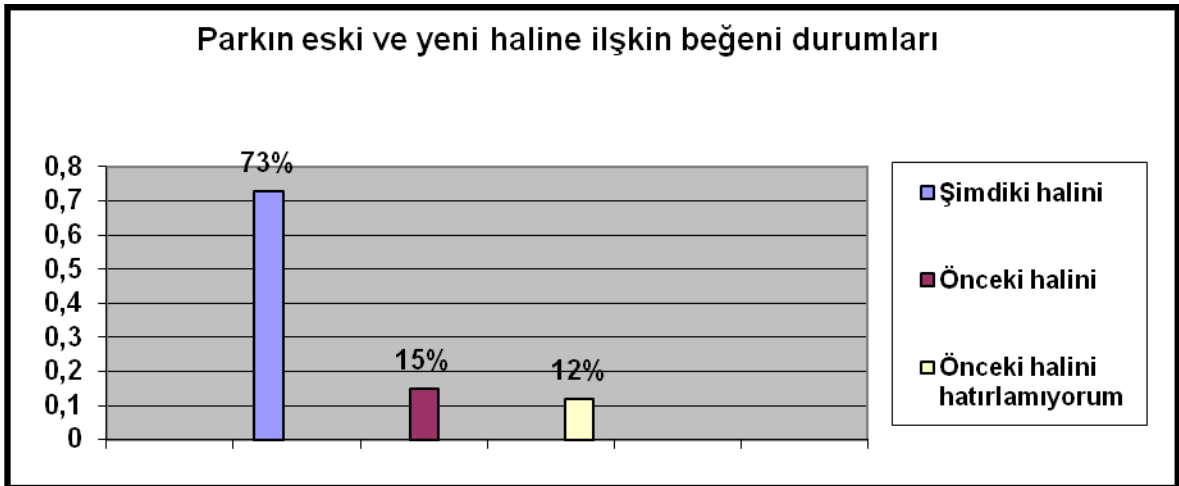
Ankete katılan kullanıcıların "Daha fazla aktivite getirilerek kullanılabilirliği artırılmıştır" düşüncesine %62'sinin katılmadığı, %23'ünün katıldığı, %15'inin fikri olmadığı tespit

edilmiştir (Şekil 4.79).

Şekil 4.79 Kullanıcıların parktaki aktivitelerle ilgili düşüncelerinin dağılımı.

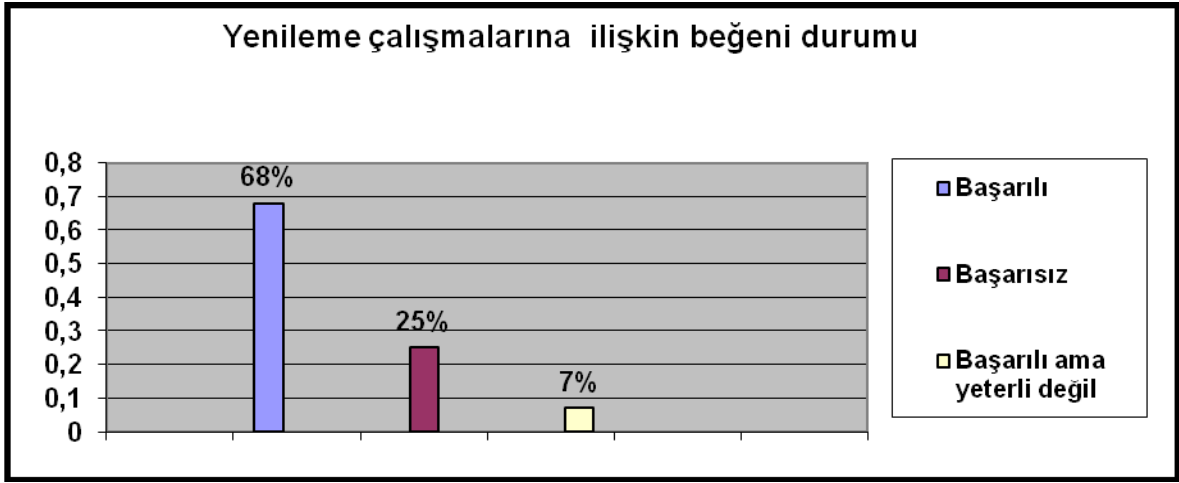
Ankete katılan kullanıcıların "Bu parkın düzenlenmeden önceki halini mi, şimdiki halini mi beğeniyorsunuz?" sorusuyla %73'ü şimdiki halini, % 12'sinin önceki halinini beğendiği, % 15'inde önceki halini hatırlamadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.80).

Şekil 4.80 Parkın eski ve yeni durumuna ilişkin beğeni durumu.

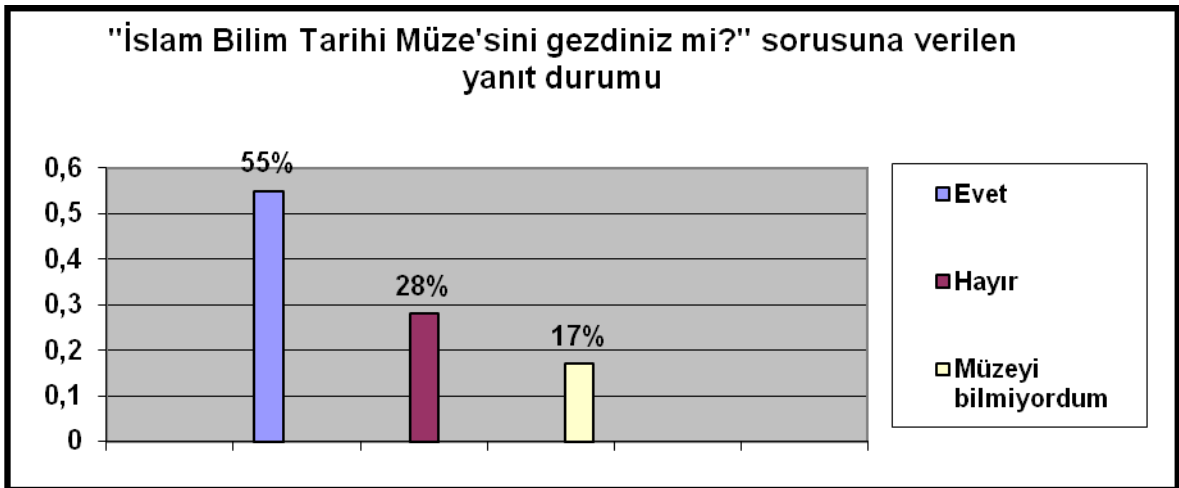
Ankete katılan kullanıcıların parkın yenileme çalışmalarına ilişkin %68'inin başarılı ama yeterli olmadığı, %25'inin çok başarılı olduğu, %7'sinin ise başarısız bulduğu tespit

edilmiştir (Şekil 4.81).

Şekil 4.81 Yenileme çalışmalarına ilişkin beğeni durumu.

Ankette “İslam Bilim Tarihi Müzesi’ni gezdiniz mi” sorusu yer almaktadır. Bu soruyla Kullanıcıların ne kadarının bu müzeden haberlerinin olduğu öğrenilmek istenmiştir. Ankete katılan kullanıcıların Park içerisindeki İslam Bilim Tarihi müzesini %28’inin gezmediği %17’sinin gezdiği ve %55’inin de bu müzeyi bilmediği tespit edilmiştir (Şekil 4.82).

Şekil 4.82 İslam Bilim Tarihi Müze’si ile ilgili bilgilendirme sorusu yanıt durumu.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada, çalışma alanı olarak seçilen Gülhane Parkı'nın yeşil alan çerçevesinde ele alınıp, geçmişten günümüze geçirdiği dönemleri araştırılmış, tarihi kimliği vurgulanmış ve “Sur-i Sultani” projesi kapsamında devam eden Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi'nin amacı ve içeriği üzerinde durulmuştur. Yapımı halen devam etmekte olan bu projenin parkın asıl sahibi olarak nitelendirilen kullanıcılar açısından memnuniyet ve memnuniyetsizliklerini belirlemek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anket çalışması sonuçları ve gözlemler ışığı altında yenileme çalışmaları aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

5.1 ANKET SONUÇLARI KAPSAMINDA YAPILAN YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket çalışmaları sonucunda ankete katılan kişilerin sosyo-demografik özellikleri, Parkı kullanma özellikleri, Parktaki donatı elemanlarına ilişkin düşünceleri ve yapılan yenileme çalışmalarına ilişkin düşünceleri belirlenmiştir.

5.1.1 Park Kullanıcılarının Sosyo-Demografik Özellikleri

Ankete katılan kullanıcıların çoğunluğunun (%58) 25 yaş üzeri ve erkek olduğu görülmektedir. Öğrenci (%21) ve serbest meslek sahipleri (%24) park kullanıcılarının büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Parkın konumu itibariyle okul ve üniversitelere yakın olması özellikle hafta içi öğrenci kullanıcı yoğunluğunun fazla olmasına sebep olmaktadır. Hafta sonu ise iş stresinden uzaklaşmak için serbest meslek sahiplerinin parkı tercih ettikleri görülmektedir. Parkı daha çok düşük gelir ve orta gelir seviyesine sahip kişilerin tercih ettiği belirlenmiştir. Parkın bulunduğu bölgedeki ilçelerde oturanların park kullanıcılarının büyük çoğunluğunu oluşturduğu görülmekle beraber; Anadolu yakasından

Özellikle Kadıköy ve Üsküdar ilçelerinden gelen kişilerin de (% 26) azımsanamayacak ölçüde olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni Parkın Kadıköy ve Üsküdar vapur iskelelerine yakın olması olarak gösterilebilir.

5.1.2 Park Kullanıcılarının Yeşil Alan ve Parkı Kullanımına Ait Bilgiler

Ankete katılan kullanıcıların çok büyük bir kesiminin (%63) apartman dairesinde oturduğu tespit edilmiştir. Buradan da kullanıcıların yeşil alandan uzak, bahçelere özlem duyan bir kitle olduğu sonucu çıkarılabilir. Ankette kullanıcıların çoğunun (%38) hafta sonunu parklara giderek değerlendirdikleri tespiti de bu sonucu pekiştirmektedir.

Parkı kullananların çoğunluğunun parkı dinlenmek (%41) ve manzara seyretmek (%33) amacıyla kullandığı tespit edilmiştir. Park en çok yaz (%42) ve ilkbahar (%38) aylarında kullanılırken, kullanıcılar en çok (%74) öğleden sonra parkı ziyaret etmektedir. Parka gelenlerin çoğunun (%43) parkta 1-3 saat civarı vakit geçirmeleri parkın sadece gezmek ve dinlenmek içerikli kullanıldığı ve vakit geçirmek için etkinlik eksikliğinin olduğunu göstermektedir. Anket çalışmasında da kullanıcıların çok büyük bir kesiminin parktaki etkinliklerin yeterli olmadığı düşüncesine sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca parka gelenlerin çoğunun (%33) yalnız geldiklerinin tespiti de parkın daha çok dinlenmek amacıyla kullanıldığı, arkadaşlarla veya diğer kişilerle beraber etkinlik içinde olabilecekleri mekânların olmadığını göstermektedir.

Ankete katılan kullanıcıların çoğunun (%26) parkı her şeyden önce tarihi ve turistik değeri olduğu için tercih ettikleri saptanmıştır. Bu da Gülhane parkının geçmişten günümüze İstanbul için marka haline gelmiş bir park olduğunu, güçlü bir kimliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Parkın en çok tercih edilen mekânı olarak kullanıcıların çoğunun (%35) parkın ana arteri olan yürüme yolunu seçtikleri belirlenmiştir. Bir parkın hiçbir etkinliğe sahip olmayan, yalın ana yolunun en yoğun kullanım alanı olması parktaki mekân alternatifsizliğini tekrar ortaya koymaktadır.

Anket çalışmaları sonucunda parktaki kullanıcıların çoğunun (%33) kullanıcı kitlesinden rahatsız olduğu tespit edilmiştir. Parkta kullanıcılar tarafından en çok kapalı dinlenme

alanı, kafeterya vb bir mekânın olması istenmektedir. Parktaki kullanıcıların yeme-içme ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri park içerisinde düzenlenmiş bir mekânın olmaması kullanıcılar tarafından yapılan en önemli eleştirilerdendir.

5.1.3 Park Kullanıcılarının Park Donatılarına İlişkin Düşünceleri

Ankete katılan kullanıcıların çoğunluğu (%55) parkta yeterince donatı elemanı olduğu düşüncesi içerisinde. Yine çok büyük bir kesiminin (%75) parktaki döşeme elemanlarından memnun olduğu tespit edilmiştir. Düzenleme çalışmalarında tercih edilen donatı ve döşeme elemanları kullanıcılar tarafından beğenilmekle beraber bazı donatılar eksik bulunmuştur.

Kullanıcıların çoğunluğu döşeme elemanları, oturma grupları ve banklardan memnundur. Aydınlatma elemanları ile ilgili ankete katılanların çok büyük bir kısmının (%78) fikri olmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak Gülhane parkının gece erken kapatılması (Kışları 20.00-yazları 22.00 saatleri) ve gece kullanımının az olması gösterilebilir.

Kullanıcıların çok büyük bir bölümü (%74) yol işaretleri ve yönlendirici levhaların yetersiz olduğu kanaatindedir. Özellikle park içerisindeki müze, set üstündeki çay bahçeleri gibi mekânlar parka ilk defa gelenler tarafından algılanamamaktadır.

Kullanıcıların (%53) park içerisindeki WC'lerden de memnun olmadığı tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni de park içerisindeki WC'lerin yerini gösteren yönlendirici levhaların eksik olmasıdır. Ayrıca WC'lerin temizlik konusu kullanıcılar tarafından yetersiz bulunmaktadır. Kullanıcılar tarafından park içerisindeki çocuk oyun alanlarının, su öğelerinin ve plastik objelerin de eksik görüldüğü tespit edilmiştir.

5.1.4 Park Kullanıcılarının Yapılan Yenileme Çalışmalarına İlişkin Düşünceleri

Ankete katılan kullanıcıların çoğu (%68) Hayvanat Bahçesi'nin kaldırılmasından memnun değildir. Kullanıcılar tarafından parkın küçük bir kısmının kümes hayvanları ve kuşların sergilenebileceği mini bir hayvanat bahçesinin park içerisinde olması önerisi getirilmiştir.

Parktaki kullanıcıların pek çoğunun (%85) Kültür Sokağı'nın oluŐmasından memnun olduğu tespit edilmiştir. Ancak ankete katılanların çoğunun bu proje ile ilgili detaylı bir bilgiye sahip olmadıkları projeyi Şenliklerin olması olarak d Ő nd đu gözlemlenmiştir. Yine de Kültür Sokağı Projesi anlatıldığında kullanıcıların yapılan bu çalıŐmaya destek verdikleri belirlenmiştir.

Ana arterin trafiğe kapatılması kullanıcıların çoğunluğu (%83) tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Sivil araç trafiğine kapatılmasına karşın resmi araçların ana yol üzerinden serbestçe dolaŐmaları kullanıcılar tarafından eleŐtirilen diğer bir konudur. Ana arter üzerindeki yapılar ve satış birimlerinin kaldırılması da kullanıcılar tarafından (%85) memnuniyetle karşılanmaktadır. Ancak kaldırılan satış birimlerinin yerine alternatif  oz mlerin getirilmesi kullanıcılar tarafından önerilen önemli konulardan bir diğeridir.

Soğuk  eŐme kapısından girince sol taraftaki s s havuzunu yapılması kullanıcılar tarafından (%92) memnuniyetle karŐılanan önemli bir çalışmadır. Kullanıcılar bu çalışmadan memnun olmakla beraber park içerisindeki su ögelerini yetersiz bulmaktadır.

Gülhane Őenliklerinin proje kapsamında kaldırılması (%74) ankete katılan kullanıcıların büyük bir kısmını memnun etmediği tespit edilmiştir. Kullanıcıların çoğunluğu eski Őenliklere  zlem duymaktadır.

Ankette Yenileme  alıŐmaları sonucunda parkla ilgili, parkın yenileme amacını barındıran bazı cümlelere ilişkin kullanıcıların düşüncelerini belirlenmek istenmiştir. Bu bağlamda Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesinin ana hedeflerinden tarihi kimliğinin korunması ve Topkapı Sarayı ile ilişkisinin artırılmasına ilişkin “Parkın tarihi kimliği korunarak Topkapı Sarayı ile ilişkisi artırılmıştır” düşüncesine kullanıcıların genelinin (%45) katıldığı tespit edilmiştir.

Projenin diğer hedeflerinden olan yeşil alanın artırılıp, daha sade ve doğal bir alan olmasına ilişkin “Yeşil alan miktarı artmış, park daha yeşil ve doğal bir alan olmuştur” düşüncesine kullanıcıların çok büyük bir kısmının (%85) katıldığı tespit edilmiştir.

Projenin hedeflerinden sayılan park içerisindeki yoğun yapılaşma, denetimsizlik ve Őenliklerle oluşan görüntü ve ses kirliliğinin önüne geçilmesine ilişkin “Görüntü ve ses

kirliliği azaltılmıştır/engellenmiştir” düşüncesine kullanıcıların çoğunluğunun (%81) katıldığı tespit edilmiştir.

Yine projenin ana hedeflerinden biri olan Gülhane parkının kullanılabilirliğinin artırılması için mevcut yapılara fonksiyon kazandırılmasına ilişkin “Daha fazla aktivite getirilerek parkın kullanılabilirliği artırılmıştır” düşüncesine kullanıcıların büyük bir kısmının (%62) katılmadığı tespit edilmiştir.

Bu dört ana hedef etrafında, yapılan yenileme çalışmalarının parkın etkinlik alternatifliği dışındaki hedeflerinin başarılı olduğu kullanıcıların düşünceleri doğrultusunda söylenebilir.

Ankete katılan kullanıcıların çoğunluğunun (%73) Parkın şimdiki halini daha çok beğendiği belirlenmiştir. Yapılan bu yenileme çalışmalarını kullanıcıların büyük bir kısmı (%68) başarılı ama yeterli bulmamaktadır.

Sonuç olarak Gülhane Parkı yeni düzenleme çalışmaları kullanıcılar açısından başarılı bulunmakla beraber, park içerisindeki organizasyonsuzluk ve parkın sunmuş olduğu mekân ve etkinlik alternatifsizliği eleştirilere sebep olmaktadır.

5.2 TARİHİ ÇEVRENİN KORUNMASI KAPSAMINDA YAPILAN YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Tarihi yapıların ve alanların yenilenmesi, diğer düzenlemelerden çok daha hassas bir konudur. Bu alanlar yenilenirken tarihi özelliklerini bozmadan günümüz koşullarında kullanılabilirliğini artırmak ayrıntılı bir çalışma gerektirmektedir.

Bu çerçevede; doğal, kültürel, tarihi değerlere sahip çevrelerde peyzaj planlama çalışmaları yapılırken işlevsel, doğal ve estetik değer taşıyan peyzajın korunması ve getirilecek yeni öneriler için temelde aşağıda verilen ölçütlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Yazgan ve Erdoğan 1992):

- Bulunduğu yörenin özgün değerlerini taşıyan doğal çevreler, olduğu gibi korunarak görsel ve sembolik özellikleri gelecek nesillere aktarılmalı, insan ulaşımının sağlandığı bu yörelerde gerekli temizlik ve bakım koşulları sağlanmalıdır.

- Bu alanlara getirilecek herhangi bir kullanım öncesinde çevre etkileşim değerlendirilmesi yapılarak gelecek aktivitenin neden olacağı potansiyel zararları saptanmalı ve bu doğrultuda planlamaya gidilmelidir.
- Kültürel ve tarihi çevrelerde yer alan peyzaj elemanları / bitkisel materyal, işlevsel ve görsel özellikleri gereği korunmalı, tarihi ve sembolik değer taşıyan ağaçlar kesinlikle mevcut ortamında barındırılmalıdır.
- Yapılacak yeni peyzaj tasarımları mevcut doku ile bütünlük içinde olmalı, dokuyu zedelememelidir.
- Tarihi çevrelerde yeni oluşturulacak peyzaj tasarımlarında ise mevcut silüet ve görsel değerler korunarak planlamaya gidilmelidir. Sit alanlarında yapılacak çevre düzenlemelerinde malzeme seçimine özellikle dikkat edilmeli; aydınlatma, oturma, çöp vb. donatı elemanları, döşemeler ve bitkisel uygulamalar mevcut değerleri zedelemeyecek biçimde gerçekleştirilmelidir.
- Arkeolojik sitlerde getirilecek peyzaj tasarımlarına daha dikkatli yaklaşılmalı, zaman içinde oluşan bitkisel ortam korunarak ağır yapısal öğelerden kaçınılmalıdır.
- Tarihi çevre koruması bütün maddi, doğal ve kültürel değerlerin korunmasıyla birlikte ele alınmalıdır.
- Bütün bu değerlerin korunmasının politik özü ortaya konmalıdır.
- Bu değerlere sahip çıkabilmek ve korumak için yapılacak mücadelenin önce ideolojik koşullanmaları ve yabancılaşmayı aşması gerekmektedir.
- Tarihi çevre koruma projelerinde, bu yörelerde yaşayan halkın sosyal yaşantısı ile ilgili etütler önemli bir veri olarak düşünölmeli ve bu yöndeki çalışmalara yoğunluk kazandırılmalıdır.
- Tarihsel çevrenin düzenlenmesinde ulaşımın düzenlenmesi, artan ekonomik kültürel ve sosyal faaliyetlerin yönlendirilerek tarihi çevreye yapılacak bozulma ve yıkılma taleplerinin önlenmesi gerekmektedir.
- Bu arada eski çevreye yapay yeni fonksiyonlar vermeye çalışmak yerine bu bölümdeki eski işlevlerin devamı tercih edilerek yenileri ise kent bütününün genel çerçevesi içerisinde geliştirilmelidir. Tarihi çevredeki korunacak eski eserler,

mekânları ile bütünleşmiş, karakteristik, etkinlikleri eski özellikleri içinde ele alınmalıdır.

Kültürel mirası korumanın kendimizi bu mirasla sınırlamak demek olmadığı bilinerek, yaşamın sürekliliği içinde değerlendirilmesi, gelecek için barındırdığı potansiyelin kavranması gerekmektedir. Kültürel miras, kültürel bağımsızlığın ve halk olmanın, gerekçesini temellendirecek bir veri olarak ele alınmalıdır. Sonuçta, özetlenecek olursa, tarihi, doğal ve kültürel çevrelerde yapılacak peyzaj planlaması çok boyutlu olarak düşünülmeli ve planlanmalıdır.

Yukarda belirtilen maddeler ışığı altında tarihi çevrelerde koruma planları gerçekleştirilirken alana ilişkin birtakım değer ve özelliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu değer ve özellikler dikkate alınarak Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi tarihi çevrelerde peyzaj planlama ilkeleri açısından aşağıda değerlendirilmiştir:

- Doğal yapının korunması yapılan düzenleme çalışmasının ana ilkesini oluşturmaktadır. Bunu sağlamak için, topoğrafik yapı, eğim yönü ve eğim derecesi ve alandaki mevcut bitki örtüsü korunarak doğal yapının korunması sağlanmıştır. Yaya yollarının parkın fiziki yapısını değiştirmeden geçirilmesi, mevcut hatların korunarak, yeni açılacak yolların da doğal yapıya zarar vermeyecek biçimde yapılması sağlanmış ve bu şekilde uygulama yapılmıştır. Mevcut bitki örtüsünün korunması için 1795 adet ağacın 449 âdeti anıt aday ağaç olarak Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'na tescil ettirilmiştir (Keskinkılıç 2009). Mevcut bitki örtüsü ve anıt ağaçların korumasının yanı sıra alana uyumlu yeni bir bitkisel düzenleme çalışması yapılmıştır. Bitki seçiminde de alanın tarihi kimliği göz önüne alınarak Osmanlı döneminde sıklıkla kullanılan *Tulipa* sp. (lale), *Narcissus* sp. (Nergiz), *Rosa* sp. (Gül) gibi bitki türleri seçilmiştir. Parkın özellikle ilkbahar ayındaki Osmanlı'nın Lale Devri dönemini anımsatan görünümü kullanıcı yoğunluğunun artışıyla önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Şekil 4.83'de ilkbahar döneminde parktan görünüm yer almaktadır.

Şekil 4.83 Park içerisindeki lale tarhları (Fotoğraf: A. Cemil Tepe 2009).

- Tarihi gelişimin ortaya konulması tarihi mekânlarda yapılan düzenleme çalışmalarında birinci derecede öneme sahiptir. Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi'nde de bu önem dikkate alınarak analiz aşamasında Gülhane Parkı'nın tarihi gelişim süreci Akant Tasarım ve Restorasyon Mimarlık Bürosu tarafından hazırlanan bir raporla ortaya konulmuştur. Bu rapor özellikle restorasyon projelerine ışık tutmuştur. Alandaki tarihi yapılara yeni fonksiyonlar önerilirken, hazırlanan rapora göre geçmiş kullanımları dikkate alınmıştır. Özellikle parkın ilk oluşumu ve geçirdiği evrelerin ortaya konulması; parkın yeni düzenleme projesinde daha sağlıklı kararların alınmasında etkili olmuştur. Fonksiyon dağılımlarında bu mekânların geçmiş kullanımlarının dikkate alınması, alanın saray bahçesi yapısına uymayan fonksiyonlarının (Hayvanat Bahçesi gibi) kaldırılması ve geçmiş yapısına uygun olarak sade ve basit bir sistemle projelendirilmiş olması parkın tarihi kimliğini koruması açısından olumlu bir sonuçtur (Keskinkılıç 2009).
- Koruma alanında yapılan çalışmalarda alanın görsel ve fiziksel özelliklerinin doğru olarak değerlendirilmesi zorunludur. Bunun için alanın algılanabilirliğinin sağlanması, manzara noktalarının değerlendirilmesi, yapı malzemesinin özellikle

tarihi dokuya ve parkın genel formuna uygun seçilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda projede ana ve tali yollarda doğal taş kullanılması, kent mobilyalarının alanın tarihi kimliğine uyumlu seçilmesi, tescilli tarihi yapıların restorasyonu için projelerin geliştirilmiş olması yapılan çalışmanın koruma ruhu taşıdığını göstermektedir. Projede; parkta yer alan korunması gerekli kültür varlıklarının restorasyonu hedeflenerek, parkın genel kimliğine aykırı olmayacak fonksiyonlar yüklenmiş, konumu itibari ile kendi içinde bütünlük oluşturarak Sur-i Sultani paralelinde bir kültür sokağı oluşturulmuştur. Ancak Proje kapsamında bu tarihi yapılara yüklenen fonksiyonlar günümüzde kurumlar arası anlaşmazlıklar nedeniyle tam planlandığı üzere uygulanamamıştır. Yapılan restorasyon çalışmalarının çoğunda yarım kalmışlık söz konusudur.

- Günümüze kadar bir şekilde ulaşabilmiş, önemli bir tarihe kimliğe sahip bu tür mekânların yeniden düzenlenerek halkın kullanımına kazandırılması, tarihi kimliğimize ve geçmişimize sahip çıkmamız açısından çok önemlidir. Ayrıca bu tür mekânlar geçmişin kültür anıtları olması nedeniyle çok fazla turist çekmektedir. Bu alanlar sosyal açıdan da halkın kullanımına açık alanlar olması nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Sonuç olarak proje tarihi alanların korunması açısından değerlendirildiğinde başarılı bulunmuştur.

5.3 KENT PARKI KAPSAMINDA GÜLHANE PARKI YENİLEME ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÖNERİLER.

Bir kentteki park sistemlerine ilişkin planlarının, niyet ve amaçları ortaya koymaktan öte tüm kent genelinde sosyal, ekolojik ve kültürel gelişmeyi hedefleyen ana planın parçaları olmaları gerekmektedir. Bu ana plan çerçevesinde planlamaya dair alınacak her türlü kararda olduğu gibi kentsel park alanının yer seçiminden, kurgusuna hatta tanıtım stratejisine kadar belli bir sistem belirlenmeli ve bu sistem sıkı sıkıya takip edilmelidir. Günümüzde kent parkları sadece rekreasyon alanları olarak görülmemektedir. Kültürel aktiviteler, okul sonrası etkinlikler, meslek eğitimleri, çevresel programlar, gönüllü kuruluşların programları, aile piknikleri gibi farklı etkinliklerin gerçekleştirilebildiği kamusal alanlardır. 1997 yılında araştırmacı Peter Harnik 55 farklı şehirde yapmış olduğu çalışma ile kent parklarının nasıl etkin kılınabileceği üzerine yedi farklı nokta belirlemiştir (Ocak 2006):

- Park açık bir şekilde amacını ifade edebilmelidir.
- Sürekliliği sağlanabilen tasarım ve işletim sisteminde; toplumsal katılım sağlanmalıdır.
- Arazi kullanımının doğru planlaması gereklidir. Güvenlik, temizlik, yönetim hizmetleri için yeterli ekip ve ekipman sağlanmalıdır.
- Park toplumun farklı kesimlerinin faydalanabilmesine olanak sağlayabilmelidir.
- Kullanıcıların tatmin olup olmadıkları takip edilerek gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
- Suç ve ihmal nedeniyle oluşabilecek beklenmedik kazalara karşı önlem alınmalı güvenliği sağlanmalıdır.
- Kente ekonomik açıdan zarar değil, fayda sağlamalıdır. Kendi kendini işletebilmelidir.

Sadece çevre düzenlemesi, çocuk oyun alanlarının, kent mobilyalarının seçimi, bitkilendirme ile kent parkı inşa edilemez. Kent parkı içerisinde yüzme havuzları, tenis kortları, futbol-basketbol-voleybol sahaları, piknik alanları, açık hava sergi ve tiyatro amfileri, müzik pavyonları, yaya gezinti alanları, paten alanları, bisiklet yolu, oturma yerleri ve teraslar, çay bahçeleri, restoranlar, çocuk oyun alanları, çeşitli rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyi, tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim yüzeyler, kapalı sergi ve satış birimleri barındırmakla beraber ayrıca teknik ve idari hizmet üniteleri ile büfe, tuvalet, otoparklar, banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, bitki kapları gibi donatı elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır. Kent parkları şehir içinde rekreatif imkânlar haricinde bilgi, eğlence, spor, keşfetme, yenilenme, sosyalleşme, kültürel sanatsal etkinlik fırsatları sunan alanlardır.

Kent parklarının işlevleri ve yukarıda belirtilen kent parkı kavramı çerçevesinde Gülhane Parkı'nın düzenlenmeden sonraki durumuna ilişkin değerlendirmeler ve öneriler aşağıda belirtilmiştir:

- Kent parklarının tasarım aşamasında parkı kullanacak kişilerin özellikleri iyi belirlenmeli ve kullanıcılar göz önüne alınarak projelendirilme yapılmalıdır. Ancak Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesinde mevcut kullanıcı grubunun sosyal yapısının, hedeflenen kullanıcı grubunun ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Ayrıca farklı yaş gruplarının ve kullanıcı gruplarının park alanını kullanım oranları hakkında da bir çalışma yoktur. Bu

nedenle proje toplum etkisi ve sivil toplum kuruluşlarının müdahalesi bu süreçten başlayarak yok sayılmıştır.

- Park alanının giriş noktaları ve bu alanların davetkâr olmaları Kent parkını güçlü kılan etmenlerdendir. Fiziksel yapılanmada giriş ve çıkış noktalarının özenle seçilmesi ve tasarlanması gerekmektedir. Ama ne yazık ki Gülhane Parkı'nın girişleri Parkın etrafının surlarla çevrili olması sebebiyle yeterince algılanamamaktadır. Gülhane Parkı'nda Alemdar, Sarayburnu ve Demirkapı olmak üzere üç giriş bulunmaktadır. Özellikle Sultan Ahmet meydanından Eminönü meydanına inen yokuş üzerinde olan Soğuk çeşme girişi parkın en çok kullanılan girişidir. Bu giriş önündeki yarım meydana parkın turistler tarafından kullanımının artırılabilmesi için yabancı dillerde Gülhane Parkı hakkında bilgi panoları yerleştirilebilir. Ayrıca Kültür Bakanlığına bağlı olarak çalışan sertifikalı rehberlere ulaşabilecekleri ve yakın çevre hakkında bilgi alabilecekleri bilgi bankoları, park içinde yer alacak etkinliklerin duyurularının yapılacağı danışma bankolarının bu alanda yer alması türünde çalışmalar yapılabilir. Proje sonrasında park içinde yer alan seyyar satıcılar park dışına bu yarım meydana çıkarılmıştır. Bu alan aynı zamanda Fatih Belediyesi tarafından otopark olarak kullanılmaya devam etmektedir. Parkın en önemli girişi olan bu meydan daha parka girmeden yoğun ve itici bir manzara olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yarım meydandan otoparkın kaldırılması ve seyyar satış birimlerinin aynı nitelikte satış kabinlerine taşınması, yönlendirici ve bilgilendirici bankoların tasarlanması parkın girişini daha düzenli ve davetkâr hale getirecektir.
- Kent parkının kendi içerisindeki organizasyonu kullanıcının memnuniyeti açısından çok önemlidir. Park alanında yer alacak aktivitelerin bir sistem içinde sınıflandırılması gerekmektedir. Bu sınıflandırma kullanıcı yoğunluğu, çekicilik gibi farklı ölçütler ışığında yapılmalıdır. Bu sınıflandırmada yeme-içme ihtiyaçları, eğlence, dinlenme ve alışveriş ihtiyaçları, spor veya kültürel-sanatsal etkinliklerin sunulacağı alanlar organize edilmelidir. Bu dağılım parkın belli bölgelerinde yoğunluğu belli bölgelerinde ise sakinliği sağlayacaktır. Gülhane Parkı, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı olduğu için yeni yapılanmaya müsait değildir. Bu nedenle park içinde yer alacak etkinliklerin mevcut binalar içinde çözümlenmesi gerekmektedir. Park içinde restorasyonu yapılan yapılardan Sarnıç dışındakiler bir arada ve kolayca birbirleri ile ilişkilendirilecek şekilde konumlanmıştır. Ancak günümüzde binalar

Proje kapsamında yüklenilen fonksiyonlar dışında farklı idarelere ait ofisler olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle park alanının organizasyonunda eksiklik yoğun bir şekilde kendisini hissettirmektedir. Park içinde kullanıcının yeme-içme ihtiyacını karşılayıp, basit alışverişlerini yapabileceği bir düzenleme yoktur. Sadece set üstü bölgesinde yer alan ve Büyükşehir Belediyesi ile kira konusunda davaları halen devam eden özel çay bahçesinde bu ihtiyaç giderilebilmektedir. Park bu nedenle sadece dinlenme, gezme amaçlı olarak kullanılmakta, gün içinde bu ihtiyaçların karşılanması için kullanıcı park alanı dışına çıkmaktadır. Park alanının binalar haricinde kalan kısımları sadece dinlenme amaçlı olarak kullanılmakta herhangi bir etkinlik sunulmamaktadır.

- Kent parklarının hizmet ettiği kentle ilişkisi kurulmalıdır. Gülhane Parkı tarihi doku içinde kentin en yoğun bölgelerinden birinde yer almaktadır. Ancak Gülhane Parkı'nın sınırları sur duvarları ile çevrili olduğundan park kent ve çevresindeki sokaklar ile bütünleşmemektedir. Bu durum Gülhane Parkı'nın Topkapı Sarayı ile ilişkisinden, daha önceleri sarayın özel bahçesi olması ve halka açık olmamasından kaynaklanmaktadır. Görsel olarak yakın çevre ile ilişkisi kurulamasa da park alanının farklı yöntemlerle kentle bütünleşmesi sağlanabilir. Farklı ulaşım sistemleri ile park alanına ulaşım sağlanmaktadır. Zeytinburnu-Kabataş tramvay hattı duraklarından biri Alemdar kapı girişinde yer alan Gülhane Parkı durağıdır. Sirkeci Tren İstasyonu, Eminönü otobüs durakları, vapur ve deniz otobüsü iskeleleri park alanına yürüme mesafesindedir. Bu ulaşım noktaları İstanbul içinde yolcu kapasitesi ve sefer sayısı bakımından en yoğun noktalardır. Bu noktalarda yer alacak tanıtım, bilgi panoları ve farklı reklâm yöntemleri ile kullanıcılar park alanına yönlendirilebilir. Ayrıca İstanbul için büyük önemi olan Marmaray Projesi de konumu itibariyle park alanı ile yakın ilişki içinde olacaktır. Park alanının yakın çevresinde ve özellikle yaya güzergâhında bir takım düzenlemeler yapılarak keskin ve sert park sınırları yumuşatılabilir. Ancak Gülhane Parkında yayaların yürüyerek park alanına giriş yapabilecekleri bu güzergâh davetkâr olmaktan öte iticidir. Park Projesi tamamen park sınırları içine sıkışıp kalmıştır. Çevresi ile bağlantısı kurulamamıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Gülhane Parkı ile ilgili ikinci etap projesi Sarayburnu girişi kesiminde Sahil yolunun alta alınarak park alanının Sarayburnu ve boğaz ile bütünleşmesinin sağlanmasıdır. Eğer bu proje gerçekleştirilirse Park boğazdan algılanabilecektir.

- Kent parklarını rekreatif alanlardan ayıran özellik, etkinlik yoğunluğu ve canlılıktır. Bu nedenle sadece etkinlikler de çeşitlilik olması amacıyla yanlış alan kullanımı ile park alanı oldukça boğucu hal alabilir. Mekân hem ferah, hem de kullanıcıyı boşluğa düşürmeyecek, yalnız hissettirmeyecek şekilde düzenlenmelidir. Ancak Gülhane Parkı etkinlik çeşitliliği yönünden oldukça fakirdir. Park alanı genel olarak, etkinlik açısından fakir olmasının da etkisiyle sadece dinlenme ve gezi amaçlı kullanılmaktadır. Kullanıcının ve etkinliklerin yoğun olabileceği bölgeler ana artere sıkı sıkıya bağlanmıştır. Ana arter kullanıcı açısından sürekli yoğundur. Gülhane Parkı'nın ana arteri birincil aks olarak kabul eden mekân kurgusunda dikkat çekici bir özellik park alanında kesinti olmadan her bölgenin birbiri ile ara yollar ile bağlanmış olmasıdır. Bu ara yollar park alanını 52 adet yeşil adaya bölmektedir. Park içerisindeki yaya sirkülasyonunun başarılı olduğu söylenebilir.
- Park alanı sadece doğanın tasvirinin yapıldığı bir kamusal alan örneği olmamalıdır. Park kent ve kentli için bir şeyler ifade edebilmeli, bir anlama sahip olabilmelidir. Bu anlam parkın kimliği ile oluşturulur. Park alanının kimliğini oluşturan ise parkın, kent içinde ve kent yaşamı içindeki rolü olacaktır. Bu bağlamda Gülhane Parkı İstanbul kenti için geçmişte kazanmış olduğu önemli bir kimliğe sahiptir. Osmanlı zamanında Tanzimat Fermanı gibi önemli fermanların park alanında ilan edilmesi, Atatürk'ün yeni Türk alfabesini burada tanıtması geçmişte parkın kimliğini güçlü kılmıştır. Günümüzde de bu kimliğin korunması ve parkın sadece gezi parkı kavramından öte toplum için önemli bir kültür ve yenilik mekânı olması adına Sergiler paneller ve tanıtımların yapılması gerekmektedir. Park alanı geçmişle olan sıkı bağları nedeniyle yeniliklere çok açık değildir. Adına şiirler yazılmış, şarkılar bestelenmiş bu park halihazırda oldukça kuvvetli bir kimliğe sahiptir. Ancak bu kuvvetli kimlik parkı kent parkı statüsüne sokmaya yetmemektedir.
- Kent parklarının tasarlanmasında sosyal koşulların etkisi unutulmamalıdır. Sosyal yapı mekânın isleyişi açısından çok önemlidir. Mimari açıdan, estetik değeri yüksek, mekân kurgusu her açıdan çözümlenmiş yaşam alanları tasarlanmış olsa da sosyal olarak mekân desteklenmedikçe, mekân canlı tutulamaz. Mekân ve kullanıcılar arasında kuvvetli bağlar oluşturmak, kullanımı artırarak mekânın sürekliliğini sağlamamız gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan tasarımlar sadece yapı

elemanlarının belli bir sistemde bir araya getirilmesinden öteye geçmemektedir. Gülhane parkındaki restore edilen yapıların durumu da ne yazık ki bu şekildedir. Yapılarla kullanıcıların ilişkisi kurulamamış ve yapıların çoğu yalnızca estetik açıdan görselliği artırılmış olarak kalmıştır. Hâlbuki bu yapılara park kullanıcıların yararlanabileceği şekilde değerlendirilebilir. Örneğin Parkın tarihi kimliği göz önüne alınarak çeşitli el sanat merkezleri, sergi salonları, hat, demircilik, minyatür, ebru, ney vb eski Osmanlı sanatlarının öğretilbileceği kurslar, Hacivat Karagöz, İbiş, Keloğlan gibi eski Türk kahramanlarının canlandırılabilmesi tiyatrolar gibi fonksiyonlar yüklenilebilir. Böylece park kent halkının sosyalleşmesine katkıda bulunup kent parkı kavramına biraz daha yaklaşmış olacaktır. Gülhane Parkı Düzenleme Projesi maalesef kullanıcı katılımının sağlanamadığı bir projedir. Projeye kent parkı tasarım projesi olarak değil, mevcut yapı ihaleleri kanunları ve prosedürleri kapsamında bir yeşil alanın düzenlenmesi gözüyle bakılmıştır.

- Sürekliliği sağlanabilen tasarım ve işletim sisteminde; toplumsal katılım sağlanmalıdır. Gülhane Parkı düzenleme projeleri ihale sonrası yasal olarak yetkili kurumlar harici bilgi alışverişi yapılmadan, park bölgesindeki kullanıcıların sosyal ihtiyaçları konusunda herhangi bir çalışma yapılmadan hazırlanmış, onaylanmış ve imalat aşamasına geçilmiştir. Ancak hem tasarım hem imalat aşamalarında halkın katılımının sağlanması için ve inşaat çalışmaları tamamlanıp park hizmete açıldıktan sonra, kullanıcının memnuniyeti veya memnuniyetsizliğini ölçmek amacıyla herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Büyükşehir Belediyesi'nin bu projede hem mülk sahibi hem de denetleyici konumunda olması düşündürücüdür. Yenileme projesinde sivil toplum kuruluşları ve halkın katılımının göz ardı edildiği söylenebilir.
- Kent parkı yönetiminin parkın sürekliliği ve güncelliğini koruması, kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına cevap verebilmesi açısından önem taşımaktadır. Kullanıcı eksik ve ihtiyaçlarını takip eden bu doğrultuda planlama kararları alıp uygulamalar yapan yönetim kent parkının canlılığını korumakla beraber parkın kullanılabilirliğini artırmaktadır. Gülhane Parkı'nın yönetimi, bakım onarım ve güvenlik işleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Park Bahçeler Müdürlüğü Sultanahmet Bölge Şefliği tarafından yürütülmektedir. Ancak Sultanahmet Şefliği bünyesinde idare edilmesi gereken tek yeşil alan Gülhane Parkı değildir. Bu nedenle ihaleler

yapılmaktadır. Park ve Bahçeler Müdürlüğü her yıl kendisine ayrılan bütçesi ile bakım-onarım ve güvenlik için ihale açmaktadır. İhaleleri kazanan firmalar bu görevleri üstlenmekte, Park Bahçeler Müdürlüğü çalışmalarını denetlemektedir. Ama bu bakım sadece yeşil alanın düzenlenmesi, mevsimsel peyzaj düzenleme çalışmalarının, bitki dikimlerinin ve budama işlemlerinin yapılması şeklinde yürütülmektedir. Yani etkin bir park yönetim programı yoktur. Parklar için sadece açılış dönemlerinde bir takım tanıtımlar yapılmaktadır. Yurtdışı örneklerinde gördüğümüz gibi park ve park içindeki etkinlikler, parkın korunması, tanıtımı, bakım ve onarımı ile ilgilenen kurulların olması park yönetimini güçlü kılacaktır.

- Kaliteli bir kent parkında güvenlik kullanıcıların o park içerisinde kendilerini güvende hissetmeleri ve rahat hareket edebilmeleri adına önemlidir. Gülhane Park alanında güvenlik; Park ve Bahçeler Müdürlüğü denetiminde ihale yolu ile seçilen firma tarafından sağlanmaktadır. Parktaki güvenlik elemanı sayısının yetersizliği özellikle ilkbahar ve yaz aylarında kendini göstermektedir. Bu dönemlerde parkın güvenlik elemanı sayısının artırılması kullanıcıların memnuniyeti açısından önemlidir. Park alanında kullanıcı sağlığını tehlikeye düşürebilecek bozulmalar, yıpranmalar; yapılan rutin kontroller ile saptanmakta ve ilgili kurumlarca giderilmektedir. Yangın söndürme tesisatı ve su deposu aylık olarak test edilmesi özellikle parkın bitişiğindeki Topkapı Sarayı'nın emniyeti açısından önemli bir uygulamadır. Ana arter üzerindeki resmi araç trafiği azımsanmayacak niteliktedir. Bu araçlar park içerisindeki yayalar için tehlike arz etmektedir. Ayrıca ana arterdeki döşeme elemanlarının yaya kullanıcıları düşünülerek seçilmiş olduğu ve araçların bu döşemelerin sürekli bozulmasına sebebiyet verdiği gözlemlenmiştir. Parkın tamamen araç trafiğine kapatılması kullanıcı memnuniyetini sağlayacak önemli unsurlardandır.
- Kendi kendini işletebilen, kente ekonomik açıdan zarar değil fayda sağlayan bir kent parkı, hiçbir kuruluşa bağımlı olmadan kendini yenileyebilen güçlü bir park modelidir. Gülhane Parkı da bu özelliklere sahip olabilecek potansiyele sahip bir parktır. Ancak Gülhane Parkı'nın herhangi bir ekonomik getirisi yoktur. Ne yazık ki park içinde ekonomik fayda sağlayacak herhangi bir düzenleme yoktur. Park içerisinde servis hizmetleri, sergi ve müze faaliyetleri, el sanatları kursları, satış birimleri açılarak, hem parka aktivite getirilmiş olunur, hem de elde edilecek kira

gelirleri ile parka ekonomik katkı sağlanılabılır. Ayrıca İstanbullular için lale ve soğanlı bitkilerin teşhir noktası haline gelen parkta bu bitkilerin üretilip satışının yapılabileceği küçük bir sera kurulabilir. Gülhane Parkı turist kullanıcı potansiyeli de yüksek bir parktır. Özellikle yabancı turistler için geleneksel ürünlerin ve yiyeceklerin satılabileceği alanlar oluşturulabilir. Böylece turistlere belediyenin kontrolünde belirlenen uygun fiyatlarla satışlar yapılarak, Türkiye'nin olumlu tanıtımı yapılmış olacaktır.

- Kentlerdeki Kullanıcıların şehir içerisindeki parkları tercih etmelerinin önemli sebeplerinden biri de şehrin stresinden uzaklaşıp doğayla baş başa olmaktır. Gülhane parkı tarihi çınarları ve geniş yeşil alanları ile bu noktada kullanıcıyı memnun etmektedir. Proje kapsamında da parkın yeşil alan miktarının artırılmış olması ve göze estetik gelen çevre düzenlemeleri genel olarak beğenilmektedir. Ancak park içerisinde özellikle ana arter ve çevresinin bakımlı olmasına karşın Topkapı Sarayının altında kalan bölgedeki çim alanların bakımsızlığı, parkın sakin bölümlerinde dinlenmek isteyen kullanıcılar için kötü manzara olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca proje kapsamında uygulanan mermer sütunlu gül bahçeleri peyzaj tasarımı açısından olumsuz bir örnektir. Alan kullanıcıya güzel bir manzara sağlama ve hoş bir mekânda gezme amacıyla tasarlanmış olsa da, mermer formları ve *Cupressus* sp. (mezarlık servisi) ağaçlarıyla birlikte mezarlık havası görünümündedir. Kullanıcıda karamsar bir ruh hali yaratan bu alanın tekrar düzenlenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak Gülhane Parkı kentsel park olma açısından avantajlara ve dezavantajlara sahiptir. Erişilebilirliğinin yüksek olması, kentin turistik açıdan en kuvvetli bölgedeki konumu, isminin yerel bir değer haline gelmiş olması avantajlarıdır. I. Dereceden Arkeolojik Sit Alanı olması nedeniyle park içi düzenlemede mevcut yapıların sunduğu imkânlarla sınırlı kalınması, sur duvarları ile çevrelenmesi nedeniyle çevreden kopuk olması, bitki örtüsünün kendine has özel yapısı alan kullanımı açısından dezavantajlarıdır. Proje kapsamında sınırlı olsa da aktiviteler, yeniliklerle Gülhane Parkı bozulmuşluktan kurtarılmak istenmiş, güvenle vakit geçirilebilecek, nezih bir park ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Arazi yapısı, ekolojik yapı nedeniyle hareket imkânının kısıtlı olduğu park içinde mevcut yapılara farklı fonksiyonlar verilip, halkın kullanımına kapatılınca Park kent parkı kapsamından daha da uzaklaşmıştır.

Gülhane Parkı Yenileme çalışmalarında hedeflendiği gibi bir “Kent Parkı” kurgusuna sahip değildir; ancak şehrin gürültüsünden uzaklaşıp, asırlık ağaçların gölgesinde dinlenebilecek bir park alanıdır.

5.4 KULLANICI MEMNUNİYETİ AÇISINDAN PROJENİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ.

Yapılan anket çalışmaları, gözlemler, yetkililerle yapılan birebir görüşmeler sonucunda Gülhane Parkı Yeni Düzenleme Projesi yukarıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir. Düzenleme projesi ile girişin serbest olduğu, farklı kültürel birikime sahip bireylerin keyif alabilecekleri bir alan oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak ne eski kullanıcı grubu yeni park düzeninden memnundur, ne de hedeflenen yeni kitlenin park alanına yönlendirilmesi sağlanabilmiştir. Eski kullanıcı grubu parkın eski haline özlem duymakta, diğer grup ise parkı kendileri için çekici kılacak herhangi bir etkinlik bulunmadığı için kısıtlı olan boş zaman tercihini Gülhane Parkı’ndan yana kullanmamaktadır. Oysaki son zamanlarda özellikle genç nüfus içinde artan şiddet olayları karşısında çeşitli spor dalları, sanat dalları ile ilgilenmeleri gençlerin sosyalleşmeleri, kendilerine olan güvenleri açısından çok yararlı olacaktır.

Park alanı, Büyükşehir Belediyesinin projeye ayırmış olduğu bütçe ile alt ve üst yapısı, bitki örtüsü, kent mobilyaları, kültür varlığı statüsündeki tarihi eser yapılarının restorasyonu ile tamamen yenilenmiştir. Ülkemize gelen yabancı turistlerin de yoğun olarak kullandığı park tarihi önemi ve kimliğine yakışır malzeme ve imalat yöntemleri ile yenilenmiş, parkın karakteristik yapısı ile uyum göstermeyen eklentilerden arındırılarak bakımsızlığın önüne geçilmiştir. Ancak park alanı, içinde yer alan fonksiyonlar, sunduğu aktiviteler ile kullanıcıların rekreatif ihtiyaçlarını karşılamaları açısından yeterli değildir. İşletmesi yapılamamaktadır. Yerel otorite sadece parkın bakım ve onarımını yapmaktadır. Bir gezi parkı niteliğine sahiptir. İstanbul’daki konumu ve önemi nedeniyle kullanıcının tercih ettiği pasif rekreatif alan konumundadır. Proje kapsamında kullanıcı ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı yok sayılmıştır. Proje tamamlanıp halkın kullanımına açıldıktan sonra içinde kullanıcıların keyifle vakit geçirmelerine fırsat verecek aktiviteler olmaması nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır. Onca emek ve yenilenme çalışmalarından sonra hatıralardaki Gülhane Parkı bazı kesimlerce özlemle anılmaktadır.

Sonuç olarak park birtakım idari binaları içinde barındırdığı pasif rekreatif alan olarak hizmet vermektedir. Özellikle hava Őartlarının ağırlaştığı kış aylarında park tamamen ıssızlaşmaktadır. Kesinlikle Kent Parkı vasfı taşımamaktadır. Ancak yapılan yenileme çalışmaları tarihi alanların yenilenmesi ve düzenlenmesi açısından örnek bir çalışmadır.

KAYNAKLAR

- Albayrak S** (2000) Gülhane, Yıldız ve Emirgan Parklarının Kent Parkı İşlevi Açısından İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 192 s.
- Alkay E** (1997) Kentsel Arazi Kullanışı ve Yeşil Alan İlişkisi- Bayrampaşa ve Beşiktaş Örneği. *Doğayı korumada Kent ve Ekoloji Sempozyumu*, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul, s. 258-266.
- Altınçekiç H, İ Erdönmez** (2001) *Ulus Parkı'nda Kullanıcı Açısından Peyzaj Değerlendirmesi*. İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A Cilt:51, Sayı: 2, İstanbul, s. 32-33.
- Altınel F** (1998) Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Yeniden Geliştirilmesine Bir Yaklaşım: İzmir Kültürpark örneği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İzmir, 158 s.
- Ayaşlıgil T** (1997) Çanakkale Kentinin Yeşil Alan Sistemi. *Çanakkale İli Yerleşim ve Çevre Sorunları Sempozyumu*, Çanakkale, s. 13-14.
- Burns, Graefe ve Titre** (1996) An Assessment of Customer Satisfaction at a U.S Army Corps of Engineers Waterbased Recreation Area: The Case of Lake Sakakawea, North Dakota. General Technical Report, Newyork, 232 s.
- Dawson, Newman ve Fuller** (1999) *Measures of Wilderness Trip Satisfaction and User Perceptions of Crowding*. Wilderness Visitors, Experiences and Visitor Management, Missoula, Montana.
- Baş T** (2003) Anket Nasıl Hazırlanır? Anket Nasıl Uygulanır? Anket Nasıl Değerlendirilir? *Anket*. Seçkin yayıncılık, Ankara, 189 s.
- Dedeoğlu İ** (2006) Kentsel Yeşil Alanların Gece Kullanımında Dış Aydınlatmanın Önemi ve Yöntemi. Gülhane Parkı Örneği. Yüksek lisans tezi, BÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı İstanbul.
- Durmuş S** (1983) Peyzaj Planlamada Proje ve Uygulama Tekniğinin Gelişimi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 183 s.
- Erbatmaz E** (1999) İzmir İli Gazi Emir İlçesi Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık Yeşil Alanların Saptanması Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bornova İzmir, 142 s.
- Erdem Ü, Yılmaz R, Nurlu E, Tomar A** (1998) *Yeşil Alanlar ve Önemi: İzmir'in Kentleşme, Çevre-Göç Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Kentleşme Raporu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri A.Ş. Matbaası, İzmir, 244 s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Girgin Ç** (2007) Kooperatif üst birlikleri tarafından gerçekleştirilen konut yaşam çevrelerinde kullanıcı memnuniyeti açısından bir değerlendirme: Batıkent örneği. Yüksek Lisans Tezi. G.Ü. Fen bilimleri Enstitüsü, Ankara, 176 s.
- Hassa** (2009) Gülhane Parkı Tarihi Yapıların Onarımı ve Restorasyonu ile 1.Etap Çevre Düzenlemesi Tamamlama İnşaat İş Uygulama Raporu. Hassa Mimarlık, İstanbul, 38 s.
- Işıkpınar E M** (1999) Kentsel Tasarım, Kentsel Sosyal Bütünleşme: 21.yy. Kentlerine Ana Pragmatik Yaklaşım. Kentsel Tasarım: *Bir Tasarımlar Bütünü sempozyumu*, Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul s 26-27.
- İmamoğlu O** (1993) İnsan Evi ve Çevresi, *Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Konut Araştırmaları Sempozyumu*. 1-2 Temmuz 1993, Ankara.
- Kabadayı H** (2006) Yaşam Kalitesi ve Kullanıcı Memnuniyetinin Kentsel Tasarımdaki Etkisine Çok Boyutlu Yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 182 s.
- Kart N** (2002) Emirgan Parkı'nda Kullanıcı Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi. İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Keleş R** (1990) *Kentleşme Politikası*. İmge Kitapevi, Ankara.
- Keskinkılıç İ** (2009) Kişisel görüşme. Hassa mimarlık, İstanbul.
- Kuban D** (1996) *İstanbul Bir Kent Tarihi: Bizantion, Konstantinopolis, İstanbul*. Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Memlük Y** (1989) *Ankara Kenti Açık Yeşil Alanlarının ve Yapılaşma Düzeninin Tarihi Perspektifinde Değerlendirilmesi*. AÜZF Yayınları No:1146, Ankara 133 s.
- Ocak E** (2006) İstanbul'daki Tarihi Parkların Günümüz Kullanımı Açısından İrdelenmesi. Yüksek lisan tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehircilik ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul 191 s.
- Oğuz D** (1998) Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara, 290 s.
- Onat F** (1998) Yeşil Alan Kullanıcılarının Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi:Beşiktaş İlçesi Örneği. İTÜ Fen bilimleri enstitüsü, Şehircilik Ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- Özcan K** (2000) Kırklareli Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık Yeşil Alan Verileri Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara. 132 s.
- Özcan Y** (1986) Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması. Basılmamış Ders Notları. A.Ü.Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara.74 s.
- Renklidağ Ö** (2000) The Urban Park: An Extension of Nature and Urban Culture, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıverdi F** (1987) *Peyzaj mimarlığı bahçe sanatının temel prensipleri ve uygulama metodları*. Atatürk Ü Yayınları, Atatürk Ü basım evi, Erzurum
- Tantan B** (1996) Açık Alan Kullanımı İle Kullanıcı İsteklerinin İrdelenmesi. Yüksek lisans tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehircilik Ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Türkoğlu H** (1993) İstanbul'da Kullanıcının Yaşadığı Konutu ve Konut Çevresini Değerlendirmesi. *Mimari ve Kalite Arayışları Sempozyumu*, 5-6-7 Haziran 1997, İstanbul.
- Tercan S** (1994) Ankara Mamak İlçesinde Açık ve Yeşil Alan İlişkileri ve Peyzaj Mimarlığı Açısından Alınması Gerekli Önlemler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara 269 s.
- Topalfakıoğlu C G** (2002) Üsküdar İlçesindeki Yeşil Alanların Kullanımının ve Kullanıcıların Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi: Büyük Çamlıca Korusu, Fethi Paşa korusu ve Doğancılar Parkı. Yüksek lisans tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik Ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul 161 s.
- Thompson C** (2002) Urban Open Space in the 21st Century, Landscape and Urban Planning, s.59-72.
- Şahin Ş ve Barış M** (1998) *Kentsel Doku İçerisinde Açık ve Yeşil Alan Standardını Belirleyen Etmenler*. TMMOB Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Sayı 6, İstanbul 84 s.
- URL-1**(2009)<http://www.aatmlsincan.k12.tr/dergi/arsiv/istanbul1453/index.htm>1453 Dergisi, İstanbul'un fethi yazısı 15 mayıs 2009
- URL-2** (2009) http://www.ibb.gov.tr/trTR/Lists/MeclisKararlari_Yeni İBB İnternet sitesi 15 mayıs 2009
- URL-3** (2009) <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=15773> İBB internet sitesi 15 mayıs 2009

KAYNAKLAR (devam ediyor)

- URL-4** (2009) http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx_İBB Şehir Rehberi 15 mayıs 2009
- URL-5** (2009) <http://www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-TR/0-Istanbul> İBB İnternet sitesi 15 mayıs 2009
- URL-6** (2009) <http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx> İBB Şehir Rehberi 15 mayıs 2009
- URL-7** (2009)<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=16019> İBB İnternet sitesi 15 mayıs 2009
- Uzun G** (1990) Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 48, Adana, 100s.
- Uzun S** (2005) Kırsak ve Kentsel Alanlardaki Parklarda Kullanıcı Memnuniyeti; Gölcük Orman İçi Dinlenme Alanı ve İnönü Parkı Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Aban İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Düzce, 104 s.
- Weiner M** (1998) *Wolfgang, İstanbul'un Tarihsel Topografyası: 17.Yüzyıl Başlarına Kadar Byzantion- Konstantinopolis*. Yapı Kredi Yayınları, Toplumsal Tarih Araştırmaları Dizisi, sayı 7, İstanbul, 162s
- Yaman M** (2000) İnönü Vadisinin Beypazarı Açık ve Yeşil Alan Dokusu İçinde İrdelenmesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara 173 s.
- Yaşlıca E, Tanrıvermiş E** (1999) Peyzaj Tasarımın Kentsel Tasanm Süreci İçindeki Yeri. Kentsel Tasanm: *Bir Tasanmlar Bütünü Sempozyumu*. Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul s. 34-35.
- Yazgan M, Erdoğan E** (1992) Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama. AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Peyzaj Mimarlığı Derneği Yayınları No:2, Ankara
- Yeşil Y H** (2000) Gümüşhane Kenti Açık ve Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Yönünden İrdelenmesi. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İzmir 152 s.
- Yılmaz R, Korkut A, Yetim L, Özyavuz M** (2002) Tekirdağ ve Çevresinde Yetişen Doğal ve Egzotik Ağaç ve Çalı Türlerinin Envanteri. Trakya Üniversitesi Araştırma Fonu Başkanlığı, TÜBAP-378 No'lu Araştırma Projesi, Edirne 262 s.
- Yılmaz Z** (2006) Kentsel parklar ve kentsel tasarım ilişkisi İstanbul Gülhane Parkı Örneğinin irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. MSÜ Fen bilimleri enstitüsü, Şehircilik Ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 179 s.
- Yılmaz Z** (2009) Kişisel görüşme. Sega İnşaat, İstanbul.

BİBLİYOGRAFYA

Çetiner A (1972) Şehircilik Çalışmalarında Donatım İlkeleri. Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eldem S (1976). Türk Bahçeleri, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Erdoğan M (1958) Osmanlı Devrinde İstanbul Bahçeleri. Vakıflar Dergisi, sayı. IV, Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı, Ankara, s.152.

Evyapan G (1972) Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Yayınları, Ankara, s.17.

İnciyan P G (1976) 18. Asırda İstanbul, İstanbul Enstitüsü Yayınları, yayın no:43, İstanbul s.29

Koç N (1973) Şehirselle ve Kırsal Alanlarda Kitleli Yeşilliklerin Fonksiyonları. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, Cilt : 4, Sayı : 1973-1, Tisa Matbaacılık Sanayi.

Nasuh D (1993) Kent Parklarının Nitelikleri ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dal. Ankara

Richter G (1982) Formen and Funktionen des Stadtgruns In: Richter, (Ed). Handbuch Stadgrün-Landschaftsarchitektur im Staedtischen Frcinaum, BLV Munchen. 319 s.

EK AÇIKLAMALAR A

GÜLHANE PARKI ANKET FORMU

**BARTIN ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ PEYZAJ MİMARLIĞI
ANABİLİM DALI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ANKET FORMU**

Not: Gülhane parkı yenileme çalışmaları ve Gülhane parkının son durumuna ilişkin kullanıcıların memnuniyetlerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır.

a. Ankete katılan kullanıcılarının sosyo-demografik özellikleri.

1. Cinsiyetiniz nedir?

a.Kadın b. Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

a. 0-18 b. 19-25 c. 26-40 d. 41-60 e. 61 ve üstü

3 Eğitim durumunuz nedir ?

a. Okur yazar değil
b. İlköğretim mezunu
c. Lise mezunu
d. Üniversite mezun
e. Master/doktora

4. Mesleğiniz nedir?

a. İşçi
b. Memur
c. Serbest Meslek
d. Ev Hanımı
e. Öğrenci
f. İşsiz

5. Aylık ortalama geliriniz ?

a. 0-400 TL b. 400-800 TL c. 800-1200 TL d. 1200 -2000 TL e.2000 TL ve üstü

6. Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?
- a. 0-5 yıl b. 6-10 yıl c. 11-15 yıl d. 16-20 yıl e. 20 yıl ve üstü

7. İstanbul'da nerede oturuyorsunuz?

- a. Bakırköy- Fatih- Zeytinburnu
b. Beşiktaş - Şişli- Sarıyer
c. Kadıköy- Üsküdar- Pendik
d. Ümraniye-Ataşehir -Sultanbeyli
e. Bağcılar-Esenler -Bahçeşehir

b. Ankete katılan kullanıcıların yeşil alan ve parkı kullanımına ait bilgiler.

8. Konut tipiniz nedir?

- a. Apartman dairesi
b. Toplu konut apartman dairesi
c. Müstakil ev
d. Diğer.....

9. Hafta sonunu nasıl değerlendirirsiniz?

- a. Parklara giderek
b. Spor yaparak
c. Pasif kültürel uğraşı (sinema, tiyatro, konser.)
d. Evde çeşitli uğraşı
e. Şehir dışı, kırsal alanlara giderek
f. Hobilerle ilgilenerek
g. Kursa giderek

10. Bu parkı hangi amaçla kullanıyorsunuz?

- a. Yürüyüş yapmak
c. Dinlenmek
d. Manzara seyretmek
e. Kitap okumak
f. Diğer

11.En çok hangi mevsimlerde geliyorsunuz?

- a. Yaz b. İlkbahar c. Kış d.Sonbahar

12. Bu parkı haftanın hangi günlerinde kullanıyorsunuz?

- a. Hafta içi b. Hafta sonu c. Değişken d. Her zaman

13. Bu parkı hangi vakitlerde kullanıyorsunuz?

- a. Sabah - Öğle b. Öğle arası c. Öğleden sonra
d. Akşam üstü e. Akşam

14. Bu parkta ne kadar zaman geçiriyorsunuz?

- a. 1 saatten az b. 1-3saat c. 3-5saat d. 5 saatten fazla

15. Bu alana geliş sıklığınız nedir ?

- a. İlk defa
b. Haftada bir
c. 15 günde bir
d. Ayda bir
e. 3 ayda bir
f. 6 ayda bir
g. Senede bir

16. Bu parka kiminle gelirsiniz?

- a. Yalnız
b. Ailemle
c. Arkadaşlarımla
d. Komşularımla
e. Diğer.....

17. Bu parka hangi araçla geldiniz ?

- a. Yaya
b. Bisiklet/ Motosiklet .
c. Taksi
d. Toplu taşıma

18. Parkın size sunduğu aktiviteler yeterli mi?

- a. Evet b. Hayır c. Fikrim yok

19. Bu parkı tercih etmenizın sebebi nedir?

- a. Yakın oluğu
b. Alışkanlık
c. Buluğuma yeri olması
d. Tavsiye
e. Bakımlı olduğu için
f. Sakin, sessiz oluğu
g. Tarihi turistik değeri olması
h. Doğal gúzelliđi

20. Bu parkın hangi mekânını seviyorsunuz?

- a. Ana yürüyüğu yolunu
b. Set üstündeki çay bahçelerini
c. Kúltür sokağını
d. Havuz ve etrafını
e. Seyir teraslarını
f. Çim alanları

21. Sizi bu parkta rahatsız eden faktörler nelerdir?

- a. Bakım çalışmalarının yetersizliği
b. Kullanıcı yoğunluğu (Kalabalık olması)
c. Donatı yetersizliği (Bank, çöp kutusu vb)
d. Gürúltü
e. Hava kirliliği
f. Kullanıcı kitlesi
g. Otopark
h. Diğer.....

22. Bu parkta sizce hangi fonksiyonlar bulunmalı ya da artırılmalı?

- a. Çok amaçlı bir merkez (Danışma vb)
- b. Kapalı Dinlenme alanı, kafeterya
- c. El sanatları merkezi
- d. Açık hava gösteri alanı
- e. Açık hava sergi alanı
- f. Su öğeleri
- g. Otopark
- h. Spor alanı

c. Kullanıcıların park donatılarına ilişkin düşünceleri

23. Bu parkta yeterince donatı elemanları (Oturma bankları, aydınlatma elemanları, çöp kutuları vb) var mı?

- a. Evet var
- b. Hayır yok

24. Aşağıdaki donatı elemanlarından memnuniyet durumunuz nedir?

	Memnun	Memnun Değil	Fikri yok
a. Döşeme	()	()	()
b. Oturma grupları, banklar	()	()	()
c. Aydınlatma elemanları	()	()	()
d. Çöp kutuları	()	()	()
e. Yol işaretleri, yönlendirici levhalar	()	()	()
g. WC	()	()	()
h. Çocuk oyun elemanları	()	()	()
j. Su öğesi	()	()	()
i. Plastik Objeler (Heykel vb)	()	()	()

d. Kullanıcıların yapılan yenileme çalışmalarına ilişkin düşünceleri

25. Aşağıdaki yapılan yenileme çalışmalarına ilişkin memnuniyet durumunuz nedir?

	Memnun	Memnun Değil	Fikri yok
a. Hayvanat bahçesinin kaldırılması	☐	☐	☐
b. Kültür sokağının oluşturulması	☐	☐	☐
c. Ana arterin trafiğe kapatılması.	☐	☐	☐
d. Yol kenarındaki yapıların kaldırılması	☐	☐	☐
e. Girişteki Süs havuzunun yapılması	☐	☐	☐
f. Şenliklerin kaldırılması	☐	☐	☐

26. Yenileme çalışmaları sonucunda parkla ilgili aşağıdaki açıklamalara yönelik düşünceleriniz nedir?

	Katılıyorum	Katılmıyorum
a.Tarihi kimliği korunarak Topkapı Sarayı ile ilişkisi artmıştır.	☐	☐
b.Yeşil alan miktarı artmış, daha yeşil ve doğal bir alan olmuştur.	☐	☐
c. Görüntü ve ses kirliliği azaltılmıştır/engellenmiştir.	☐	☐
d.Daha fazla aktivite getirilerek kullanılabilirliği artırılmıştır.	☐	☐

27. Bu parkın düzenlenmeden önceki halini mi şimdiki halini mi beğeniyorsunuz?

a.Şimdiki halini b. Önceki halini c. Önceki halini hatırlamıyorum d.Her ikisini de

28. Bu parkın yenilenme çalışmalarına ilişkin fikriniz nedir?

- a. Çok başarılı
- b. Başarılı ama yeterli değil
- c. Başarısız

29. Parkın içerisindeki İslam Bilim Tarihi Müzesi'ni gezdiniz mi?

a.Evet b.Hayır c.Bu müzeyi bilmiyordum

30. Parkın eski ve yeni haline ilişkin eklemek istediğiniz herhangi bir yorumunuz var mı?

a.Evet

.....
.....
.....

b.Hayır

Zaman ayırıp yardımcı olduğunuz için teşekkür ederiz...

EK AÇIKLAMALAR B

GÜLHANE PARKI AĞAÇ RÖLÖVE LİSTESİ

1. *Acer negundo*
2. *Acer platanoides*
3. *Acer pseudoacacia*
4. *Aesculus hippocastanum*
5. *Ailanthus altissima*
6. *Albizia julibrisin*
7. *Acuba japonica*
8. *berberis thunbergii*
9. *Betula pendula*
10. *Betula pubescens*
11. *Biota orientalis*
12. *Buddleia davidii*
13. *Buxus microphylla*
14. *Buxus sempervirens*
15. *Catalpa bignonioides*
16. *Cedrus atlantica* 'Glauca'
17. *Cedrus deodora*
18. *Cedrus libani*
19. *Celtis australis*
20. *Cepholotaxus harringtonia*
21. *Cercis siliquastrum*
22. *Chamaecyparis lawsoniana*
23. *Chamaerops excelsa*
24. *Corylus maxima*
25. *Crataegus monogyna*
26. *Cryptomeria japonica*
27. *Cupressus sempervirens*
28. *Diospyros kaki*
29. *Diospyros lotus*
30. *Eleagnus pungens*
31. *Eriobotarya japonica*
32. *Euonymus japonica*
33. *Fatsia japonica*
34. *Forsythia viridissima*

35. *Fraxinus angustifolia*
36. *Ginko biloba*
37. *Gleditsia triacanthos*
38. *Hibiscus syriacus*
39. *Hydrangea macrophylla*
40. *İlex aquifolium*
41. *İlex aquifolium 'Aure Marginata'*
42. *Juglans nigra*
43. *Laburnum anagyroides*
44. *lagerstromia indica*
45. *Laurocerasus officinalis*
46. *Laurus nobilis*
47. *Ligustrum lucidum*
48. *Ligustrum sinese 'Pendulum'*
49. *Magnolia grandiflora*
50. *Malus floribunda*
51. *Morus alba 'Pendula'*
52. *Nerium oleander*
53. *Olea europaea*
54. *Paulownia tomentosa*
55. *Philadelphus coranarius*
56. *Phillyrea latifolia*
57. *Picea ağabeyes*
58. *Picea orientalis*
59. *Pinus brutia*
60. *Pinus nigra*
61. *Pinus pinaster*
62. *Pinus pinea*
63. *Pittosporum tobira 'Nana'*
64. *Platanus x acerifolia*
65. *Populus alba*
66. *Populus nigra*
67. *Prunus avium*
68. *Prunus persica*

69. *Prunus serrulata*
70. *Pterocarya fraxinifolia*
71. *Punica granatum*
72. *Pyracanthos coccinea*
73. *Quercus ilex*
74. *Rhamnus alaternus*
75. *Robinia pseudoacacia*
76. *Robinia pseudoacacia*
77. *Salix babylonica*
78. *Sambucus nigra*
79. *Sequoia sempervirens*
80. *Sophora japonica*
81. *Sophora japonica* 'Pendula'
82. *Spirea x vanhouttei*
83. *Syringa vulgaris*
84. *Taxodium distichum*
85. *Taxus baccata*
86. *Tilia argentea*
87. *Ulmus minör*
88. *Viburnum opulus*
89. *Viburnum tinus*
90. *Yucca filemoentoso* (Yaltırık 1997; Ocak 2006'dan).

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet Cemil TEPE 1983 yılında Kastamonu'da doğdu. İlk ve orta öğretimini Kırklareli'nde tamamladı. Lüleburgaz Yabancı Dil Programlı Lisesi'nden mezun olduktan sonra 2003 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'ne girdi; 2007 senesinde buradan mezun olduktan sonra aynı yıl içerisinde Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programına başladı. Halen Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans programını sürdürmektedir.

ADRES BİLGİLERİ

Adres: Karamançiftlik yolu cad. Kurucular sit. D blok D.13 İçerenköy
Ataşehir/İstanbul
Tel: 0539 574 37 48
E posta: cemil_pm@hotmail.com